

Система реєстрації місця проживання в Україні:

її вплив на реалізацію прав
та життєвих інтересів людини

результати соціологічного дослідження

Система реєстрації місця проживання в Україні:

її вплив на реалізацію прав
та життєвих інтересів людини

результати соціологічного дослідження

УДК 351.755.3:342.721](477)(047.3)

СИСТЕМА РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ: її вплив на реалізацію прав та життєвих інтересів людини. Результати соціологічного дослідження. — К.: Аналітичний центр CEDOS, 2018. — 100 с

Авторки:

Олександра Слободян, Анастасія Фітисова©

Керівниця проекту:

Людмила Янкіна

Дизайн, верстка та інфографіка:

Ігор Коновалов

Коректура:

Тетяна Романюк

Дослідження проводилося в межах проекту “Свобода пересування для кожного: реформа системи реєстрації місця проживання в Україні”, який реалізується Центром прав людини ZMINA у партнерстві з Аналітичним центром CEDOS, Українським незалежним центром політичних досліджень за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Висловлені думки належать авторам та не обов'язково збігаються з позицією Аналітичного центру CEDOS, Центру прав людини ZMINA, Українського незалежного центру політичних досліджень чи Європейського Союзу.

Будь-яке використання матеріалів, що містить це дослідження, дозволено за умови обов'язкової згадки першоджерела.

ISBN 978-966-2403-15-2

Зміст

Подяка	7
Скорочення	8
Стислі підсумки	9
Вступ	13
Методологія дослідження.....	17
Результати соціологічного дослідження.....	21
<i>Проживання громадян не за місцем реєстрації: поширеність явища</i>	<i>21</i>
<i>Проблеми осіб, які проживають не за місцем реєстрації</i>	<i>25</i>
<i>Причини проживання не за місцем реєстрації</i>	<i>36</i>
<i>Ставлення до системи реєстрації місця проживання та її реформування.....</i>	<i>43</i>
Висновки	45
Додатки	49
<i>Додаток 1. Оцінка кількості населення, на яке впливає реєстрація місця проживання.....</i>	<i>50</i>
<i>Додаток 2. Методологія дослідження (розширений опис)</i>	<i>52</i>
<i>Додаток 3. Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації.....</i>	<i>56</i>
<i>Додаток 4. Соціально-демографічні характеристики опитаних в рамках Компонента 1 і Компонента 2.....</i>	<i>59</i>
<i>Додаток 5. Таблиці двомірних розподілів відповідей за основними соціально-демографічними групами.....</i>	<i>61</i>

Подяка

Цей звіт підготовлено аналітичним центром CEDOS, а саме Олександром Слободян та Анастасією Фітисовою. Однак він не був би можливий без фінансової підтримки Європейського Союзу та натхненної і відданої роботи партнерів проекту “Свобода пересування для кожного: реформа системи реєстрації місця проживання в Україні”.

Авторки щиро вдячні за спільну роботу від етапу розроблення методології дослідження до етапу внутрішнього рецензування представницям Центру прав людини ZMINA (Людмилі Янкіній, Олені Луньовій і Надії Добрянській) та Українського незалежного центру політичних досліджень (Світлані Конончук і Юлії Тищенко).

Окрему подяку за доречні зауваження та роз’яснення на різних етапах підготування звіту авторки висловлюють Марії Грищенко, Андрію Солодьку, Дарині Пироговій, Дарині Степанюк, Тетяні Волошиній, Євгену Школьному, Віктору Тимошуку, представникам Державної служби статистики, Центральної виборчої комісії, Державної міграційної служби. Авторки також дякують компанії Kantar TNS в Україні за ретельне ставлення до проведення опитування, а також усім організаціям, які взяли участь у тендерному відборі.

Авторки вдячні за рецензування фінальної версії звіту Данилу Судину та Світлані Конончук, критичні зауваження яких дозволили суттєво покращити звіт. За всі помилки та неточності, якщо вони є у фінальній версії, несуть відповідальність лише авторки.

Скорочення

в.п. — відсоткові пункти

Держстат — Державна служба статистики України

КМУ — Кабінет Міністрів України

МЗС — Міністерство закордонних справ

МР — місце реєстрації

РМП — реєстрація місця проживання

ЦВК — Центральна виборча комісія

Стислі підсумки

Проживання не за місцем реєстрації: поширеність явища

Частка осіб, які проживають не за місцем реєстрації, за результатами загальнонаціонального опитування, становить 12%, що еквівалентно щонайменше 3,3 мільйона дорослого населення України¹. Враховуючи методологічні обмеження опитування та спираючись на оцінки фактичної кількості населення за допомогою непрямих методів, показник на рівні 3,3 мільйона можна вважати мінімальною оцінкою. Загальна кількість громадян разом з дітьми до 18 років, які проживають не за місцем реєстрації, за оцінкою, становить 4,2 мільйона. З урахуванням кількості внутрішньо переміщених осіб, як категорії громадян, що проживають не за місцем реєстрації, іноземців, які, найімовірніше, мають труднощі з його реєструванням через відсутність власного житла та сімейних зв'язків із власниками помешкання, а також осіб без реєстрації місця проживання взагалі кількість людей, які мешкають не за місцем реєстрації, сягає щонайменше 6,8 мільйона.

Між різними типами міст були виявлені відмінності щодо того, наскільки далеко їхні мешканці проживають від свого місця реєстрації. Загалом серед респондентів, які проживають

¹ Не враховуючи осіб, які взяті на облік ВПО, іноземців, осіб без громадянства, а також осіб без зареєстрованого місця проживання.

не за місцем реєстрації, 56% були зареєстровані в тому ж населеному пункті; 32% — в іншому, але в межах області; 12% — в іншій області. Мешканці Києва та міст його агломерації, які проживають не за місцем реєстрації, частіше були зареєстровані за межами Київської області, ніж жителі інших міст.

Серед молоді частка осіб, які проживають не за місцем реєстрації, вища. Якщо серед осіб молодшої вікової групи (18–44 роки) не за місцем реєстрації проживає 17%, то серед осіб старшої вікової групи (45–75 років) — 7%. Загалом мешканці міст проживають не за місцем реєстрації досить тривалий час: 39% — більше п'яти років (з них 15% — понад 10 років), 33% — від двох до п'яти років, 18% — від одного до двох років, 9% — до року.

Проблеми в доступі до послуг та реалізації прав

Проблеми в доступі до послуг, які залежать від реєстрації, виникають частіше в осіб, які не зареєстровані за місцем проживання, ніж у громадян, що проживають за місцем реєстрації. Послуги первинної медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я опитані отримували однаково часто, незалежно від проживання за місцем реєстрації, але ймовірність неофіційних доплат за послуги в державних поліклініках на 11 в.п. вища в осіб, що живуть не за МР. Під час влаштування дітей до закладів дошкільної та середньої освіти додатково доплачували близько двох третіх батьків, водночас відмінності в поведінці осіб, які живуть за МР та не за МР, не суттєві.

Опитані, які живуть не за місцем реєстрації, рідше беруть участь у виборах та менш активні в житті міста чи села, у якому проживають. Ймовірність голосування на останніх виборах до органів самоврядування на 21 в.п. вища у громадян, що живуть за МР, а на останніх всеукраїнських виборах — на 20 в.п. У середньому ймовірність участі у зборах мешканців у місці проживання на 13 в.п. вища для осіб, що живуть за МР, а участі в облаштуванні спільної території вища на 9 в.п.

Для отримання послуги чи реалізації права за останні два роки 32% мешканців міст, які проживають не за МР, спеціально їздили туди, де вони зареєстровані. На такі поїздки одна особа в середньому витратила 750 гривень та більш ніж чотири дні за два роки.

Причини проживання не за місцем реєстрації

Переважає більшість громадян почала проживати не за місцем реєстрації через переїзд (85%), а не внаслідок цілеспрямованої зміни реєстрації (11%). Переїжджаючи, вони часто не відчують потреби реєструвати місце проживання (78%). Проте є й інші причини, чому громадяни не реєструються.

По-перше, особи, які мешкають не у власному житлі, мають менше шансів бути зареєстрованими, ніж ті, хто проживає у своєму помешканні. Серед громадян, які мешкають у власному житлі, лише 3% проживали не за місцем реєстрації, тоді як серед тих, хто жив

не у власному житлі, таких 25%. Причому особи, які мешкають у житлі близьких родичів, значно рідше проживають не за МР (19%), ніж ті, хто живе в чужому помешканні (66%), тобто житлі інших родичів чи орендодавців. Оскільки громадяни схильні пов'язувати реєстрацію з правом власності, щодо реєстрації орендарів існує загальноприйнята практика не реєструвати місце проживання в орендованому житлі. Так, 95% громадян відповіли, що не зареєстрували б орендарів, якби здавали власну квартиру.

По-друге, громадяни можуть не реєструвати місце проживання через наявність у них вигід у зв'язку з проживанням не за місцем реєстрації. Серед мешканців міст 8% опитаних, які проживають не за МР, відповіли, що вони або члени їхньої родини мали досвід зміни реєстрації місця проживання для отримання субсидії. Кожен третій чоловік (32%), який мешкає не за місцем реєстрації, відповів, що не хотів би реєструвати місце проживання через небажання мати справу з військкоматом. Половина (49%) мешканців міст, які проживають не за МР, зазначили, що не хотіли б реєструвати місце проживання, оскільки це може збільшити вартість комунальних послуг.

Ставлення до реєстрації місця проживання

Більшість (60%) опитаних громадян вважають, що реєстрація місця проживання ніяк не впливає на їхнє життя. Водночас кожен десятий (10%) переконаний, що реєстрація чинить на його життя негативний вплив. Кожен другий (49%) висловлював позицію щодо необхідності реформування системи РМП. Серед них 26% вважають, що система потребує часткових змін, 13% — що систему потрібно радикально реформувати, 10% підтримують думку, що реєстрацію слід скасувати взагалі. Ідею реформування системи реєстрації місця проживання, що полягає у скасуванні необхідності доводити право проживання в житлі для реєстрації, підтримують 37% мешканців міст, які проживають не за МР. Однак лише кожен четвертий (25%) готовий зареєструвати місце проживання, якби така система була введена.

Вступ

Останнім часом інститут реєстрації місця проживання дедалі частіше опиняється в полі зору суспільної уваги. Частина громадян з певних причин не реєструє своє місце проживання, і це призводить як до труднощів з доступом до державних послуг і реалізацією прав у таких громадян, так і до низки проблем на рівні державного управління. За результатами цього дослідження, кількість дорослого населення, яке проживає не за місцем реєстрації, щонайменше сягає 3,3 мільйона. Враховуючи те, що реєстрація відіграє особливу роль у документуванні та доступі до послуг внутрішньо переміщених осіб, іноземців та людей, які взагалі не мають реєстрації, кількість населення України, у житті якого реєстрація місця проживання може впливати на до-

ступ до державних послуг і реалізацію прав (тобто включно з переліченими категоріями та кількістю населення, яке проживає не за місцем реєстрації), становить щонайменше 6,8 мільйона².

Сьогодні реєстрація місця проживання використовується державою як інструмент, завдяки якому вона визначає, де особа проживає, де отримуватиме державні послуги, реалізовуватиме права чи обов'язки, користуватиметься локальною інфраструктурою. Наразі реєстрація відіграє таку роль у документуванні осіб, виборчій системі, оподаткуванні та бюджетуванні, обліку населення, системі середньої освіти, військовій та правоохоронній галузях. Робота цих сфер ба-

² Методологія розрахунку кількості населення, на яке впливає реєстрація місця проживання, відображена в Додатку 1.

зується на тому, що особи реєструють своє місце проживання, проте поширеність практики проживання не за місцем реєстрації є джерелом неефективності в кожній з них. Попри те, що в більшості сфер спостерігається тенденція щодо зменшення ролі реєстрації, у багатьох з них вона відіграє ключову роль, і поки що альтернативи цьому інструменту немає.

До цього часу було здійснено декілька спроб оцінити кількість населення, яке проживає не за місцем реєстрації, визначити основні проблеми цієї категорії осіб, а також зрозуміти причини, у зв'язку з якими громадяни не схильні реєструвати місце проживання. Перше кількісне опитування³, присвячене цьому питанню, було проведено у 2012 році громадською організацією "Територія успіху" для визначення основних проблем, які виникають через реєстрацію у населення та його частки, що проживає не за місцем реєстрації. Ще раніше, 2009 року, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України за допомогою непрямих методів здійснив першу спробу оцінити⁴, наскільки кількість населення Києва перевищує число офіційно зареєстрованих осіб. У 2016 році аналітичний центр CEDOS провів якісне соціологічне дослідження, присвячене основним проблемам громадян, які проживають не за місцем реєстрації, і причинам, чому вони не реєструються, а також провів кабінетне дослідження законодавства, що регулює питання реєстрації місця проживання та її використання в державному управлінні⁵. Кожне з цих досліджень вказувало на різні сторони проблеми, проте в жодному з них не розкривались

аспекти, важливі для розуміння шляхів реформування РМП: 1) оцінка кількості осіб, які живуть не за місцем реєстрації в Україні; 2) кількісне порівняння проблем, пов'язаних з доступом до послуг і прав, між тими, хто проживає і не проживає за місцем реєстрації; 3) кількісна оцінка причин, у зв'язку з якими громадяни проживають не за місцем реєстрації.

Це дослідження містить результати першого загальнонаціонального опитування, присвяченого тематиці реєстрації системи реєстрації місця проживання, та результати першого кількісного опитування міського населення, яке проживає не за місцем реєстрації. Два компоненти опитування з різними наборами запитань були проведені впродовж серпня-вересня 2018 року компанією Kantar TNS в Україні. Таким чином, уперше були оцінені проблеми, які виникають через чинну систему реєстрації місця проживання, не тільки на підставі суб'єктивної оцінки респондентів, але й ґрунтуючись на порівнянні відповідей на запитання, які вимірюють фактичну поведінку опитуваних, між двома групами осіб — тими, хто проживає і не проживає за місцем реєстрації. Вперше за допомогою кількісного опитування було оцінено причини, у зв'язку з якими особи не реєструють місце проживання, а також ставлення населення до цього інституту та його реформування загалом. Крім того, це дослідження містить першу спробу оцінити кількість населення, яке проживає не за місцем реєстрації, по всій Україні, включно як з міським, так і сільським населенням, за допомогою репрезентативного соціологічного опитування.

³ Зелена книга паспортної системи України [Електронний ресурс] // Громадська організація "Територія успіху".— 2012.— Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2fBly2V>

⁴ Позняк О. Проблеми статистичного оцінювання обсягів незареєстрованого населення міста Києві / О. Позняк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.— 2013.— № 134.— С. 62–64.

⁵ Реєстрація місця проживання: виклики для держави та наслідки для суспільства — м. Київ: Аналітичний центр CEDOS, 2017.— 34 с. — Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/reystratsiya-mistsya-prozhyvannya-v-ukrayini-problemy-ta-strategii-reformuvannya>

На початку звіту, в “Стислі підсумки”, наведені основні результати опитування. Далі наводиться скорочений опис “Методології дослідження”, а з детальним її описом можна ознайомитися в Додатку 2. “Результати опитування” розкриваються в наступному порядку. Спершу, в частині “Проживання громадян не за місцем реєстрації: поширеність явища”, надається інформація про частку та абсолютну кількість населення, яке проживає не за МР, регіональні відмінності та інші специфічні характеристики цієї групи населення. У частині “Проблеми осіб, які проживають не за місцем реєстрації” проаналі-

зовані проблеми, що виникають у населення в доступі до отримання послуг чи реалізації прав, пов'язаних з реєстрацією. Далі, в частині “Причини проживання не за місцем реєстрації”, розглянуті об'єктивні перешкоди, які виникають на шляху до реєстрації місця проживання, і суб'єктивні мотиви, що визначають поведінку особи щодо РМП. У частині “Ставлення до реєстрації місця проживання” надається інформація про те, як населення сприймає чинну систему РМП та її можливе реформування. У “Висновках” зроблено узагальнення отриманих результатів дослідження.

Методологія дослідження

Методологія⁶ цього дослідження була розроблена аналітичним центром CEDOS, Українським незалежним центром політичних досліджень і Центром прав людини ZMINA. Дослідження було реалізоване в межах проекту “Свобода пересування для кожного: реформа системи реєстрації місця проживання в Україні”, що реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу. Загальнонаціональне опитування населення та опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації, були проведені компанією “Kantar TNS Україна”.

З огляду на визначені завдання дослідження, частина яких стосувалася безпосередньо населення, що проживає не за МР, було

вирішено провести два окремих опитування — загальнонаціональне опитування населення України (далі — Компонент 1) та опитування мешканців міст, які проживають не за МР (далі — Компонент 2). Оскільки розрахунок вибірки для Компонента 2 здійснювався на основі результатів Компонента 1, опитування проводилися послідовно.

Загальнонаціональне опитування населення (Компонент 1)

Завдання Компонента 1 полягали в тому, щоб оцінити частку населення, яке проживає не за місцем реєстрації, його структуру та географічне розміщення; визначити

⁶ Розширений опис методології див. у Додатку 2.

поширеність і значущість проблем, що виникають у населення через чинну систему реєстрації місця проживання; визначити поширеність стереотипів, пов'язаних з РМП, а також з'ясувати ставлення громадян України до реєстрації місця проживання.

Загальнонаціональне опитування проводилося серед населення України віком від 18 до 75 років, за винятком громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях⁷ України, внутрішньо переміщених осіб, іноземців, осіб без громадянства та людей, які не мають зареєстрованого місця проживання. Збір даних відбувався з 2 до 22 серпня 2018 року. Всього було опитано 5 731 особу, з них 5 400 становить базова вибіркова сукупність Компонента 1 та 331 — додаткове нарощування в агломераціях Києва, що було здійснено з метою розрахунку квот для вибіркової сукупності Компонента 2. Під час аналізу результатів Компонента 1 анкети респондентів, які додатково були опитані в агломерації Києва, були виключені. Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за місцем проживання респондента. Для проведення опитування була розроблена стратифікована випадкова вибірка із застосуванням квоти за статтю та віком на останньому щаблі. Статистична похибка, розрахована для випадкової вибірки відповідного обсягу, становить 1,3% без урахування дизайн-ефекту.

Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації (Компонент 2)

Цільовою аудиторією Компонента 2 було населення міст України, яке проживає не за місцем реєстрації. Завдання опитування полягали в тому, щоб з'ясувати основні причини, через які громадяни не реєструють місце

проживання; визначити проблеми та їх значущість, що виникають в осіб, які проживають не за місцем реєстрації, й основні шляхи вирішення цих проблем, а також з'ясувати ставлення людей, які проживають не за МР, до чинної системи реєстрації місця проживання.

Цей компонент охоплює міське населення віком 18–75 років, яке проживає не за місцем реєстрації на підконтрольній українській владі території, за винятком внутрішньо переміщених осіб, громадян України без реєстрації місця проживання, іноземців та осіб без громадянства. Польовий етап тривав із 7 до 26 вересня 2018 року. Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за маршрутом (на вулиці). Вибіркова сукупність формувалася з огляду на те, щоб результати опитування репрезентували все міське населення, яке проживає не за місцем реєстрації, та населення різних типів міст: столиці, великих міст (Дніпро, Львів, Одеса, Харків), інших обласних центрів, решти міст, які не є обласними центрами, а також міст агломерації Києва. Таким чином, для кожного типу міст було побудовано п'ять вибірових сукупностей, обсяг кожної з яких становив 400 осіб. Для кожної вибіркової сукупності були розраховані квоти за статтю та віком на основі результатів Компонента 1. Загалом було опитано 2 000 осіб. Для поширення результатів на все міське населення, яке проживає не за місцем реєстрації, масив даних був переважений із застосуванням вагових коефіцієнтів, розрахованих на основі результатів Компонента 1.

Методологічні обмеження дослідження

Основні проблеми з надійністю даних виникли внаслідок недостатньо високого рівня

⁷ Під тимчасово окупованими територіями маються на увазі території, визначені Законом України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України” і Законом України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях”.

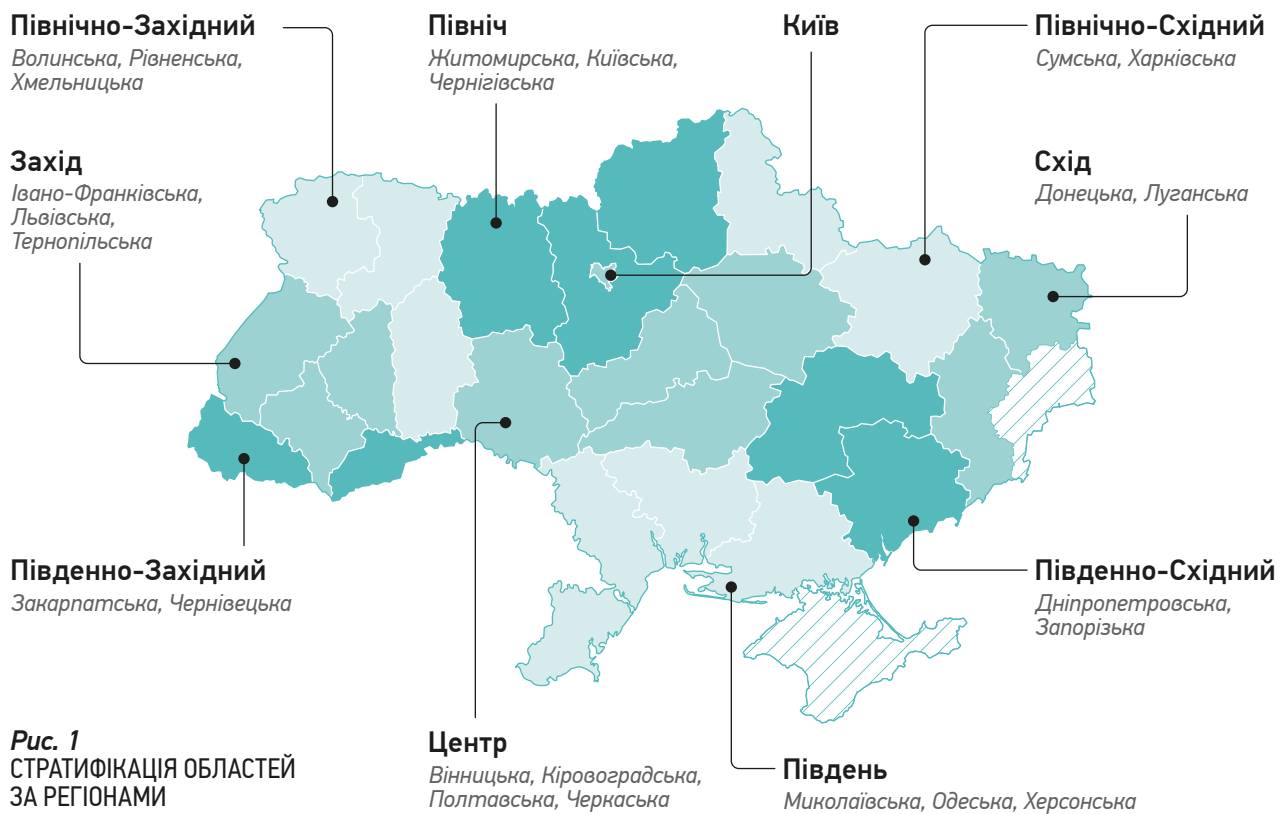

Рис. 1
СТРАТИФІКАЦІЯ ОБЛАСТЕЙ
ЗА РЕГІОНАМИ

відгуку респондентів. Щодо Компонента 1, загалом по всій Україні рівень відгуку становив близько 32%, причому в містах він є нижчим, ніж у сільській місцевості. Щодо Компонента 2, лише кожна дев'ята особа погоджувалася взяти участь в опитуванні. Рівень відгуку в загальнонаціональному опитуванні загалом відповідає типовій ситуації, яка склалася на сьогодні для поквартирних опитувань в Україні. Проте такий рівень готовності респондентів брати в ньому участь, вочевидь, призвів до систематичних помилок, які вплинули як на надійність оцінок кількості осіб, які проживають не за місцем реєстрації, так і на оцінку інших параметрів. Соціально-демографічні характеристики опитаних наведені в Додатку 4, інформацію про розходження оцінок кількості осіб, які

проживають не за місцем реєстрації, здійснених різними методами оцінювання можна знайти в Додатку 3, розходження показників щодо виборчої активності респондентів і населення України відображені в Додатку 2. Спираючись на оцінки кількості осіб, які проживають не за місцем реєстрації, здійснені за допомогою застосування непрямих методів, є підстави вважати, що репрезентативне опитування недооцінює цей показник. Вочевидь, більш молоді особи, які часто переїжджають і проживають не у власному житлі, були менш схильними брати участь в опитуванні. Це, ймовірно, призвело до недооцінки кількості осіб, які проживають не за місцем реєстрації (зокрема, в містах), та відповідно обсягів проблем, що виникають у населення через проживання не за МР.

Результати соціологічного дослідження

Проживання громадян не за місцем реєстрації: поширеність явища

За результатами загальнонаціонального опитування, частка громадян України, які проживають не за місцем реєстрації, становить майже 12%, що еквівалентно 3,3 мільйона дорослого населення України.

Водночас є підстави вважати, що цей метод дозволяє визначити мінімальну оцінку зазначеного показника. У довідковій пу-

блікації⁸ до цього звіту ми спробували декілька методів непрямого оцінювання кількості населення в обласних центрах, містах обласного значення та районах⁹. Спираючись на дані найбільш надійного методу, що полягає в порівнянні кількості учнів, які навчаються в загальноосвітніх закладах адміністративної одиниці, та статистики Держстату щодо зареєстрованих дітей (постійного населення) віком від 6 до 17 років, було оцінено, наскільки число населен-

⁸ Оцінка кількості населення населених пунктів України непрямыми методами // Аналітичний центр CEDOS. — 2018. — Довідковий документ, написаний для цього дослідження.

⁹ Цей поділ на адміністративні одиниці був використаний у зв'язку з наявністю даних на цьому рівні.

Таблиця 1. Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації

Показник кількості населення, яке проживає не за МР	Джерело даних ¹⁰	Кількість осіб, що проживають не за МР, тис. осіб	Частка осіб, що проживають не за МР, %
Громадяни України віком 18–75 років	Індивідуальні дані респондента	3 276,1	11,9%
Усі громадяни України		4 172,5	11,2%
Діти віком до 18 років	Дані щодо членів домогосподарства респондента	899,1	12,8%
Особи віком 18–75 років		3 031,4	11%
Особи, старші за 75 років		98,6	3,8%

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення, розрахунки авторів на основі даних Держстату

Рис. 2
ЧАСТКА ОПИТАНИХ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ, ЗА РЕГІОНАМИ

Скажіть, будь ласка, чи Ви особисто тут зареєстровані?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

ня перевищує офіційні дані. Аналіз даних за 2015 рік¹¹ показав, що в деяких містах, цей показник сягає половини всього офіційного населення, а в Києві становить 13,7%.

Враховуючи те, що, за результатами Компонента 2 цього дослідження, половина опитаних мешканців міст (56%), які проживають не за місцем реєстрації, зареєстровані в межах того ж населеного пункту, де вони живуть, можна зробити висновок, що оцінка кількості населення, яке проживає не за МР, здійснена на підставі опитування громадської думки, применшує його реальне число. Ми пов'язуємо це із систематичною похибкою відбору респондентів, яка виникла через низьку готовність громадян брати участь в опитуваннях громадської думки. Загальнонаціональне опитування населення показало, що особи, які проживають не за МР, частіше переїзджать як у межах, так і за межі населеного пункту, здебільшого проживають не у власному житлі, а також те, що розподіл цієї категорії осіб за віком має суттєвий зсув у бік молоді. Ми припускаємо, що більш молоді й мобільні особи та люди, які мешкають не у власному житлі, менше схильні погоджуватися брати участь у соціологічних опитуваннях. Враховуючи те, що рівень відгуку респондентів у містах є нижчим, ніж у сільській місцевості, а також те, що міста сильніше притягують внутрішніх мігрантів, ми робимо висновок, що частка мешканців міст, які проживають не за МР, є більш недооціненою, ніж частка сільського населення.

За регіональною ознакою суттєвих розбіжностей у частці населення, яке проживає

¹⁰ З детальним описом оцінок кількості осіб, що проживають не за місцем реєстрації, та відмінностями джерел даних можна ознайомитися в Додатку 3.

¹¹ Для аналізу був обраний 2015 рік з двох причин: 1) на дані щодо вікової структури населення не вплинули проблеми з їх збором, що виникли під час передання функції реєстрації місця проживання місцевим органам управління у квітні 2016 року; 2) на дані щодо кількості учнів у шкільних закладах освіти не вплинули адміністративні зміни, пов'язані з формуванням об'єднаних територіальних громад у 2015 році.

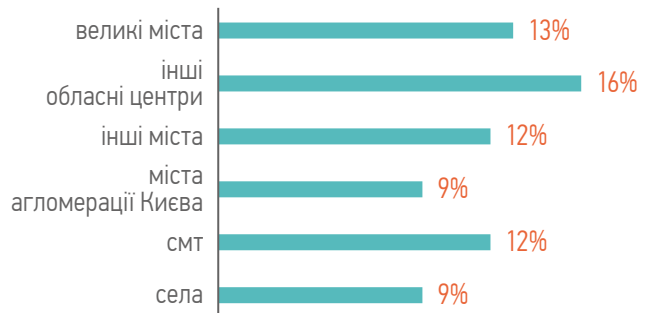
не за місцем реєстрації, опитування не виявило. Найбільша кількість таких осіб живе в Центрі (16%)¹² та Південно-Західному регіоні (16%) (рис. 2).

Крім того, опитування громадської думки не показало суттєвих відмінностей у частці населення, яке проживає не за місцем реєстрації, в різних типах населених пунктів (рис. 3).

У різних типах міст є суттєві відмінності щодо того, наскільки далеко проживають особи від місця реєстрації (рис. 4). Загалом, у тому ж населеному пункті проживає 56%, в іншому населеному пункті області — 32%, за межами області — 12%. Серед усіх типів міст у столиці та містах її агломерації проживає найбільша частка зареєстрованих за межами населеного пункту осіб. У Києві майже третина (31%) мешканців, які проживають не за місцем реєстрації, були зареєстровані за межами Київської області. У містах столичної агломерації — чверть (25%). Найімовірніше, це тому, що Київ, порівняно з іншими містами, більше приваблює внутрішніх мігрантів, які орендують житло, а тому мають труднощі з реєстрацією.

Частіше проживають не за місцем реєстрації громадяни, які належать до молодших вікових категорій (до 44 років) (див. рис. 5). Якщо загалом в Україні не за місцем реєстрації проживає 12% населення, то серед осіб віком 18–24 років — 17%, віком від 25 до 34 років — 19%, віком від 35 до 44 років — 15%. Натомість серед осіб, старших за 45 років, частка тих, хто проживає не за місцем реєстрації, нижча за середній показник в Україні. Серед вікової групи 45–54 років частка осіб, які проживають не за МР, дорівнює 8%, а серед

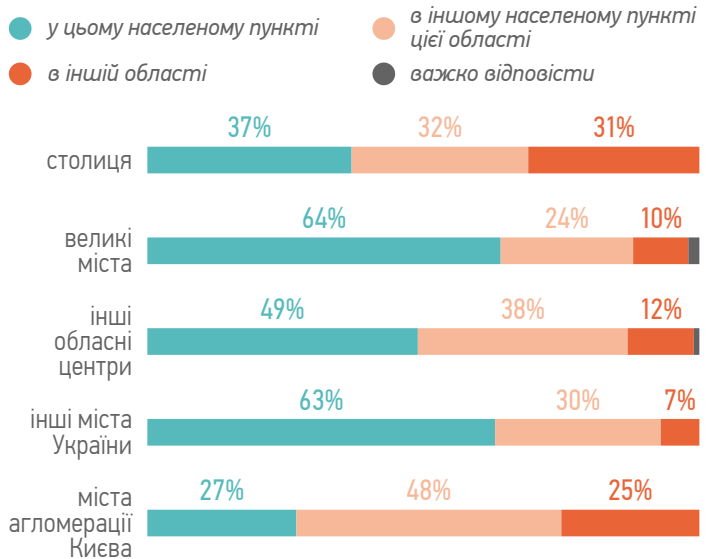
Рис. 3
ЧАСТКА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ, ЗА ТИПОМ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Скажіть, будь ласка, чи Ви особисто тут зареєстровані?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

Рис. 4
ВІДСТАНЬ ВІД МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДО МІСЦЯ РЕЄСТРАЦІЇ МЕШКАНЦІВ МІСТ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НЕ ЗА МР

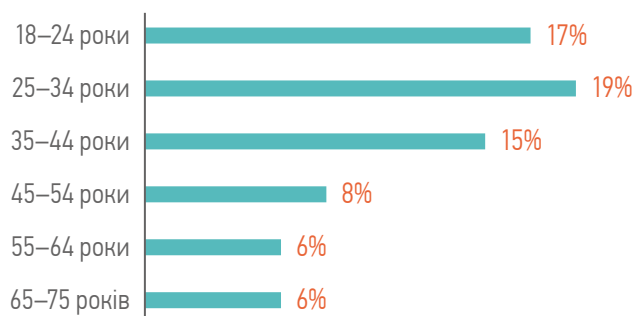
Скажіть, будь ласка, де Ви зареєстровані?

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за МР

населення від 55 до 64 та від 65 до 75 років — по 6%.

¹² Центр виходить на перше місце серед інших регіонів за рахунок Полтавської області, у якій було опитано 29% осіб, які проживають не за місцем реєстрації, що на 17 в.п. більше за загальний показник, розрахований для всієї України (12%). Центр також охоплює Кіровоградську область з найменшою кількістю опитаних, які проживають не за місцем реєстрації, — 2%. Орієнтовний розмір випадкової похибки для показників на рівні Полтавської області не перевищує 7%, для Кіровоградської — 8%.

Рис. 5
ЧАСТКА ОПИТАНИХ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ, ЗА ВІКОВИМИ ГРУПАМИ

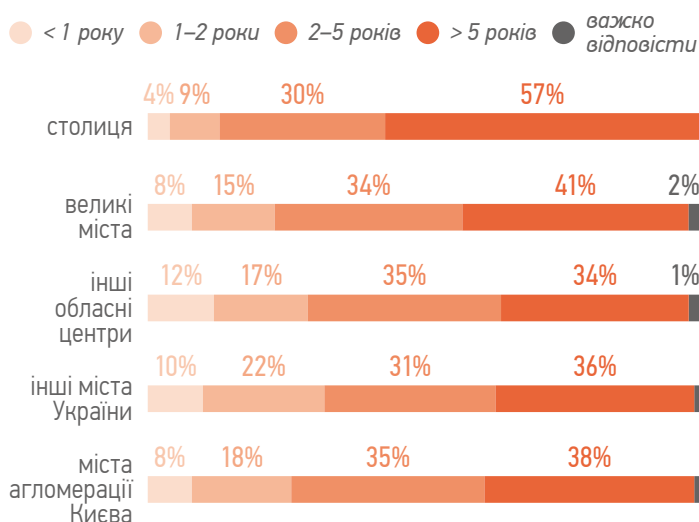

Скажіть, будь ласка, чи Ви особисто тут зареєстровані?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

У зв'язку з особливостями вікової структури населення, яке проживає не за місцем реєстрації, серед цієї категорії також більше осіб, що працюють (та менше пенсіонерів) і перебувають у шлюбі (та менше вдів та вдівців). Крім того, результати опитування свідчать, що серед громадян, які проживають не за місцем реєстрації, більша частка осіб, які мають дітей віком до 18 років (51%), порівняно з рештою населення (33%). У вікових групах істотних відмінностей щодо чоловіків та жінок немає. Загалом серед усього дорослого населення віком від 18 до 75 років кількість жінок і чоловіків, які проживають не за МР, однакова — по 50%.

Рис. 6
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ЗА ТИПАМИ МІСТ

Скажіть, будь ласка, скільки всього часу Ви живете не за реєстрацією?

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за МР

Вцілому мешканці міст проживають не за МР досить тривалий час: 39% — більше п'яти років (серед них 15% — більше 10 років), 33% — від двох до п'яти років, 18% — від одного до двох років, 9% — до року¹³. Причому в столиці та великих містах у середньому громадяни проживають не за місцем реєстрації довше, ніж в інших містах. Так, у столиці більше половини (56%) мешканців проживали не за МР понад п'ять років, у великих містах — 42%, в інших обласних центрах та містах України — 35 і 36% відповідно, у містах агломерації Києва — 38%. Ймовірно, тривалість проживання не за місцем реєстрації в містах пов'язана з вищими цінами на нерухомість, що збільшує час проживання не у власному житлі (рис. 6).

¹³ Не відповів на це запитання 1% респондентів.

Проблеми осіб, які проживають не за місцем реєстрації

У державному управлінні реєстрація місця проживання використовується для визначення місця (адміністративної одиниці), де особа безперешкодно може отримати гарантовані державою послуги та реалізувати деякі права¹⁴. Отже, у громадян України, які живуть не за місцем реєстрації, можуть виникати проблеми з доступом до таких послуг та з реалізацією деяких прав.

Ми використаємо два підходи до того, як виміряти поширеність проблем, пов'язаних з реєстрацією місця проживання, які умовно можна назвати “суб’єктивним” та “об’єктивним”. Суб’єктивний підхід полягає в тому, що особа, яка проживає не за місцем реєстрації, самостійно оцінює рівень проблем, які для неї створює реєстрація місця проживання. На основі такого підходу у 2012 році ГО “Територія успіху” вперше спробувала оцінити поширеність “життєвих проблем”, з якими стикаються особи, що живуть не за місцем реєстрації¹⁵.

Об’єктивний підхід полягає в порівнянні доступу до послуг і прав двох груп осіб — тих, хто проживає не за місцем реєстрації, і тих, хто живе за МР. Такий підхід дозволяє відокремити проблеми з доступом до послуг і прав, які виникають саме через чинну систему РМП, від тих, що з’являються через інші спільні для всіх громадян фактори (наприклад, недостатній рівень надання послуг,

схильність громадян не користуватися певними послугами чи правами).

Для оцінки поширеності проблем, пов’язаних з реєстрацією місця проживання, під час отримання доступу до послуг і прав, потреба в яких виникає порівняно часто, було використано об’єктивний підхід. На основі попереднього аналізу до таких прав і послуг ми віднесли обслуговування в поліклініках, влаштування дітей до закладів дошкільної та шкільної освіти, виборчу активність, участь у житті міста (у зборах мешканців чи в облаштуванні спільної із сусідами території). У цих ситуаціях проблеми з доступом до послуг чи прав можуть виникати як в осіб, які проживають за місцем реєстрації, так і в осіб, що проживають не за МР. Послуги та права, потреба в яких виникає нечасто та не в усіх, були проаналізовані тільки за допомогою суб’єктивних оцінок респондентів.

Обслуговування в державних медичних закладах

Обслуговування в поліклініках — найбільш популярна серед населення послуга, яка до 2018 року залежала від реєстрації місця проживання¹⁶. За останні два роки 72% опитаних¹⁷ зверталися до державних поліклінік¹⁸ і здебільшого отримали бажані послуги (див. рис. 7).

¹⁴ Реєстрація місця проживання: виклики для держави та наслідки для суспільства — Київ: Аналітичний центр CEDOS, 2017. — 34 с. Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/reystratsiya-mistsya-prozhyvannya-v-ukrayini-problemy-ta-strategii-reformuvannya>

¹⁵ Підсумковий аналітичний звіт за результатами соціологічного дослідження “Чи можуть мешканці України реалізувати право на вільне пересування?” [Електронний ресурс] // Громадська організація “Територія успіху”. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/20ENsR3>

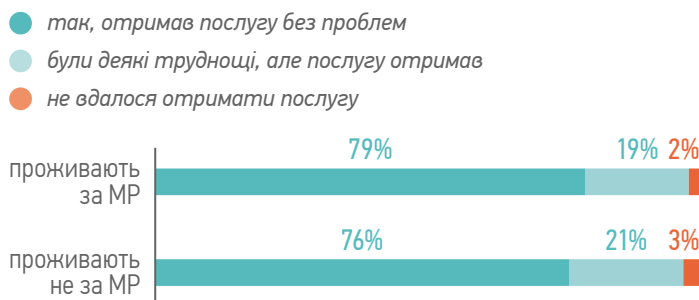
¹⁶ Із квітня 2018 року населення має можливість обирати терапевта, педіатра або сімейного лікаря в закладі охорони здоров’я незалежно від РМП. Осіб, які цього не зробили у 2018 році, обслуговують у закладах первинної ланки медицини за старими правилами.

¹⁷ Ці дані відповідають суб’єктивним оцінкам мешканців міст, що проживають не за місцем реєстрації. У 21% мешканців міст не виникало потреби звертатися до державних медичних закладів (поліклініки, лікарні, пологові будинки тощо) протягом останніх трьох років.

¹⁸ Тут і далі під “державними поліклініками” маються на увазі амбулаторно-поліклінічні заклади державної та комунальної форм власності.

Рис. 7 ДОСТУП ДО ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Пригадайте, будь ласка, чи вдалося Вам отримати необхідну послугу/допомогу, коли Ви зверталися до державної поліклініки востаннє?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

труднощами — 19 та 21% відповідно. Не змогли отримати послугу відповідно 2 та 3%.

З першого погляду первинна медична допомога однаково доступна для тих, хто проживає за місцем реєстрації, і тих, хто проживає не за МР. Однак, згідно із суб'єктивними оцінками мешканців міст, які живуть не за місцем реєстрації і зверталися по допомогу до державних медичних закладів протягом останніх трьох років, кожен четвертий (24%) вважає, що стикався з проблемами або обмеженнями під час отримання послуг ним або членами його родини саме через те, що вони проживають не за МР.

Рис. 8 ДОСВІД КОРУПЦІЇ В ПОЛІКЛІНІКАХ

Скажіть, будь ласка, чи виникали у Вас наступні ситуації в державних поліклініках за останні два роки:

- Ви зробили благодійний внесок (у грошовій або негрошовій формі) або сплатили за послуги у фонд поліклініки;
- Ви "віддячили" лікарю за приймання поза офіційною платою (подарунком, грошима, послугою тощо)

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

Найбільш очевидним способом вирішити проблеми з доступом до медичної послуги є отримати її за місцем реєстрації. Так, близько половини опитаних (48%), які проживають не за МР та зверталися до державних поліклінік протягом двох останніх років, робили це за місцем реєстрації. Це означає, що особи, які проживають не за МР, докладали додаткових зусиль, щоб отримати цю послугу, особливо якщо зареєстровані і проживають у різних населених пунктах. З іншого боку, майже третина (29%) осіб, які живуть за місцем реєстрації та зверталися до державних поліклінік протягом двох останніх років, також робили це не за МР (наприклад, через бажання отримати медичні послуги іншої якості). Це свідчить про поширеність використання альтернативних шляхів доступу до медичних послуг як серед тих, хто проживає за місцем реєстрації, так і серед тих, хто живе не за МР, що забезпечує загальний високий рівень доступу до державної первинної медичної допомоги.

Особи, які проживають не за місцем реєстрації, зверталися за послугами в поліклініку так само часто, як і особи, що проживають за МР¹⁹. Серед тих, хто звертався в поліклініки, без жодних проблем змогли отримати послугу 79% осіб, що живуть за місцем реєстрації, та 76% громадян, які проживають не за МР. З деякими

Як показують результати загальнонаціонального опитування, майже половина респондентів (49%), які отримували послуги в державних поліклініках, стикалися хоча б з однією із ситуацій, які мають корупцій-

¹⁹ Розраховано на основі логістичної регресії. Після врахування таких контрольних змінних, як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту, оцінка не змінилась.

ний характер: зробили благодійний внесок (у грошовій або негрошовій формі), сплатили за послуги у фонд поліклініки або “віддячили” лікарю за прийом поза офіційною платою (подарунком, грошима, послугою тощо). Проте в осіб, які живуть не за місцем реєстрації, частіше виникали ситуації, що мають корупційний характер (див. рис. 8). У середньому ймовірність зіткнутися хоча б з однією із зазначених ситуацій у державних поліклініках на 11 в.п. вища в осіб, що проживають не за місцем реєстрації²⁰.

Серед мешканців міст, що проживають не за МР, 26% погодилися з тим, що змушені платити в державних поліклініках (робити благодійні внески, платити за послуги неофіційно) саме через те, що живуть не за місцем реєстрації. Вважають, що проживання не за МР іноді змушує їх лікуватися самостійно, не звертаючись до медичних закладів, 24% опитаних мешканців міст, що проживають не за МР. Майже кожен п'ятий (18%) вважає, що проживання не за місцем реєстрації змушує його звертатися до приватних клінік (див. рис. 9).

Незважаючи на те, що особи, які проживають не за місцем реєстрації, об'єктивно мають перешкоди в доступі до медичної допомоги, вони не активно використовують можливість укласти декларацію з лікарем для отримання безперешкодного доступу до первинної медичної допомоги за місцем проживання²¹. За даними Міністерства охорони здоров'я України, станом на серпень 2018 року кожен третій українець обрав свого лікаря²². Відповідно до даних опитування, що проводилося у вересні 2018-го, серед

Рис. 9
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Зараз я зачитаю Вам низку тверджень, які можуть описувати Ваш особистий досвід. Ви можете погоджуватися з ними, або не погоджуватися:

- через те, що я живу не за місцем реєстрації, я вимушений(-а) платити в державних поліклініках (робити благодійні внески, платити за послуги неофіційно);
- через те, що я живу не за місцем реєстрації, я інколи вимушений(-а) лікуватися самостійно (не звертаючись до лікарів);
- через те, що я живу не за місцем реєстрації, я вимушений(-а) звертатися до приватних клінік

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

осіб, які проживають не за місцем реєстрації в містах, декларацію з терапевтом або сімейним лікарем уклали 43% громадян. Однак це не обов'язково означає, що обмежений доступ до медичної допомоги не є проблемою для мешканців міст, які проживають не за МР. Вони також можуть відкладати підписання декларації з лікарем до того моменту, коли їм знадобляться медичні послуги, оскільки вони не жорстко обмежені в часі. З іншого боку, представники молодших вікових груп частіше проживають не за місцем реєстрації, а молодь рідше звертається до медичних закладів.

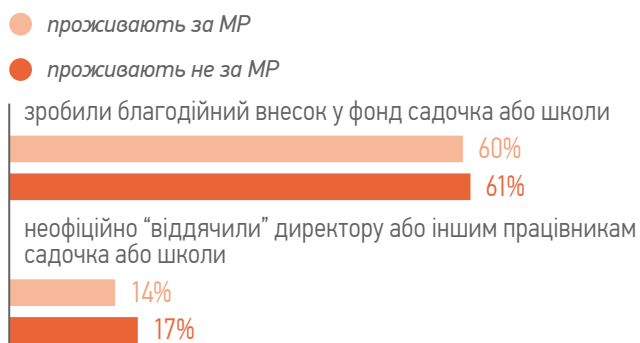
²⁰ Розраховано на основі логістичної регресії. Врахування можливої селективності (пов'язаної з тим, що особи старшого віку, ймовірно, частіше звертаються до поліклінік і можуть відрізнитися складністю хвороб, а отже, й додатковими витратами) за допомогою двоетапної пробіт-моделі зменшує цю різницю до 9 в.п.

²¹ Із квітня 2018 року всі громадяни України можуть обирати лікаря первинної ланки медичної допомоги незалежно від реєстрації місця проживання.

²² Сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/article/reform-plan/kozhen-tretij-ukraïnec-uzhe-obrav-svogo-likarja>

Рис. 10
ДОСВІД КОРУПЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ШКІЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Чи виникали у Вас ситуації, пов'язані з наступними витратами на етапі вступу до садочка чи школи:

- Ви зробили благодійний внесок у фонд садочка або школи (у грошовій або негрошовій формі);
- Ви неофіційно "віддячили" директору або іншим працівникам садочка або школи за те, що взяли Вашу дитину (подарунком, грошима, послугою тощо)

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

Влаштування до закладів дошкільної та шкільної освіти

Кожен п'ятий опитаний (або ж 62% усіх громадян, що мають дітей віком до 18 років) за останні п'ять років влаштовував дитину до закладу дошкільної або шкільної освіти. Правила влаштування дитини до закладу дошкільної освіти визначаються органами місцевої влади, які відповідають за їх мережу. Через це вимоги можуть відрізнятися залежно від населеного пункту. Наприклад, в одних містах працює електронна черга, до якої батьки можуть записати дитину незалежно від реєстрації місця проживання, а в інших — під час спроби реєстрації дитини в електронній черзі з'являється інформація про "неможливість зарахування ди-

тини до дитячого садочка в разі відсутності реєстрації дитини в місті або ж населених пунктах, які підписали угоду про співпрацю з міською радою". Новий порядок зарахування учнів до державних і комунальних закладів шкільної освіти^{23, 24}, передбачає, що під час приймання дитини до першого класу їй гарантується місце в тому закладі освіти, за яким закріплена територія обслуговування, де проживає ця дитина. Через це можуть виникати суттєві обмеження в доступі до шкільної освіти у дітей, які зареєстровані у віддалених від місця проживання населених пунктах.

Згідно із суб'єктивними оцінками, у двох третіх (62%) мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації, не виникало потреби влаштувати дитину до школи чи дитячого садка протягом останніх трьох років. Проте серед тих осіб, які мали такий досвід за останні три роки, 16 та 13% вважають, що стикалися з проблемами або обмеженнями під час влаштування дітей до закладів дошкільної та шкільної освіти відповідно саме через те, що вони проживають не за місцем реєстрації.

Практика влаштування дітей до освітніх закладів не за місцем реєстрації досить поширена. Близько третини (32%) осіб, які живуть за МР і влаштовували своїх дітей до освітніх закладів, намагалися зробити це не за місцем реєстрації, у порівнянні із 48% серед осіб, які живуть не за МР. Те, що всі опитані, незалежно від реєстрації, порівняно часто намагалися влаштувати своїх дітей до закладів освіти не за місцем реєстрації, свідчить про поширеність

²³ Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти набрав чинності 10 травня 2018 року, а перше зарахування до початкової школи за новим порядком відбулося в червні 2018 року.

²⁴ Наказ МОН від 10.05.2018 "Про затвердження порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти" [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України — Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-poryadku-zarakhuvannya-vidrahuvannya-ta-perevedennya-uchniv-do-derzhavnih-ta-komunalnih-zakladiv-osviti-dlya-zdobuttya-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

альтернативних шляхів доступу до цієї послуги.

Майже дві треті опитаних (62%), які протягом останніх п'яти років влаштовували свою дитину до закладу шкільної чи дошкільної освіти, стикалися з хоча б однією із ситуацій, які мають корупційний характер: робили благодійний внесок у фонд садочка або школи (у грошовій або негрошовій формі), неофіційно “віддячували” директору або іншим працівникам за те, що взяли дитину (подарунком, грошима, послугою тощо). Водночас в осіб, які живуть не за місцем реєстрації, такі ситуації виникали не суттєво частіше, ніж в осіб, які проживають за МР (див. рис. 10).

У середньому ймовірність зіткнутися з будь-якою із зазначених ситуацій під час влаштування дитини до закладу дошкільної або шкільної освіти на 3 в.п. вища в осіб, що живуть не за місцем реєстрації²⁵. Відсутність відмінностей у поведінці осіб, які проживають за МР та не за МР, і висока частка тих, хто намагався влаштувати дитину альтернативним шляхом, свідчить про те, що проблеми з доступом до освіти виникали у всіх незалежно від МР.

Виборча активність

Голосувати на виборах до органів місцевого самоврядування громадяни можуть лише

Рис. 11
ВИБОРЧА АКТИВНІСТЬ

Скажіть, будь ласка, чи голосували Ви на останніх виборах:
— до органів місцевого самоврядування (міські, районні, сільські ради)?
— до Верховної Ради (у 2014 році)?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

в тій адміністративній одиниці, у якій вони зареєстровані. Для голосування на всеукраїнських виборах особи, які проживають не за місцем реєстрації, можуть тимчасово змінити місце голосування, не змінюючи виборчої адреси²⁶.

Загалом 64% опитаних повідомили, що голосували на останніх виборах до органів місцевого самоврядування (міських, районних, сільських рад), і 69% повідомили, що голосували на останніх виборах до Верховної Ради у 2014 році. Згідно з даними Центральної виборчої комісії, на місцевих виборах 2015 року 47% виборців отримали бюлетені²⁷, а на виборах до Верховної Ради у 2014 році — 53%²⁸. Значна відмінність між відповідями на запитання та офіційними даними може бути зумовлена тим, що у респондентів за-

²⁵ Розраховано на основі логістичної регресії. Після додавання таких контрольних змінних, як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту оцінка зменшується до 1,7 в.п., що означає, що відмінності в поведінці осіб, які проживають за місцем реєстрації та не за місцем реєстрації, не суттєві.

²⁶ Постанова ЦВК від 13.09.2012 “Про забезпечення тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси” [Електронний ресурс] // Центральна виборча комісія — Режим доступу до ресурсу: https://www.drv.gov.ua/portal/lcm_core.cm_index?option=ext_static_page&ppg_id=204#p893

²⁷ Сайт Центральної виборчої комісії [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://www.cvk.gov.ua/vm_2015/yavka_po_reg_vm_2015.pdf

²⁸ Сайт Центральної виборчої комісії [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp095_2249c.html?PT001F01=910&pt049f01=2

26

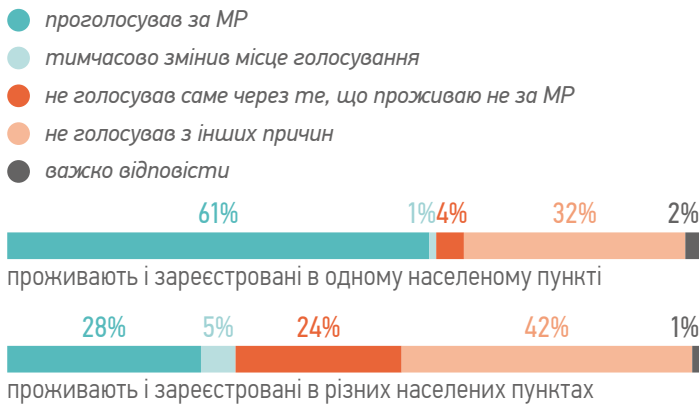
27

28

Рис. 12

ВИБОРЧА АКТИВНІСТЬ МЕШКАНЦІВ МІСТ, ЩО ПРОЖИВАЮТЬ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ, НА ОСТАННІХ ВИБОРАХ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ ЗА ВІДДАЛЕНІСТЮ МР

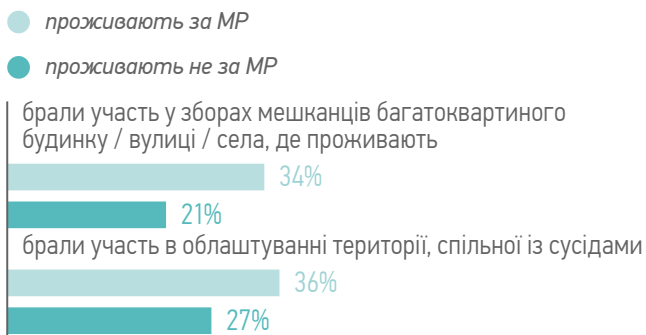
Скажіть, будь ласка:

- чи голосували Ви на останніх виборах до Верховної Ради (у 2014 році)?
- де Ви зареєстровані?

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

Рис. 13

УЧАСТЬ У ЖИТТІ МІСТА ЧИ СЕЛА

Якщо говорити про останні два роки:

- чи доводилося Вам брати участь у зборах мешканців багатоквартирного будинку / вулиці / села, де Ви живете?;
- чи брали Ви участь індивідуально або колективно в облаштуванні території, спільної з Вашими сусідами? Наприклад, прибирання, побудова дитячого майданчика, встановлення лавочки, висадка дерев чи квітів, ремонт дороги тощо. Йдеться про територію, яка не є Вашою приватною

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

звичай виникають складнощі з пригадуванням віддалених у часі подій (вони можуть бути більш схильними обирати соціально бажані відповіді), а також систематичною похибкою відбору респондентів. Результати щодо виборчої активності потрібно трактувати з обережністю. Як показують результати опитування, особи, що живуть не за місцем реєстрації, були менш активними як на місцевих, так і на всеукраїнських виборах (див. рис. 11)²⁹.

У середньому ймовірність голосування на останніх виборах до органів самоврядування (у місті реєстрації) на 21 в.п. вища в осіб, що проживають за МР³⁰, а на останніх виборах до Верховної Ради — на 20 в.п.³¹

Для того щоб проголосувати на всеукраїнських виборах, особа, яка живе не за місцем реєстрації, може тимчасово змінити місце голосування відповідно до встановленої процедури або ж проголосувати за МР. Серед опитаних мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації, на останніх виборах до Верховної Ради 3% проголосували завдяки тимчасовій зміні місця голосування, а 47% — за МР. Зазначили, що не голосували саме через те, що проживають не за місцем реєстрації, 13% опитаних, 36% — з інших причин. Як видно з рис. 12, частка тих, хто не голосував саме через те, що проживає не за МР, зростає зі збільшенням відстані від місця проживання до місця реєстрації. Лише 4% тих, хто зареєстрований і проживає в одному населеному пункті, не голосували через проживання не за місцем реєстрації, але 24% тих, хто проживає і зареєстрований у різних населених пунктах (рис. 12).

Отже, офіційний шлях вирішення проблеми з доступом до голосування, а саме тимчасо-

²⁹ Оцінка частки тих, хто голосував, серед осіб, які проживають не за місцем реєстрації, суттєво не відрізняється для Компонента 1 і Компонента 2 (45 та 41% на місцевих виборах, 52 та 50% на всеукраїнських виборах відповідно).

³⁰ Розраховано на основі логістичної регресії. Після врахування таких контрольних змінних, як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту, оцінка зменшується до 12,8 в.п.

³¹ Розраховано на основі логістичної регресії. Після врахування таких контрольних змінних як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту оцінка зменшується до 10,5 в.п.

ва зміна місця голосування, не популярний серед мешканців міст, що живуть не за місцем реєстрації. Натомість вони досить часто голосують за МР.

На місцевих виборах громадяни можуть голосувати тільки в тих населених пунктах, де вони зареєстровані. Тому три чверті (75%) осіб, які проживають не за місцем реєстрації та голосували на місцевих виборах, змогли проголосувати через те, що вони зареєстровані в тому ж населеному пункті, де проживають, а ще близько чверті, тих, хто проголосував (24%), їздили до населеного пункту, у якому вони зареєстровані. Серед жителів міст, які проживають не за МР і зареєстровані в іншому населеному пункті, 59% відповіли, що проголосували б на місцевих виборах за місцем проживання, якби у них була така можливість.

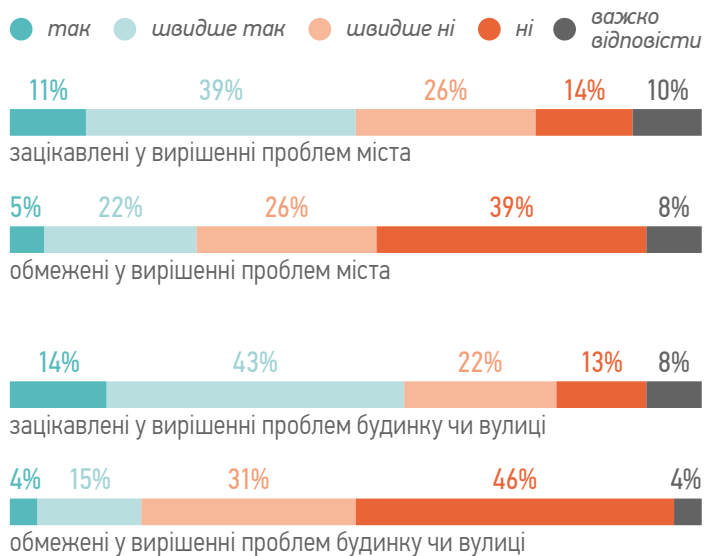
Проживання не за місцем реєстрації негативно впливало на виборчу активність громадян. Через низьку популярність офіційного механізму, який дозволяє особам, що проживають не за МР, голосувати на всеукраїнських виборах, їхня виборча активність під час них не суттєво відрізняється від активності на місцевих виборах.

Участь в управлінні та громадській діяльності на рівні міста чи села

Громадяни, що проживають не за місцем реєстрації, практично не обмежені законодавством в участі в житті міста чи села, у якому вони живуть (за винятком можливості голосувати на виборах до органів місцевого самоврядування). Однак вони можуть вважати себе “неповноправними” мешканцями та не брати активної участі у вирішенні питань, що стосуються життя сусідства, міста чи села. За останні два

Рис. 14

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ ТА ОБМЕЖЕНОСТІ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ЖИТТЯ МІСТА ГРОМАДЯНАМИ, ЩО ЖИВУТЬ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ

Скажіть, будь ласка:

- якою мірою для Вас є цікавою можливість впливати на шляхи вирішення проблем міста, в якому Ви живете?
- якщо говорити про вплив на життя міста в цілому, чи відчуваєте Ви себе обмеженим(-ою) у можливостях, порівняно з тими громадянами, які мають реєстрацію в цьому місті?
- чи зацікавлені Ви в тому, щоб брати участь у вирішенні спільних проблем багатоквартирного будинку / вулиці, де Ви живете?
- чи відчуваєте Ви себе обмеженим(-ою) у можливостях впливати на життя багатоквартирного будинку / вулиці, де Ви живете, порівняно із сусідами, які мають реєстрацію?

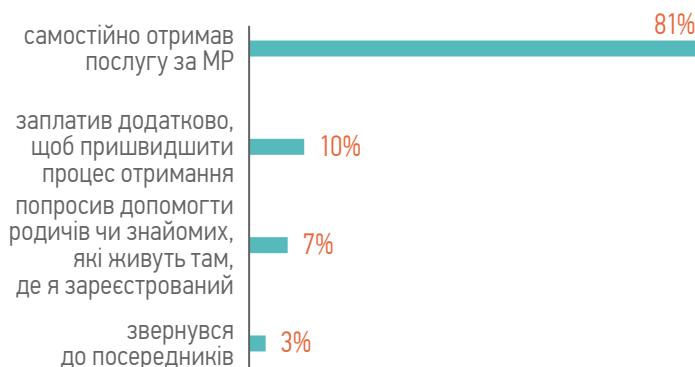
Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

роки 44% всіх опитаних брали участь хоча б в одному виді діяльності, пов'язаному з вирішенням спільних питань жителів міст або сіл, таких як участь у зборах мешканців будинку чи вулиці або облаштування спільної території із сусідами.

У середньому ймовірність того, що особа брала участь у зборах мешканців багатоквартирного будинку, вулиці або села, де проживає, на 13 в.п. вища для громадян, які живуть за місцем реєстрації³², а ймовірність

³² Розраховано на основі логістичної регресії. Після врахування таких контрольних змінних як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту, власність на житло оцінка зменшується до 6,1 в.п.

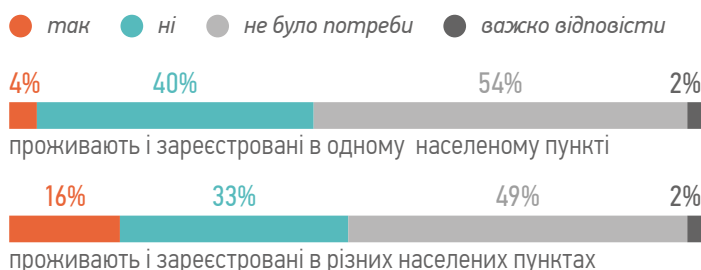
Рис. 15
СПОСІБ ОТРИМАННЯ ПАСПОРТА, ID-КАРТКИ АБО ЗАМІНИ ФОТО В ПАСПОРТІ

Пригадайте, будь ласка, свій останній досвід, пов'язаний з отриманням паспорта, ID-картки або заміною фото в паспорті. – як саме Ви отримували цю послугу? Зазначте всі можливі варіанти відповіді

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

Рис. 16
ПРОБЛЕМИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПІД ЧАС ОТРИМАННЯ ПАСПОРТА, ID-КАРТКИ АБО ЗМІНИ ФОТО В ПАСПОРТІ ЗАЛЕЖНО ВІД ТОГО, ЧИ ГРОМАДЯНИН ЗАРЕЄСТРОВАНИЙ У МІСТІ, ДЕ ПРОЖИВАЄ

Якщо говорити про останні три роки, чи стикалися Ви або члени Вашої родини (що проживають разом з Вами) з проблемами або обмеженнями під час отримання наступних послуг (варіанти відповіді скорочено)

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

участі в облаштуванні спільної із сусідами території на вища 9 в.п.³³ (рис. 13).

Згідно із суб'єктивними оцінками, приблизно половина мешканців міст, які проживають

не за місцем реєстрації, зацікавлені в тому, щоб впливати на життя міста, у якому вони живуть (дуже або радше зацікавлені 50% респондентів), і брати участь у вирішенні спільних проблем багатоквартирного будинку чи вулиці, де вони проживають (дуже або радше зацікавлені 57% респондентів). Однак 27 та 19% відповідно відчувають себе обмеженими в таких можливостях, порівнюючи з тими, хто зареєстрований у цьому місті, чи із зареєстрованими сусідами (рис. 14).

Отже, наявність реєстрації місця проживання є фактором, що впливає на участь населення в управлінні та громадській діяльності на рівні сусідства, міста чи села.

Отримання паспорта, ID-картки або зміна фото в паспорті

Протягом останніх п'яти років отримувати паспорт або ID-картку вперше, змінювати його або вклеювати в нього фото доводилося кожній третій особі (31%), що проживає не за місцем реєстрації. Водночас більшість громадян (81%), що живуть у містах не за МР, отримували паспортні послуги самостійно за місцем реєстрації (див. рис. 15). Досить невелика частка осіб намагалась отримати послугу в альтернативний спосіб — вирішити питання з допомогою родичів чи знайомих, які живуть за місцем реєстрації (7%), або з допомогою приватних посередників (3%). Додатково заплатили, щоб пришвидшити процес отримання паспорта, 10% мешканців міст, що зазвичай також означає поїздку до населеного пункту за місцем реєстрації.

Приблизно у половини мешканців міст (47%), які проживають не за місцем реєстрації, за останні три роки виникала потреба отримати паспорт чи ID-картку вперше, вкле-

³³ Розраховано на основі логістичної регресії. Після врахування таких контрольних змінних, як стать, вік, рівень освіти, тип населеного пункту, власність на житло, оцінка зменшується до 4,6 в.п.

їти фото або замінити документ. Ці послуги зазвичай можна отримати лише за МР, тому таким особам, найімовірніше, доводилося їздити до іншого населеного пункту в робочий день. Водночас кожен п'ятий (20%) отримувач послуги вважав це проблемою чи обмеженням. Більш гостро проблему відчували жителі міст, які проживають і зареєстровані в різних населених пунктах (див. рис. 16).

Інші послуги

Потреби в отриманні інших послуг, надання яких залежить або залежало від реєстрації місця проживання раніше, виникали в опитаних мешканців міст, які проживають не за МР, епізодично або одноразово (див. рис. 17). Це, у свою чергу, не створювало тривалого дискомфорту, пов'язаного з реєстрацією місця проживання, про що свідчить невелика кількість респондентів (1–5% залежно від запитання), які зазначили, що зіткнулися з проблемами чи обмеженнями під час отримання цих послуг через те, що зареєстровані за іншою адресою.

Найбільш очевидний спосіб вирішити проблему з отриманням послуги — одержати її за місцем реєстрації. За останні два роки 32% мешканців міст, які проживають не за МР, спеціально їздили туди, де вони зареєстровані, для отримання державних послуг. У середньому одна особа за два роки витратила близько 750 грн на такі поїздки (на пальне або квитки туди і назад та, за потреби, на проживання). Крім того, за останні два роки 22% усіх осіб, які живуть не за МР, використовували робочі дні для того, щоб отримати послуги, які залежать від реєстрації. У середньому одна особа витратила на це 4,4 робочих днів за останні два роки. Якщо поширити ці результати на кількість осіб, які проживають не за місцем реєстрації в Україні, то отрим

Рис. 17
ОЦІНКА МЕШКАНЦЯМИ МІСТ ДОСВІДУ ПРОБЛЕМ ЧИ ОБМЕЖЕНЬ ПІД ЧАС ОТРИМАННЯ ДЕЯКИХ ПОСЛУГ

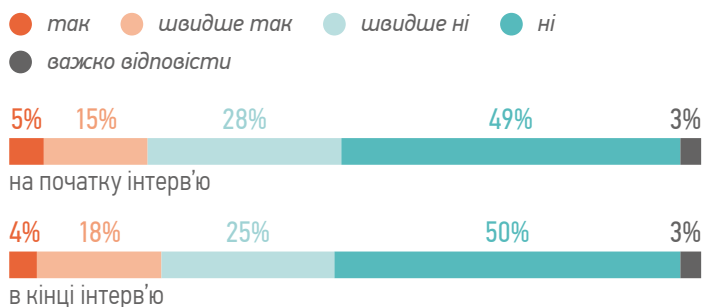

Якщо говорити про останні три роки, чи стикалися Ви або члени Вашої родини (що проживають разом з Вами) з проблемами або обмеженнями під час отримання наступних послуг (варіанти відповіді скорочено)

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

маємо, що вирішення проблеми з доступом до державних послуг через їх одержання не за місцем проживання, а за місцем реєстрації призводить до сукупних втрат

Рис. 18
СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ОБМЕЖЕНОСТІ ПРАВ ЧЕРЕЗ ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ

Чи вважаєте Ви, що Ваші права обмежені у зв'язку з тим, що Ви проживаєте не за місцем реєстрації?

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

в еквіваленті приблизно 0,9 млрд грн щорічно³⁴.

Попередні дослідження вказують на те, що РМП серед населення, яке проживає не за місцем реєстрації, зрідка асоціюється з проблемами, які можуть виникати через неї³⁵. У межах опитування жителів міста, які проживають не за МР, ми двічі запитували респондентів, чи вважають вони, що їхні права обмежені у зв'язку з проживанням не за місцем реєстрації, — на початку та наприкінці інтерв'ю. Незважаючи на те, що під час інтерв'ю респонденти могли пригадати різні ситуації, коли у них могли виникати проблеми, пов'язані з реєстрацією місця проживання, загалом їхні оцінки на початку та наприкінці інтерв'ю майже не відрізнялись (див. рис. 18).

Приблизно 21% опитаних мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації, відповіли, що їхні права обмежені. Така невисока частка, з одного боку, зумовлена тим, що майже половина осіб живе в тому ж населеному пункті, а з іншого — частина прав і послуги, які пов'язані з реєстрацією, не є важливими для респондентів, а для отримання інших вони використовують альтернативні шляхи доступу. Незалежно від тривалості проживання не за місцем реєстрації більшість жителів міст не відчують, що РМП обмежує їхні права (рис. 19).

Хоча частка позитивних відповідей залишилася такою, як була, після інтерв'ю свою думку змінили 36% опитаних (як на більш позитивну, так і на більш негативну). Те, що майже кожен шостий респондент змінив свою думку на більш негативну і кожен шостий — на більш позитивну, свідчить про те, що погляди щодо реєстрації місця проживання не сформовані та можуть змінюватися після додаткового інформування про роль реєстрації місця проживання в повсякденному житті.

Незважаючи на те, що особи, які проживають не за місцем реєстрації, мають об'єктивні труднощі з доступом до державних послуг і реалізацією прав, РМП зрідка асоціюється з цими проблемами чи обмеженістю в правах. З одного боку, це зумовлено тим, що потреба в послугах, пов'язаних з реєстрацією, виникає епізодично або одноразово. Тому навіть у випадку з послугою, яку можна отримати тільки за МР, по-

³⁴ Сукупні витрати, пов'язані з матеріальними витратами на дорогу, розраховано як добуток середніх витрат на одну поїздку частки осіб, які протягом останніх двох років здійснювали поїздки для отримання послуги, та оцінки кількості осіб, що проживають не за місцем реєстрації, в Україні. Сукупні витрати, пов'язані з часовими витратами на дорогу, розраховано як добуток середньої кількості витрачених днів за два роки, середньої заробітної плати за день за останні два роки, частки осіб, які протягом останніх двох років здійснювали поїздки для отримання послуги, та оцінки кількості осіб, що проживають не за місцем реєстрації, в Україні. Для того щоб отримати оцінку сукупних витрат за рік, суму витрат було поділено на два.

³⁵ Реєстрація місця проживання: виклики для держави та наслідки для суспільства — Київ: Аналітичний центр CEDOS, 2017. — 34 с. Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/reystratsiya-mistsya-prozhyvannya-v-ukrayini-problemy-ta-strategii-reformuvannya>

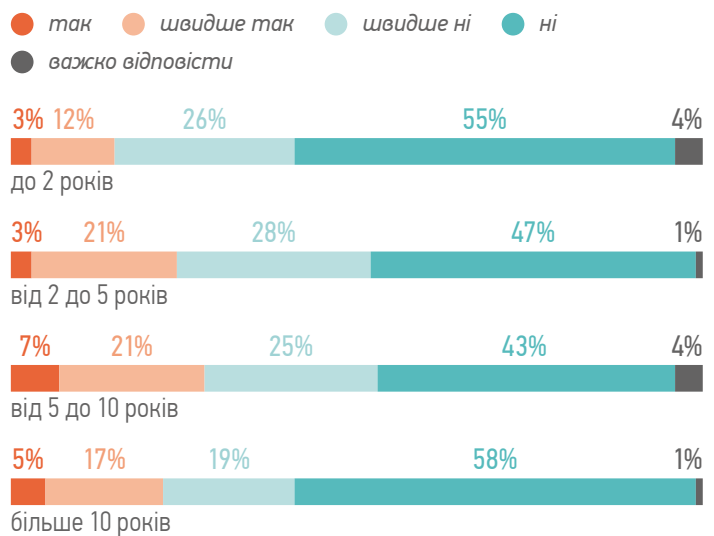

треба їхати до іншого населеного пункту та витратити на це робочі дні половиною отримувачів, які проживають не за місцем реєстрації, не сприймається як проблема чи обмеження. З іншого боку, для отримання доступу до популярних послуг (медичної допомоги чи освіти) не за місцем реєстрації використовують поширені альтернативні, часто неофіційні шляхи. Отримати такі послуги, використовуючи їх, зазвичай простіше, ніж зареєструвати місце проживання. У деяких випадках послуги чи права, доступ до яких обмежено реєстрацією місця проживання, не сприймаються в суспільстві як важливі. У таких випадках особи, які проживають не за місцем реєстрації, часто обирають не отримувати послугу чи реалізувати своє право, навіть якщо існують офіційні способи отримати доступ до послуги чи права не за МР. У підсумку бажання чи потреба отримати послугу за місцем реєстрації є слабким стимулом для реєстрації місця проживання.

Однак слід пам'ятати, що рішення індивідів не завжди раціональні. Зокрема, вони можуть не враховувати довгострокових індивідуальних чи суспільних наслідків. Наприклад, неучасть у місцевих виборах впливає на їх результати на найближчі п'ять років, а проблеми з доступом до первинної медичної допомоги можуть мати довгостроковий

Рис. 19

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ОБМЕЖЕНОСТІ ПРАВ ЧЕРЕЗ ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МР

Скажіть, будь ласка:

– скільки всього часу Ви живете не за реєстрацією?
– чи вважаєте Ви, що Ваші права обмежені у зв'язку з тим, що Ви проживаєте не за місцем реєстрації?

(на основі відповідей на запитання, які ставилися наприкінці інтерв'ю)

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

вплив на здоров'я. Саме тому держава насамперед повинна бути зацікавлена в реформуванні інституту реєстрації місця проживання.

Причини проживання не за місцем реєстрації

На етапі розроблення методології було сформульовано кілька гіпотез щодо того, чому громадяни, і зокрема мешканці міст, проживають не за місцем реєстрації. Ми відштовхувалися від двох базових понять — “об’єктивні перешкоди зареєструвати місце проживання” та “суб’єктивні мотиви не реєструвати місце проживання”.

Як джерело об’єктивних перешкод зареєструвати місце проживання ми розглядали чинну процедуру, що створює різні умови для тих, хто реєструється у власному та не у власному житлі. Відповідно до законодавства³⁶, реєстрація вимагає документального підтвердження права особи на проживання в помешканні (документи на право власності, договір оренди або інші), або ж, у разі якщо особа, яка реєструється, не має документального підтвердження, зареєструвати місце проживання можна зі згоди власника³⁷ житла. Таким чином, особа, яка проживає не у власному помешканні, повинна або підтвердити своє право на проживання договором оренди, або те, що власник погоджується її зареєструвати. Вирішальна роль власника житла в процедурі реєстрації створює додаткову перешкоду для тих, хто проживає не у власному помешканні, адже особи, які проживають у власному житлі, можуть зареєструвати себе самостійно.

Суб’єктивні мотиви визначають свідому поведінку людей щодо реєстрування чи нереєстрування місця проживання. Отримання субсидії, ухилення від військового призову, прагнення отримати державні послуги чи реалізувати права, пов’язані з РМП, не за місцем прожи-

вання, а також інші мотиви, коли особа не хоче повідомляти своє місце проживання державі, — все це може бути як стимулами цілеспрямованої зміни реєстрації, так і додатковим аргументом на користь того, щоб не реєструвати місце проживання, якщо особа вже проживає не за МР (наприклад, внаслідок переїзду).

Ми також припускали, що громадяни можуть узагалі не бачити потреби реєструвати місце проживання. Іншими словами, навіть якщо вони внаслідок певних життєвих обставин уже проживають не за місцем реєстрації, то не реєструються тому (або зокрема тому), що не вбачають потреби витратити свій час на бюрократичну процедуру, яка не несе для них істотних вигід. Проживання не за місцем реєстрації не є правопорушенням, водночас стимули у вигляді можливості отримувати послуги та реалізовувати права за місцем проживання можуть бути недостатньою підставою для того, щоб зареєструвати його, особливо якщо відстань між місцем проживання та місцем реєстрації незначна.

Відсутність потреби реєструвати місце проживання

Загалом для більшості мешканців міст проживання не за МР є результатом переїзду (85%), а не цілеспрямованої зміни реєстрації (11%)³⁸. Таким чином, для більшості проживання не за місцем реєстрації є наслідком життєвих обставин, не пов’язаних із цілеспрямованими прагненнями змінити реєстрацію для отримання суб’єктивних вигід від

³⁶ Закон України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання” від 11 грудня 2003 року, Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру” від 2 березня 2016 року №207.

³⁷ Або всіх співвласників, якщо їх декілька.

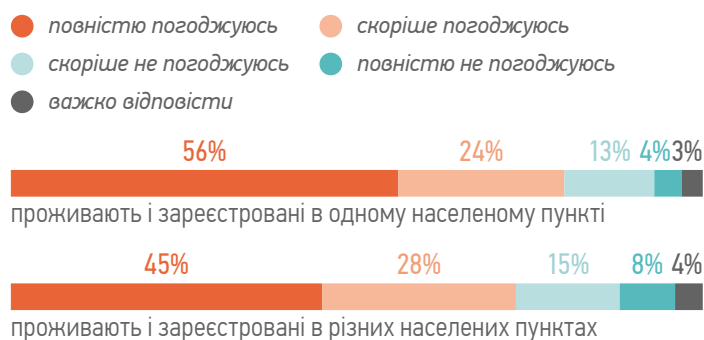
³⁸ Відповіли, що проживали не за МР все життя, 4%.

проживання не за МР. Іншими словами, для більшості громадян, які мешкають не за місцем реєстрації, таке проживання не є цілеспрямованою дією, за якою стоять певні мотиви, а є наслідком інших дій.

Чому після переїзду громадяни не реєструють місце проживання? За результатами опитування мешканців міст, які проживають не за МР, більшість (78%) не вбачає потреби його реєструвати. Попри досить тривалий час проживання не за МР, більшість опитуваних не відчують, що РМП обмежує їхні права. Серед мешканців, які проживають не за МР більше п'яти років, 71% відповіли, що вони не потрапляли в ситуації, коли реєстрація обмежувала б їхні права. Крім того, немає істотної залежності між тим, наскільки далеко особа мешкає від місця, де вона зареєстрована, і тим, чи вбачає вона потребу у власній реєстрації (рис. 20). Оскільки проживання не за МР не є правопорушенням, очевидно: якщо особа не вбачає для себе певних вигід, вона не розглядатиме реєстрацію як щось справді необхідне. Якщо особа почала проживати не за МР через переїзд, цілком логічно, що, опинившись у ситуації, коли серйозних причин для реєстрації немає, найімовірніше, вона не реєструватиме місце проживання за новою адресою. Великою мірою це пов'язане з тим, що необхідність отримувати послуги чи реалізовувати права, які залежать від реєстрації, виникає в громадян епізодично або навіть одноразово.

Водночас кожна п'ята (19%) особа, яка проживає не за місцем реєстрації, все ж таки погодилася з твердженням про те, що в неї немає потреби реєструвати місце проживання. Очевидно, є й інші причини, які пояснюють, чому громадяни не реєструють або не можуть зареєструвати місце проживання.

Рис. 20
ВІДСУТНІСТЬ УСВІДОМЛЕНОЇ ПОТРЕБИ ПРОЖИВАТИ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ

Скажіть, будь ласка:

- чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням: я не бачу потреби реєструватися там, де проживаю фактично;
- де Ви зареєстровані?

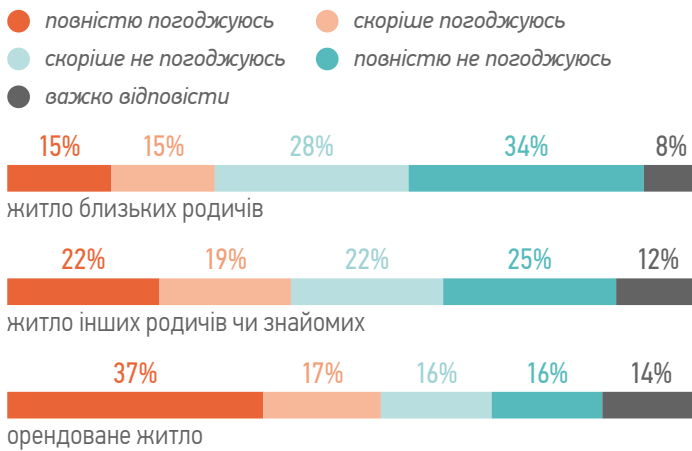
Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

Власність на житло і реєстрація

Чинна процедура реєстрації створює різні умови для тих, хто проживає у власному житлі, і тих, хто проживає у житлі, яке їм не належить. Процедура реєстрації осіб, які не є власниками житла, у якому вони мешкають, вимагає або документів, які підтверджують право проживання, або згоди власника цього житла³⁹. Це створює для них додаткову перешкоду в реєструванні місця проживання. Як в опитуванні мешканців міст, які проживають не за МР, так і в загальнонаціональному респонденти відповідали на запитання про те, кому належить житло, у якому вони мешкають, так: безпосередньо респондентам, їхнім близьким родичам (члену подружжя, одному з батьків або батькам, дитині або дітям), іншим родичам чи знайомим, орендодавцям або державі. У разі якщо житло, у якому проживає респондент, належало декільком особам (наприклад, респонденту, його близькому родичу та іншому

³⁹ Закон України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання" від 11 грудня 2003 року, Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру" від 2 березня 2016 року.

Рис. 21
ВІДСУТНІСТЬ ЗГОДИ ВЛАСНИКА ЖИТЛА ЯК ПРИЧИНА
ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ⁴¹

Скажіть, будь ласка:

— чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням: *Власник житла, у якому я проживаю, не погоджується мене реєструвати;*
— оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, у якому Ви проживаєте

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

родичу), вони повинні були обрати декілька варіантів відповіді. Далі, під час аналізу, тих респондентів, які є співвласниками житла, було категоризовано лише до однієї групи — «проживають у власному житлі», оскільки, відповідно до законодавства, такі респонденти можуть зареєструвати себе самостійно.

Загалом серед опитаних громадян, які мешкають у власному житлі, лише 3% проживали не за МР, тоді як серед тих, хто мешкає в житлі, яке їм не належить, — 25%. З одного боку, існування такої відмінності між цими двома групами може вказувати на те, що проживання не у власному житлі перешкоджає реєстрації. З іншого — більшість (73%)⁴⁰ тих, хто мешкає не у власному житлі, все ж таки зареєструвалися там. Загалом особи, які мешкають у житлі близьких родичів, значно рідше проживають не за МР (19%), ніж ті, хто мешкає в «чужому» житлі (66%), тобто житлі інших ро-

дичів, знайомих чи орендодавців. Тож, спираючись на ці дані, можна зробити висновок, що з об'єктивними перешкодами на шляху до реєстрації радше стикаються ті, хто мешкає в чужому житлі, а не житлі близьких родичів. Таким чином, причини проживання не за місцем реєстрації в житлі близьких родичів, ймовірно, не стільки пов'язані з роллю власника в процедурі реєстрації, скільки з іншими обставинами.

Про те, що з об'єктивними перешкодами зареєструвати місце проживання частіше стикаються ті, хто проживає в чужому житлі, свідчать також суб'єктивні відповіді респондентів на запитання про причини, чому особа не реєструється за місцем проживання. В опитуванні мешканців міст, які проживають не за МР, респонденту було запропоновано вісім тверджень, які визначали причини, через які особа не реєструє місце проживання. Ці твердження радше вимірюють суб'єктивне визначення вказаних причин респондентами, ніж факти, тому їхні відповіді характеризує певна нестійкість. Далі розглянемо відповіді респондентів щодо тих тверджень, які стосуються ролі власника в реєстрації (див. рис. 21, 22).

В залежності від того, кому належить житло, серед орендарів та осіб, які мешкають у житлі інших родичів чи знайомих — більша частка тих, хто розглядає відсутність згоди власника як перешкоду на шляху до реєстрації (рис. 21). Хоча спостерігається певна нестійкість відповідей, а саме невідповідність у кількості орендарів, які обговорювали питання реєстрації з власником (8%), і тих, хто погодився («повністю» або «скоріше») з твердженням, що він не згоден їх реєструвати (54%). Найімовірніше, орендарі погоджувалися з таким твердженням, навіть якщо вони не обговорювали це питання з власником, тому що вважали, що він їх не зареєструє. Натомість особи, які проживають не за МР у житлі близьких ро-

⁴⁰ Не відповіли на це запитання 2%.

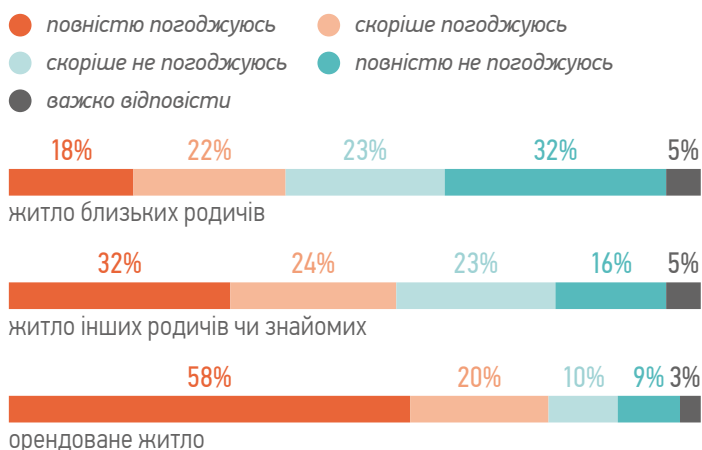
⁴¹ Кількість респондентів, які відповіли, що проживають у житлі інших родичів чи знайомих, дорівнює 216, тому статистична похибка для цієї групи більша ніж 5%, але не перевищує 6,7%.

дичів, значно рідше розглядають відсутність згоди власника як перешкоду для їхньої реєстрації (рис. 21). З іншого боку, 15% осіб, які проживають не за МР у житлі близьких родичів, повністю погодилися з твердженням про те, що причиною того, що вони не реєструються, є відсутність згоди власника житла.

Загалом серед усіх опитаних мешканців міст, які проживають не за МР, лише 18% обговорювали питання своєї реєстрації з власником житла. Причому серед тих, хто мешкає в житлі близьких родичів, обговорювали це питання 25%, серед тих, хто мешкає в житлі інших родичів чи знайомих, — 18%, серед орендарів — 8%. Якщо особи не обговорюють питання реєстрації з власником, це може означати як те, що вони не розглядають реєстрацію як необхідність для себе, так і те, що вони наперед знають, що власник не погодиться їх реєструвати. Причому ці два пояснення можуть бути релевантними одночасно, коли особа не бачить потреби реєструвати місце проживання, але, навіть якби у неї така потреба виникла, вона навряд чи звернулася б до власника з цим проханням, знаючи, що він не погодиться. Таке пояснення радше поширюється на тих осіб, які проживають у чужому житлі, а не житлі близьких родичів.

У деяких випадках небажання обговорювати питання реєстрації може бути пов'язане із сенситивністю цієї теми для обговорення, зокрема в колі родини. Так, 41% тих, хто проживає не за МР у житлі близьких родичів, зазначають, що не хотіли би порушувати питання реєстрації з власником житла (рис. 22). Адже, окрім того, що реєстрація особи може впливати на вартість комунальних послуг, громадяни також схильні пов'язувати реєстрацію з правом власності. Опосередковано про це свідчить те, що 80% опитаних вважають, що реєстрація ними орендарів (якби вони здавали власну квартиру в оренду) може призвести до того, що ті заволодіють їхнім житлом, хоча це не відповідає законодавству.

Рис. 22
НЕБАЖАННЯ ПОРУШУВАТИ ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ З ВЛАСНИКОМ⁴²

Скажіть, будь ласка:

— чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням: я живу не у власному (зокрема, орендованому) житлі, не хотів(-ла) би піднімати це питання з власником;
— оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, у якому Ви проживаєте

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

Ще одним аспектом, який додатково пояснює поведінку осіб, які не реєструють місце проживання, є їхня неготовність зніматися з реєстрації в іншому житлі. Так, 52% повністю і 23% частково погодилися з твердженням про те, що вони не хотіли б зніматися з реєстрації в тій квартирі чи будинку, де вони зареєстровані зараз. Причому істотних відмінностей між різними групами залежно від того, кому належить житло, у якому мешкає респондент, немає. Те, що реєстрація в іншому житлі є аргументом не реєструвати місце проживання, найімовірніше, пояснюється схильністю громадян пов'язувати реєстрацію з правом власності.

Практики реєстрації орендарів

Орендарі належать до групи осіб, які мають найменше шансів мати зареєстроване місце проживання в тому житлі, де вони

⁴² Кількість респондентів, які відповіли, що проживають у житлі інших родичів чи знайомих, дорівнює 216, тому статистична похибка для цієї групи більша ніж 5%, але не перевищує 6,7%.

Рис. 23
УЯВЛЕННЯ ПРО МОЖЛИВІ РИЗИКИ В РАЗІ РЕЄСТРАЦІЇ ОРЕНДАРІВ

Скажіть, будь ласка:

- чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням: я живу не у власному (зокрема, орендованому) житлі, не хотів(-ла) би порушувати це питання з власником;
- оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, у якому Ви проживаєте

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

мешкають. Хоча, відповідно до законодавства, у разі оренди житла підставою для реєстрації може бути як згода власника, так і договір оренди, який підтверджує право особи проживати в помешканні. Реєстрація в орендованому житлі на підставі договору оренди не вимагає окремо отримувати згоду власника. Проте орендарі не використовують цієї можливості. Лише кожен третій (31%) мешканець міста, який проживає не за МР в орендованому житлі, відповів, що уклав договір оренди. Причому в опиту-

ванні не була конкретизована форма договору, тож респонденти могли мати на увазі не тільки договори оренди, завірені нотаріусом, а й будь-які договори між власниками та ними як орендарями, що були підписані на початку оренди житла.

Загалом поширена практика в разі оренди житла полягає в тому, що орендарі не прагнуть реєструвати місце проживання в орендованому житлі, а орендодавці не прагнуть їх реєструвати. На запитання: “Уявіть, що Ви здаєте власну квартиру в оренду, чи прописали би Ви квартиронаймачів?” — 95% опитаних громадян відповіли негативно, з них 79% надали категорично негативну відповідь “безумовно ні” та 16% відповіли “радше ні”. Причому навіть за умови доплати за це з боку орендаря респонденти майже не змінили свої думки щодо цього питання: 93% відповіли, що не зареєстрували б. Відмінностей між тим, як відповідали на це запитання громадяни, які проживають за місцем реєстрації і не за МР, немає. Тож загалом ситуацію, яка склалася з реєстрацією орендарів житла в Україні, можна описати в термінах поширеної практики, що сприймається як нормальна і влаштовує як орендодавців, так і більшість орендарів. Орендодавці керуються загальною практикою, проте, якби їм усе ж потрібно було розглядати реєстрацію орендарів, перед ними постало б чимало питань щодо її наслідків. Більшість опитаних громадян погоджуються, що реєстрація орендарів може призвести до того, що їх потім буде складно виселити (87%) чи виписати (87%), що це може вплинути на отримання власником субсидії на оплату комунальних послуг у житлі, яке він здає в оренду (85%), проблеми можуть виникнути, якщо орендарі візьмуть кредит (82%) або якщо власник вирішить продати це житло (82%) (рис. 23).

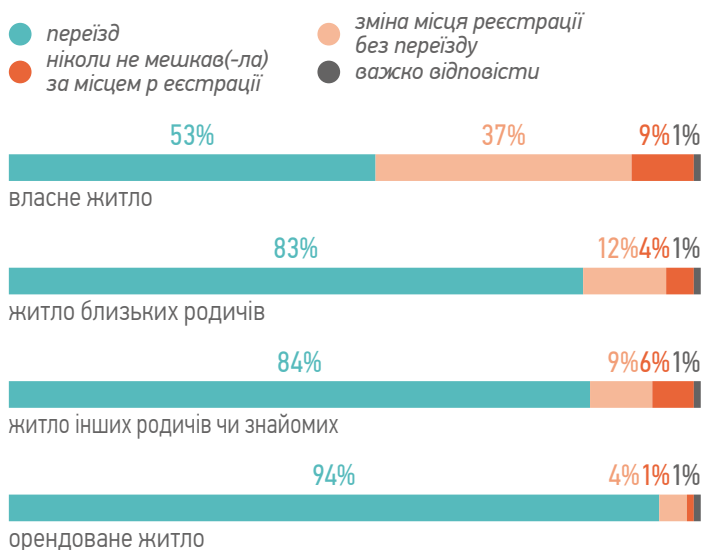
Ризики, пов'язані з реєстрацією орендарів, можуть мати як реальні підстави, так і бути вигаданими через незнання законів. Так, відповідно до законодавства, реєстрація особи не призводить до набуття нею права власності на це житло. Однак уявлення про

реєстрацію місця проживання, вочевидь, зберігають у собі й пам'ять про радянський інститут прописки та історії приватизації житла в Україні на підставі факту реєстрації. Очевидно, тому 80% опитаних громадян вважають, що реєстрація може призвести до того, що особа привласнить частину або все житло. Загалом більшість респондентів висловлювали свої застереження щодо всіх перелічених в опитувальнику ризиків (рис. 23). Договір про оренду міг би попередити їх настання, проте оренда житла зазвичай не супроводжується його підписанням.

Суб'єктивні мотиви не реєструвати місце проживання

Реєстрація місця проживання використовується державою для ідентифікації місця, де особа проживає і користується державними послугами. Відповідно, можуть виникати ситуації, коли людині або не вигідно, щоб держава була поінформована, де вона проживає, або вигідно отримувати державні послуги в іншому місці. Такі вигоди в проживанні не за місцем реєстрації можуть мати ті, хто отримує субсидію на оплату комунальних послуг, планує віддати дитину до школи не за МР або хотів би отримати інші послуги не за місцем реєстрації (наприклад, одержати медичні послуги в закладі не за МР). До того ж особі може бути не вигідно проживати за місцем реєстрації, якщо вона уникає комунікації з державними органами, зокрема уникає військового призову. Правила зарахування до першого класу змінилися лише у 2018 році, тому поки що зарано робити висновки про те, чи громадяни використовують реєстрацію для того, щоб їхні діти потрапили до школи не за місцем проживання. Проте можна зробити деякі висновки про інші стимули не реєструвати місце проживання: оформлення субсидії на оплату комунальних послуг та уникнення комунікацій з військоматом. У цій частині

Рис. 24
ПЕРЕДУМОВИ ПРОЖИВАННЯ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ⁴³

Скажіть, будь ласка:

- з якого моменту Ви почали жити не за місцем реєстрації?;
- оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, в якому Ви мешкаєте

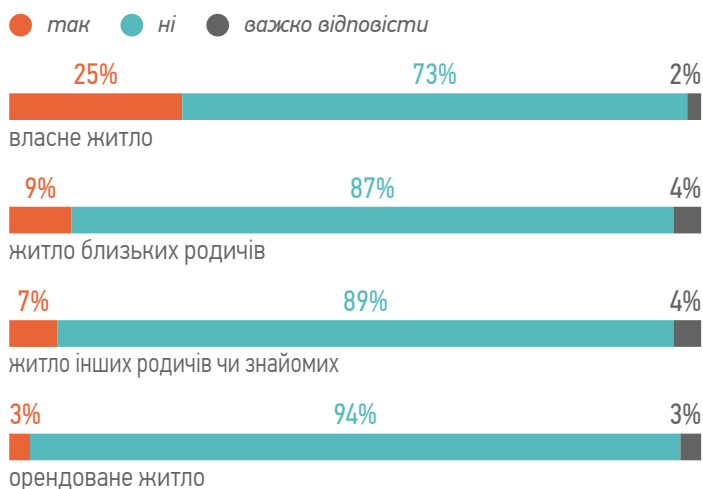
Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

ми розглянемо дві стратегії поведінки щодо проживання не за місцем реєстрації. Перша полягає в цілеспрямованій зміні реєстрації для отримання вигід. Друга пов'язана з тим, що особа не змінювала місце реєстрації цілеспрямовано, проте від проживання не за МР вона вбачає певні вигоди, які зупиняють її в тому, щоб зареєструвати місце проживання.

Загалом цілеспрямована зміна реєстрації стосується меншості (11%) осіб, які проживають не за МР. Більшість (85%), як уже було зазначено вище, почала жити не за місцем реєстрації після переїзду. Не факт, що всі, хто почав проживати не за МР внаслідок зміни реєстрації, а не переїзду, зробили це для отримання вигоди, як-от зменшення плати за комунальні послуги, ухилення від військового призову, отримання послуг за іншою адресою тощо. Така поведін-

⁴³ Кількість респондентів, які відповіли, що проживають у житлі інших родичів чи знайомих, дорівнює 216, тому статистична похибка для цієї групи більша ніж 5%, але не перевищує 6,7%.

Рис. 25
ЗМІНА РЕЄСТРАЦІЇ ЗАРАДИ ОТРИМАННЯ СУБСИДІЇ⁴⁴

Скажіть, будь ласка:

— чи доводилося Вам або членам Вашої сім'ї змінювати місце реєстрації для того, щоб отримати субсидію на оплату комунальних послуг?

— оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, у якому Ви мешкаєте

Джерело: Опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації

ка може залежати від того, що громадяни схильні пов'язувати РМП та право власності. Так, набуття права власності на інше житло могло призвести до того, що особа, вважаючи за потрібне зареєструвати місце проживання в новому житлі, знялася з реєстрації там, де вона мешкає фактично. Проте слід звернути увагу, що особи, які проживають не за МР у власному житлі, значно частіше цілеспрямовано знімалися з реєстрації, не переїжджаючи, — 37% (рис. 24).

Одним з мотивів цілеспрямованої зміни реєстрації може бути бажання отримати субсидію на оплату комунальних послуг. Загалом 8% мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації, відповіли, що вони або члени їхньої сім'ї мали досвід зміни реєстрації для того, щоб отримати субсидію на оплату комунальних послуг. Причому се-

ред тих осіб, які мешкають у власному житлі, таких значно більше — 25% (див. рис. 25⁴⁴). На момент опитування субсидію на оплату комунальних послуг у житлі, де вони проживають, мали 22% громадян; мали субсидію раніше 27%; ще 8% відповіли, що планують оформити субсидію до кінця року. Таким чином, серед опитаних — загалом 52% осіб, які мали досвід оформлення субсидії чи планували оформити її до кінця року.

Попри те, що більшість мешканців міст, які проживають не за МР, не вбачають потреби реєструвати місце проживання, вони нерідко мають також стимули його не реєструвати. Так, половина (49%) мешканців міст, які проживають не за МР, зазначають, що не хотіли б реєструвати місце проживання, оскільки це може збільшити вартість комунальних послуг. Кожен третій чоловік (32%), який проживає не за МР, погодився з твердженням про те, що не хотів би реєструвати своє місце проживання через небажання мати справу з військкоматом.

Таким чином, здебільшого особи, які проживають не за МР, не розглядають реєстрацію як інструмент досягнення суб'єктивних вигод. Найчастіше проживання не за місцем реєстрації є результатом переїзду в житло, яке не належить особі, та відсутності потреби реєструвати як такої. Необхідність отримувати послуги, пов'язані з реєстрацією, виникає епізодично, а одержати їх незалежно від реєстрації, вочевидь, простіше, ніж зареєструвати місце проживання. Окремо на те, що особа радше не зареєструє місце проживання після переїзду, впливають наявні стереотипи про зв'язок між реєстрацією та правом власності, стимули не реєструвати місце проживання, пов'язані з уникненням призову та платою за комунальні послуги, а також поширена практика не реєструвати власне місце проживання і не погоджуватися реєструвати місце проживання інших осіб в орендованому житлі.

⁴⁴ Кількість респондентів, які відповіли, що проживають у житлі інших родичів чи знайомих (n), дорівнює 216, тому статистична похибка для цієї групи більша ніж 5%, але не перевищує 6,7%.

Ставлення до системи реєстрації місця проживання та її реформування

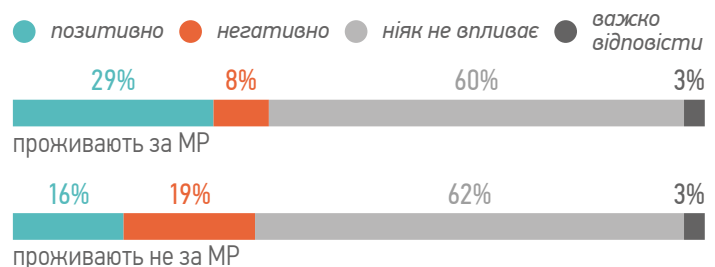
Більшість українців не мають сформованої думки щодо системи реєстрації в Україні. Трохи більше половини (60%) опитаних вважають, що РМП ніяк не впливає на їхнє життя. Це пов'язано з тим, що у більшості громадян не виникає регулярної потреби користуватися послугами чи правами, які залежать від РМП. Необхідність отримувати окремі послуги чи реалізувати права виникає нерегулярно. 17% відповіли, що реєстрація чинить на їхнє життя позитивний вплив. Кожен десятий (10%) зазначив про негативний вплив. Частіше це особи, які проживають не за місцем реєстрації (рис. 26).

Попри те, що респонденти переважно зазначали про відсутність впливу реєстрації місця проживання на їхнє життя, кожен другий (49%) висловлював позицію щодо необхідності реформування системи РМП. Серед них 26% вважають, що система реєстрації місця проживання потребує часткових змін, 13% переконані, що систему реєстрації потрібно радикально реформувати, 10% підтримують думку, що РМП слід скасувати взагалі. Ставлення українців до можливого реформування реєстрації місця проживання, зокрема, відображає рівень задоволеності населення інститутом РМП загалом. Утім, відповіді респондентів на це запитання свідчать не тільки про ставлення до реформи реєстрації місця проживання як такої, а й можуть говорити про їхнє ставлення до реформ в Україні взагалі. Опитані, які проживають не за МР, більш схильні підтримувати реформування РМП.

Особам, які проживають не за місцем реєстрації, було поставлено запитання про їхнє ставлення до так званої “декларативної” системи РМП, яка не передбачає підтвердження згоди власника для того, щоб зареєструвати місце проживання, а має лише

інформативний характер — повідомити державу про те, де особа проживає та, відповідно, користується послугами. Кількісне вимірювання ставлення населення до реформ, які не обговорюються широким загалом, має методологічні обмеження, пов'язані з тим, що запитання, поставлене в опитувальнику, респондент найчастіше чує вперше і не володіє знанням, на яке можна спиратися, відповідаючи на нього. Водночас з урахуванням цього методологічного обмеження можна скласти деякі уявлення про те, чи розглядають мешканці міст, які проживають не за МР, декларативну систему як шлях реформування системи РМП. Питання анкети звучало так: “Як ви ставитеся до того, щоб у кожного громадянина з'явилася можливість зареєструвати фактичне місце проживання, не запитуючи згоди власника житла. При цьому реєстрація місця проживання не впливатиме на право власності на житло”. На це запитання 37% мешканців міст, які проживають не за МР, відповіли позитивно, з них 13% — повністю позитивно та 24% — радше позитивно; 51% вислови-

Рис. 26
СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ВПЛИВУ СИСТЕМИ РМП НА ЖИТТЯ РЕСПОНДЕНТА

Скажіть, будь ласка:

— яким чином на Ваше життя впливає реєстрація місця проживання?;

— скажіть, будь ласка, чи Ви особисто тут зареєстровані?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

Рис. 27

СТАВЛЕННЯ ДО РЕФОРМИ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

Як Ви думаєте, чи потрібно реформувати систему реєстрації місця проживання?

Джерело: Загальнонаціональне опитування населення

лися негативно щодо декларативної моделі реєстрації, з них 27% — цілком негативно, 24% — радше негативно. Кожен десятий (11%) не відповів на це запитання. Причому лише кожен четвертий (25%) зазначив, що зареєструвався б, якби такі зміни були введені.

Отже, можна сказати, що громадяни не мають ані сформованого ставлення до чинного інституту реєстрації, ані уявлення про можливе реформування реєстрації місця проживання. До того ж, навіть підтримуючи спрощення процедури реєстрації через відмову від необхідності доведення права мешкати в житлі, далеко не всі готові зареєструвати місце проживання, якщо такі зміни були введені.

Висновки

За результатами загальнонаціонального опитування, частка громадян, які проживають не за місцем реєстрації, становить майже 12%, що еквівалентно 3,3 мільйона дорослого населення України. Альтернативні оцінки, зроблені на підставі непрямих методів, дозволяють стверджувати, що це мінімальний поріг цього показника. Оцінювання на підставі опитування громадської думки є заниженим у зв'язку із систематичною похибкою відбору, яка виникає через низьку готовність респондентів брати в них участь. Це також вплинуло на оцінку інших параметрів. Опитування не показало суттєвих відмінностей за часткою осіб, які проживають не за місцем реєстрації, у регіонах та типах населених пунктів. Більше половини осіб, які проживають не за місцем реєстрації, живуть у тому ж населеному пункті, де й зареєстровані. Громадяни проживають не за місцем реєстрації досить довгий час, причому в Києві довше, ніж в інших містах. Серед молоді частка осіб, які проживають не за місцем реєстрації, більша, ніж серед осіб старших вікових груп.

РМП створює проблеми та обмежує права осіб, які проживають не за місцем реєстрації, однак не асоціюється з цими проблемами чи обмеженістю в правах. Реєстрація місця проживання ускладнює доступ до медичних, освітніх і деяких адміністративних послуг, негативно впливає на виборчу і громадську активність на локальному рівні, однак незначна частка населення вважає, що РМП обмежує їхні права. Однією з причин такого явища є те, що потреба в послугах і реалізації прав, пов'язаних з реєстрацією, виникає епізодично.

Для отримання доступу до популярних послуг (медичної допомоги чи освіти) не за місцем реєстрації громадяни використовують поширені альтернативні, часто неофіційні шляхи. Очевидно, отримати ці послуги в альтернативний спосіб простіше, ніж зареєструвати місце проживання. У деяких випадках послуги чи права, доступ до яких обмежено реєстрацією місця проживання, не сприймаються в суспільстві як важливі, й особи, які проживають не за МР, не користуються офіційними шляхами, щоб отримати ці послуги чи реалізувати права.

Приблизно половина осіб, які проживають не за місцем реєстрації, живуть і зареєстровані в одному населеному пункті, тому вони стикаються з об'єктивно меншими перешкодами та обмеженнями в доступі до послуг і реалізуванні прав. Однак те, що особи, які проживають не за МР, знаходять альтернативні шляхи доступу до послуг чи прав, не отримують гарантовані державою послуги чи не можуть реалізувати свої права, свідчить про існування суспільних втрат через обмеження, спричинені системою реєстрації місця проживання. Зокрема, втрати від того, що особи змушені їздити за місцем реєстрації, щоб отримати послугу, оцінюються в 0,9 млрд грн щорічно.

Громадяни пов'язують реєстрацію з власністю на житло і не схильні пов'язувати її з місцем отримання державних послуг і реалізацією прав. Здебільшого проживання не за місцем реєстрації є результатом переїзду, причому результатом переїзду як у межах одного населеного пункту, так і за його межі. Ті особи, які переїжджають не у власне житло, мають менше шансів бути зареєстрованими там. Це пов'язано з процедурою реєстрації, яка є більш складною для тих, хто хоче зареєструвати місце проживання не у власному житлі, і з наявними суспільними уявленнями про зв'язок реєстрації з правом власності. Останнє особливо впливає на тих, хто проживає в орендованому житлі. Особи, які проживають в орендованому житлі, мають значно менше шансів бути зареєстрованими там, ніж ті, хто мешкає в житлі близьких родичів.

Попри те, що реєстрація не призводить до набуття права власності, пам'ять про радянський інститут прописки та історія приватизації житла в Україні, очевидно, досі визначають уявлення громадян про реєстрацію місця проживання. Громадяни не схильні ані реєструвати місце проживання малознайомих їм осіб (насамперед орендарів), які проживають у їхньому житлі, ані реєструвати власне місце проживання в помешканні, яке їм не належить. До того ж досить часто громадяни не схильні зніматися з реєстрації у власному житлі для того, щоб зареєструвати місце проживання там, де вони мешкають насправді.

Більшість осіб сприймають цю загальну ситуацію, яка склалася з реєстрацією, як нормальну практику. Громадяни, які проживають не за місцем реєстрації, не схильні проблематизувати свій статус. Можливість отримувати державні послуги та реалізовувати права за місцем реєстрації не є достатнім стимулом реєструвати місце проживання. Це відбувається тому, що необхідність отримувати державні послуги чи реалізовувати права, пов'язані з реєстрацією, виникає епізодично, часто навіть одноразово.

Очевидно, зважаючи на порівняння витрат і вигід від реєстрації, громадянам видається простішим отримати ці послуги альтернативними шляхами або не отримувати взагалі, ніж реєструвати місце проживання та одержувати їх за місцем реєстрації. Окрім того, що громадяни пов'язують реєстрацію з правом власності та не мають стимулів реєструвати місце проживан-

ня з погляду необхідності отримувати державні послуги та реалізовувати права за місцем проживання, вони також інколи вбачають додаткові вигоди у проживанні не за місцем реєстрації, пов'язані з оплатою комунальних послуг чи уникненням військового призову.

Загалом серед населення України немає сформованої громадської думки щодо системи реєстрації місця проживання. Ані особи, які проживають за місцем реєстрації, ані ті, хто проживає не за МР, не схильні проблематизувати чинну систему. Водночас десята частина громадян все ж має свій погляд на реєстрацію і вважає, що вона негативно впливає на їхнє життя.

Враховуючи те, що громадяни часто не відчують потреби реєструвати місце проживання, але мають стимули не зніматися з реєстрації в тому житлі, яке їм належить, будь-які зміни в системі реєстрації, спрямовані на те, щоб зменшити частку населення, яка мешкає не за МР, повинні запровадити відповідну комунікаційну кампанію та заохочувальні механізми реєструвати місце проживання. Інакше спрощення процедури не приведе до того, що громадяни почнуть реєструвати місце проживання.

Додатки

Додаток 1.

Оцінка кількості населення, на яке впливає реєстрація місця проживання

Оцінка кількості населення, що проживає не за місцем реєстрації, зроблена на основі результатів загальнонаціонального опитування (див. Додаток 3).

Оцінювання кількості населення, що проживає без реєстрації, зроблене на основі даних Державного реєстру виборців. Відповідно до законодавства⁴⁵, виборчою адресою особи є та, за якою зареєстроване її місце проживання. Якщо громадянин вибуває із зареєстрованого місця проживання, тоді в реєстрі робиться службова відмітка про вибуття з нього виборця, але зміни до його виборчої адреси вносяться тільки тоді, коли він зареєструє нове місце проживання. Агреговані дані щодо кількості виборців з відміткою про вибуття доступні на сайті Державного реєстру виборців⁴⁶. Органи ведення реєстру щомісяця роблять оновлення бази даних. Зокрема, під час оновлення персональних даних виборців враховується інформація від органів реєстрації щодо

громадян, які протягом попереднього місяця зареєстрували своє місце проживання та були зняті з реєстрації у відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

Під час оцінки кількості громадян, що живуть без реєстрації, ми не враховували людей, виборча адреса яких розташована на окупованій території України, оскільки вони можуть потрапити в число внутрішньо переміщених осіб. Також не було враховано виборців з відміткою про вибуття в закордонному виборчому окрузі, оскільки інформація про вибуття формується на основі даних про осіб, які були зняті з консульського обліку^{47, 48}, а не реєстрації місця проживання. Отже, під час оцінки дорослого населення, що проживає без реєстрації, не враховуємо осіб, чия виборча адреса належить до: а) території АР Крим; б) тимчасового окупованих територій Донецької та Луганської областей⁴⁹; в) закордонного виборчого округу.

⁴⁵ Закон України “Про Державний реєстр виборців” [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2007 Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16>

⁴⁶ Сайт Державного реєстру виборців [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://www.drv.gov.ua/portal/cm_core.cm_index?option=ext_num_voters&pdt=1&pmn_id=127

⁴⁷ Зокрема, і через відсутність у закордонній дипломатичній установі інформації про громадянина України протягом десяти років з дати прийняття його на консульський облік (згідно Наказу МЗС від 17 листопада 2011 року).

⁴⁸ Наказ МЗС від 17.11.2011 “Про затвердження Правил ведення закордонними дипломатичними установами України консульського обліку громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном, та дітей — громадян України, усиновлених іноземцями або громадянами України, які постійно проживають за кордоном” [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України — Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16>

⁴⁹ Згідно з переліком, зазначеним у Розпорядженні КМУ “Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення” від 7 листопада 2014 року.

45

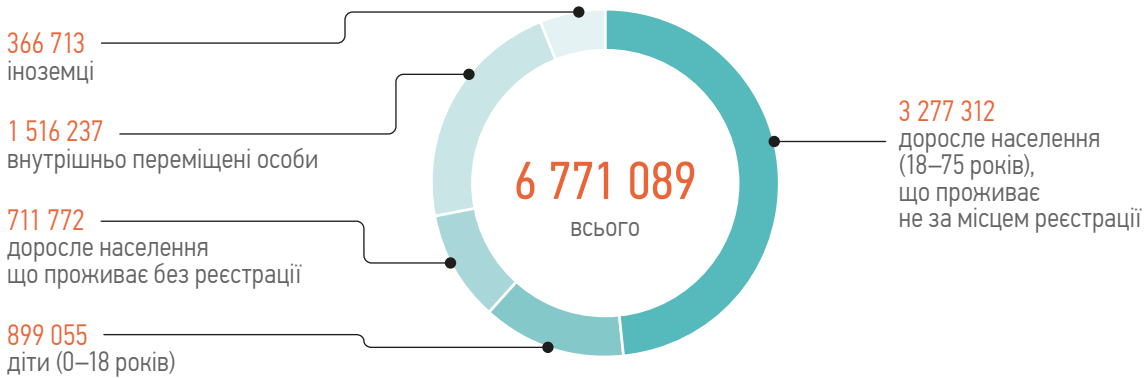

46

48

Рис.
КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ, ЩО ПРОЖИВАЄ НЕ ЗА МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ

Джерело: Державний реєстр виборців, Міністерство соціальної політики, Державна міграційна служба, Загальнонаціональне опитування населення (розрахунки авторів)

Дані щодо кількості **внутрішньо переміщених осіб** періодично оновлює Міністерство соціальної політики⁵⁰.

ства (92 273 особи), що перебувають на обліку в Україні, станом на серпень 2018 року було отримано з даних, опублікованих на сайті Державної міграційної служби⁵¹.

Інформацію про кількість **імігрантів** (274 440 осіб), **іноземців** та осіб без громадян-

⁵⁰ Сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.msp.gov.ua/news/15716.html>

⁵¹ Сайт Державної міграційної служби України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://dmsu.gov.ua/assets/files/migprocess/zvit_vypusk_30.pdf

50

51

Додаток 2. Методологія дослідження (розширений опис)

Методологія цього дослідження була розроблена аналітичним центром CEDOS, Українським незалежним центром політичних досліджень і Центром прав людини ZMINA. Дослідження було реалізоване в межах проекту “Свобода пересування для кожного: реформа системи реєстрації місця проживання в Україні”, що реалізується за підтримки Європейського Союзу. Загальнонаціональне опитування та опитування міського населення, яке проживає не за місцем реєстрації, були проведені компанією “Kantar TNS Україна”.

Перед дослідженням були поставлені такі завдання:

1. Оцінити кількість, структуру та географічне розміщення громадян України, які проживають не за місцем реєстрації.
2. З’ясувати основні причини, через які люди не реєструються за місцем проживання.
3. Визначити поширеність і значущість проблем, що виникають у респондентів, які проживають не за місцем реєстрації.
4. Визначити основні шляхи вирішення цих проблем респондентами, які проживають не за місцем реєстрації.
5. Визначити поширеність стереотипів, пов’язаних з реєстрацією місця проживання, серед громадян України.
6. З’ясувати ставлення населення до чинної системи РМП.

Методологія опитування формувалася з огляду на поставлені завдання. Оскільки значна частина цих завдань стосується лише тих осіб, які проживають не за місцем реєстрації, було вирішено опитати їх окремо. Таким чином, дослідження було реалізоване за допомогою проведення двох кількісних опитувань: загальнонаціональне опитування (далі — Компонент 1) та опитування осіб, які проживають не за місцем реєстрації (далі — Компонент 2). Компоненти реалізовувалися послідовно, оскільки вибіркова сукупність Компонента 2, а саме статево-вікова структура населення, яке проживає не за місцем реєстрації, базувалася на результатах Компонента 1.

Загальнонаціональне опитування населення (Компонент 1)

Завдання Компонента 1 полягало в тому, щоб оцінити частку населення, яке проживає не за місцем реєстрації, його структуру та географічне розміщення; визначити поширеність і значущість проблем, які виникають у населення через чинну систему реєстрації місця проживання; поширеність стереотипів, пов’язаних з РМП, а також з’ясувати ставлення громадян України до реєстрації місця проживання.

Загальнонаціональне опитування проводилося серед населення України віком від 18 до 75 років⁵², за винятком осіб, які проживають

⁵² Верхня вікова межа у 75 років була встановлена з огляду на наявний зсув вікової структури населення України в бік старшого віку (16,3% всього населення України віком від 65 років на 1 січня 2017). З одного боку, виключення з опитування осіб, старших за 75 років, не дозволяє узагальнювати результати опитування на все доросле населення, з іншого — встановлення верхньої межі дозволило отримати більш точні дані для інших вікових груп, зокрема для молоді, серед якої, як показало опитування, найбільша частка осіб, що проживають не за МР.

Таблиця 1. Стратифікація областей за регіонами ⁵³

Назва регіону	Області, що входять у регіон
Схід	Донецька, Луганська
Захід	Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська
Північ	Житомирська, Київська, Чернігівська
Північно-Східний	Сумська, Харківська
Північно-Західний	Волинська, Рівненська, Хмельницька
Центр	Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська
Південь	Миколаївська, Одеська, Херсонська
Південно-Східний	Дніпропетровська, Запорізька
Південно-Західний	Закарпатська, Чернівецька
Київ	Київ

на тимчасово окупованих територіях України, внутрішньо переміщених осіб, іноземців, осіб без громадянства, громадян України, які не мають реєстрації місця проживання. З опитування були виключені особи, які мають довідку ВПО, іноземці, особи без громадянства та громадяни України, які не мають реєстрації, оскільки порядок реєстрації цих осіб або особливості користування різними правами, на які впливає РМП, дещо відрізняється від ситуації, яка склалася для громадян України, що проживають не за місцем реєстрації. З огляду на розмір цих груп та загальний обсяг вибірки включення їх до опитування не дозволило б робити репрезентативні висновки про них.

Збір даних відбувався з 2 до 22 серпня 2018 року. Всього було опитано 5 731 особу, з них 5 400 становить базова вибірка сукупності Компонента 1 та 331 — додаткове нарощування в агломераціях Києва,

що було зроблено, щоб розрахувати квоти для вибіркової сукупності Компонента 2. Під час аналізу результатів Компонента 1 анкети респондентів, додатково опитаних в агломерації Києва, були виключені.

Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за місцем проживання респондента. Для проведення опитування була розроблена стратифікована випадкова вибірка із застосуванням квоти за статтю та віком на останньому щаблі. Спочатку генеральна сукупність була стратифікована за регіоном і типом населеного пункту. Було використано поділ на десять регіонів (табл. 1) і десять типів населених пунктів (столиця, великі міста — Дніпро, Львів, Одеса, Харків, інші обласні центри [решта обласних центрів], інші міста з населенням понад 500 тис., інші міста з населенням 50–500 тис., міста з населенням до 50 тис., селища міського типу, села, міста в агломерації Києва).

⁵³ Див. детальніше: Чурилов Н., Типология и проектирование выборочного социологического исследования (история и современность). — К.: Факт, 2008. — С. 25–45.

Безпосередньо в домогосподарстві відбір респондента відбувався відповідно до квотного завдання за статтю та віком. Водночас, якщо в домогосподарстві було декілька осіб, які задовольняють квотне завдання, в опитуванні брала участь та особа, день народження якої був останнім. Якщо за відбраною адресою нікого не було вдома, інтерв'юер мав зробити ще два візити за цією адресою в інший час.

Під час збору даних специфічних проблем не виникало, орієнтовний⁵⁴ рівень відгуку респондентів становив 32% і є дещо більшим у сільській місцевості та меншим у містах. Слід зважати на те, що дослідження проводилося в період літніх відпусток і канікул. В опитуванні брали участь лише ті особи, які перебували під час його проведення в житлі, де вони постійно мешкають⁵⁵. Тому в ньому, найімовірніше, не змогли взяти участь студенти з інших міст, які тимчасово перебували на канікулах у батьків, а також особи, які виїхали з основного місця проживання на період відпустки.

Наприкінці проведення польового етапу та після нього 20% випадково відібраних інтерв'ю було перевірено на фальсифікацію. Інтерв'ю, що не пройшли контроль, були перероблені. Коефіцієнт результативності контролю дорівнює 0,92.

Статистична похибка, розрахована для випадкової вибірки відповідного обсягу, становить 1,3% без урахування дизайн-ефекту. Основні характеристики респондентів, а саме сімейний стан, рівень освіти, статус зайнятості та матеріальний стан, наведені в Додатку 4. Зафіксоване розходження в кількості респондентів, які відповіли, що брали участь у виборах до Верховної

Ради у 2014 році (69%), і виданих бюлетенів на цих виборах (53%), а також у кількості респондентів, які відповіли, що брали участь в останніх виборах до місцевої влади (64%), і реальній явці (47%), згідно з даними Центральної виборчої комісії. Крім того, оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації, непрямыми методами показала значні розходження щодо цього показника (див. Додаток 3). До всіх неточностей і розходження, найімовірніше, призвела систематична похибка відбору опитуваних, що виникла в результаті невисокого рівня відгуку респондентів (32%). Оскільки опитування недооцінює кількість осіб, які проживають не за МР, воно також недооцінює обсяг та значимість проблем, що виникають у населення через реєстрацію місця проживання.

Опитування осіб, які проживають не за місцем реєстрації (Компонент 2)

Завдання опитування Компонента 2 полягало в тому, щоб з'ясувати основні причини, через які люди не реєструють місце проживання; визначити проблеми, які виникають у громадян України, що проживають не за місцем реєстрації, значущість та основні шляхи вирішення цих проблем, а також з'ясувати ставлення громадян України, які проживають не за МР, до чинної системи реєстрації місця проживання.

Цей компонент охоплював опитування населення віком 18–75 років, яке проживає не за місцем реєстрації в містах, підконтрольних українській владі, за винятком внутрішньо переміщених осіб, громадян України, які не мають реєстрації місця проживання, іноземців та осіб без громадян-

⁵⁴ Визначений рівень відгуку є орієнтовним, оскільки в результаті опитування повний перелік адрес з інформацією про те, чи відбулося інтерв'ю, відсутній. Інтерв'юери самостійно заповнювали таблицю з кількістю інтерв'ю, які не відбулися, що не виключає впливу людського фактору у визначенні рівня відгуку респондентів.

⁵⁵ Більше ніж шість місяців протягом останнього року.

ства. Польовий етап тривав з 7 до 26 вересня 2018 року. Опитування проводилося методом особистого інтерв'ю за маршрутом (на вулиці), переважно у вечірній час.

Вибіркова сукупність формувалася з огляду на те, щоб результати опитування репрезентували все міське населення, яке проживає не за місцем реєстрації, а з іншого боку — населення різних типів міст: столиці, великих міст (Дніпро, Львів, Одеса, Харків), обласних центрів, решти міст, які не є обласними центрами, а також міст агломерації Києва. Для цього було побудовано п'ять вибірових сукупностей, обсяг кожної з яких становив 400 осіб:

- для м. Київ;
- для міст Дніпро, Львів, Одеса, Харків;
- для обласних центрів, крім міст Дніпро, Київ, Львів, Одеса, Харків;
- для всіх інших міст, окрім обласних центрів та м. Київ;
- для міст в агломерації Києва.

Для кожної вибіркової сукупності були розраховані квоти за статтю та віком, відповідно до результатів опитування Компонента 1. Загалом опитано 2 000 осіб. Для поширення результатів на все міське населення, яке проживає не за місцем реєстрації, масив да-

них був перезважений із застосуванням вагових коефіцієнтів, розрахованих на основі результатів Компонента 1.

Польовий етап Компонента 2 проходив з більшими труднощами, ніж польовий етап Компонента 1. У середньому кожен дев'ятий респондент погоджувався пройти опитування. Інтерв'юери стикалися з труднощами, пов'язаними з тим, що потенційні респонденти неохоче відповідали після скринінгового запитання про реєстрацію місця проживання. Деякі респонденти висловлювали занепокоєння, що після опитування їх поставлять на облік, штрафуватимуть. За інформацією регіональних менеджерів проведення збору даних, до основних груп, які відмовлялися відповідати на запитання, належать: приїжджі з інших міст, які винаймають житло; респонденти, що поспішають; чоловіки старшого віку; жінки середнього віку.

Наприкінці проведення польового етапу та після нього 20% від усіх інтерв'ю було перевірено на фальсифікацію. Коефіцієнт результативності контролю дорівнює 0,9. Під час застосування логічного контролю було виявлено 14 інтерв'ю з аномальними відповідями. Після перевірки цих інтерв'ю на фальсифікацію, що не підтвердилася, окремі відповіді на запитання були уточнені у респондентів в телефонному режимі.

Додаток 3.

Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації

Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації, на основі індивідуальних даних респондента

Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації, була зроблена на основі відповіді на запитання “Скажіть, будь ласка, чи Ви особисто тут зареєстровані?” під час проведення поквартирного загальнонаціонального опитування⁵⁶. На це питання негативно відповіли 11,91% респондентів. Якщо поширити ці результати на генеральну сукупність (громадян України віком 18–75 років, які проживають на підконтрольній українській владі території, за винятком внутрішньо переміщених осіб та осіб без реєстрації місця проживання), отримаємо оцінку кількості дорослого населення, яке проживає не за місцем реєстрації, на рівні 3,3 мільйона громадян.

Оцінка кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації, на основі даних щодо членів домогосподарства респондента

Як додатковий метод оцінки кількості населення, яке проживає не за місцем реєстрації,

у межах поквартирного загальнонаціонального опитування респонденту було поставлено запитання щодо реєстрації всіх членів його домогосподарства за фактичним місцем проживання. Всього було зібрано інформацію про 15 795 членів домогосподарств⁵⁷, з них 5 400 — респонденти і 10 395 — їхні співмешканці. Питання щодо розміру (кількості осіб) домогосподарства, стояло в середині анкети, тоді як запитання про вік, стать і реєстрацію за фактичним місцем проживання кожного члена домогосподарства — наприкінці опитувальника. Загалом інформацію щодо проживання за місцем реєстрації співмешканців отримано від 97% респондентів, решта опитуваних відмовилися її надавати.

Отримані дані слід трактувати з обережністю, оскільки вибірка, на основі якої були відібрані домогосподарства, є репрезентативною для дорослого населення України, а не для домогосподарств. Проте порівняння величини, вікової структури та географічного розміщення опитаних домогосподарств і даних щодо них Державної служби статистики не виявило суттєвих розбіжностей.

У результаті застосування цього методу визначено частку населення, що проживає не за МР, у трьох вікових групах — до 18 років, від 18 до 75 років і старше за 75 років.

⁵⁶ Відповідь на це запитання отримано від 99,2% опитаних.

⁵⁷ Тут і далі під домогосподарством розуміємо респондентів та осіб, які проживають з ними в одному житловому приміщенні. Ми не знаємо, чи вони спільно забезпечують себе всім необхідним для життєдіяльності, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують і витрачають кошти, як передбачає визначення, закріплене в законодавстві.

Частка населення від 18 до 75 років, що проживає не за МР, становить 11%. Якщо поширити цей показник на генеральну сукупність (громадяни України віком від 18 до 75 років, які проживають на підконтрольній українській владі території, за винятком внутрішньо переміщених осіб та осіб без реєстрації місця проживання)⁵⁸, отримаємо оцінку кількості дорослого населення, яке проживає не за МР, на рівні щонайменше 3,3 мільйона.

Частка дітей до 18 років, що проживають не за МР, становить 12,81%. Загалом, завдяки збору даних щодо всіх членів домогосподарства респондента, було зібрано дані щодо 2 920 дітей, що дорівнює 18,5% від усіх членів домогосподарств. Інформація про реєстрацію 3% дітей відсутня, оскільки респонденти відмовилися відповідати на це запитання. Якщо поширити частку дітей, що проживають не за місцем реєстрації, на генеральну сукупність (громадяни України віком до 18 років, які проживають на підконтрольній українській владі території, за винятком внутрішньо переміщених осіб), то оцінка кількості дітей, які проживають не за місцем реєстрації, становитиме 899,1 тис. осіб.

Частка населення, старшого за 75 років, яке проживає не за місцем реєстрації, була оцінена в 3,8%. Загалом було зібрано дані щодо 339 осіб, старших за 75 років, що дорівнює 2,2% від усіх членів домогосподарств. Якщо поширити цей показник на генеральну сукупність (громадяни України, старші за 75 років, що проживають на підконтроль-

ній українській владі території, за винятком внутрішньо переміщених осіб), кількість населення цієї вікової категорії, що проживає не за місцем реєстрації, дорівнює 98,6 тис. осіб. Тракувати показник щодо кількості населення, старшого за 75 років, слід з особливою обережністю, оскільки через дизайн вибірки, який охоплював громадян віком 18–75 років, до опитування не могли потрапити домогосподарства, які склалися виключно з осіб, старших за 75 років.

Методологічні обмеження оцінки кількості населення, що проживає не за місцем реєстрації, методом опитування громадської думки

У довідковій публікації⁵⁹ до цього звіту ми спробували декілька методів непрямого оцінювання кількості населення, що перевищує число зареєстрованих осіб в обласних центрах і районах⁶⁰. Спираючись на дані найбільш надійного методу, що полягає в порівнянні кількості учнів, які навчаються в школах адміністративної одиниці, та статистики Держстату щодо зареєстрованих дітей віком від 6 до 17 років, було оцінено кількість населення, що перевищує офіційно зареєстровану. Аналіз даних за 2015 рік⁶¹ на основі цього методу показав, що кількість населення, яка перевищує офіційно зареєстровану, в деяких містах сягає половини всього населення, а частка населення, що перевищує офіційно зареєстровану в Києві, становить 13,7%.

⁵⁸ Ми не можемо бути впевненими, що серед членів домогосподарств респондентів не було внутрішньо переміщених осіб, іноземців чи осіб без громадянства. Однак кількість таких випадків, найімовірніше, не є значною.

⁵⁹ Оцінка кількості населення населених пунктів України непрямыми методами // Аналітичний центр CEDOS. — 2018. — Довідковий документ, написаний для цього дослідження.

⁶⁰ Цей поділ на адміністративні одиниці був використаний у зв'язку з наявністю даних на цьому рівні.

⁶¹ Для аналізу був обраний 2015 рік з двох причин: 1) на дані щодо вікової структури населення не вплинули проблеми зі збором даних, що виникли під час передання функції реєстрації місця проживання місцевим органам управління у квітні 2016 року; 2) на дані щодо кількості учнів у шкільних закладах освіти не вплинули адміністративні зміни, пов'язані з формуванням об'єднаних територіальних громад у 2015 році.

Враховуючи те, що, за результатами Компонента 2 цього дослідження, половина опитаних мешканців міст (56%), які проживають не за місцем реєстрації, зареєстровані в межах того ж населеного пункту, де вони проживають, тобто не потрапляють до кількості населення, яка перевищує офіційно зареєстровану, можна зробити висновок, що оцінка кількості населення, яке проживає не за МР, зроблена на підставі опитування громадської думки, недооцінює реального числа такого населення. Ми пов'язуємо це із систематичною похибкою відбору респондентів, яка виникла через низьку готовність громадян брати участь в опитуваннях громадської думки.

Опитування показало, що особи, які проживають не за МР, частіше переїзять як у межах, так і за межі населеного пункту, частіше проживають не у власному житлі, а також те, що ця категорія осіб має суттєвий віковий зсув у бік молоді. Ми припускаємо, що більш молоді та мобільні особи, а також громадяни, які мешкають не у власному житлі, мен-

ше схильні погоджуватися брати участь у поквартирних опитуваннях. Враховуючи те, що рівень відгуку респондентів у містах є нижчим, ніж у сільській місцевості, а також те, що міста сильніше притягують внутрішніх мігрантів, ми робимо висновок, що частка мешканців міст, які проживають не за МР, є більш недооціненою, ніж частка сільського населення.

Крім того, запитання щодо проживання респондента за місцем реєстрації може бути сенситивним для деяких груп населення, особливо для тих, які проживають не за МР. Це може бути пов'язане з побоюваннями щодо скасування субсидій, передавання інформації до військкомату та іншими причинами, через які респонденти не хотіли б повідомляти цю інформацію стороннім особам. Хоча загалом населення нейтрально ставиться до реєстрації місця проживання, досвід опитування осіб, які проживають не за місцем реєстрації, у межах Компонента 2 свідчить про те, що вони все ж таки побоюються відповідати на такі запитання.

Додаток 4. Соціально-демографічні характеристики опитаних в рамках Компонента 1 і Компонента 2

Таблиця 1. Сімейний стан респондентів, питання анкети: “Який Ваш сімейний стан?”

Сімейний стан	Загальнонаціональне опитування населення			Опитування мешканців міст, які проживають не за МР
	Проживають за МР, n = 4 712	Проживають не за МР, n = 643	Загалом, n = 5 400	Загалом, n = 2 000
Одружений/заміжня (зокрема, цивільний шлюб)	61,99%	74,34%	63,48%	66,31%
Неодружений/незаміжня	18,38%	14,00%	17,80%	21,04%
Розлучений/розлучена	9,72%	8,40%	9,57%	8,04%
Вдівець/вдова	9,85%	3,73%	9,06%	4,61%
Відмова від відповіді	0,04%	0,16%	0,07%	0,00%

Таблиця 2. Рівень освіти респондентів, питання анкети: “Який у Вас рівень освіти?”

Рівень освіти	Загальнонаціональне опитування населення			Опитування мешканців міст, які проживають не за МР
	Проживають за МР, n = 4 712	Проживають не за МР, n = 643	Загалом, n = 5 400	Загалом, n = 2 000
Початкова або неповна середня освіта	1,59%	1,71%	1,59%	1,16%
Середня загальна освіта	20,10%	17,88%	19,80%	13,98%
Середня спеціальна освіта (коледж, технікум, ПТУ тощо)	45,33%	41,37%	44,80%	40,22%
Вища / неповна вища (три курси і більше)	31,45%	37,95%	32,24%	42,10%
Деякі вищих освіт або науковий ступінь	1,38%	0,93%	1,35%	1,97%
Відмова від відповіді	0,15%	0,16%	0,22%	0,58%

Таблиця 3. Статус зайнятості респондентів, питання анкети: "Який Ваш статус зайнятості?"

Статус зайнятості	Загальнонаціональне опитування населення			Опитування мешканців міст, які проживають не за МР
	Проживають за МР, n = 4 712	Проживають не за МР, n = 643	Загалом, n = 5 400	Загалом, n = 2 000
Працюю, повна зайнятість	48,56%	55,05%	49,24%	60,48%
Працюю, неповна зайнятість	5,75%	4,20%	5,56%	7,64%
Працюю сам на себе або приватний підприємець	4,78%	5,44%	4,83%	5,07%
Зайнятий домашнім господарством	6,37%	10,11%	6,80%	2,27%
Пенсіонер, що не працює	22,69%	8,71%	20,98%	9,69%
Безробітний, тимчасово не працюю	7,89%	12,76%	8,45%	9,68%
Студент, курсант або аспірант (не працюю)	3,48%	3,58%	3,50%	4,16%
Відмова від відповіді	0,49%	0,16%	0,65%	1,01%

Таблиця 4. Матеріальний стан респондентів, питання анкети: "Як би Ви охарактеризували матеріальний стан Вашої сім'ї?"

Матеріальний стан	Загальнонаціональне опитування населення			Опитування мешканців міст, які проживають не за МР
	Проживають за МР, n = 4 712	Проживають не за МР, n = 643	Загалом, n = 5 400	Загалом, n = 2 000
Не вистачає грошей навіть на їжу	5,43%	3,42%	5,20%	1,76%
Вистачає на їжу, але не на одяг	20,03%	17,88%	19,72%	13,10%
Вистачає на їжу й одяг, але не на дорогі речі, такі як телевізор, холодильник або пральна машина	58,19%	62,99%	58,48%	62,57%
Вистачає на дорогі речі для дому, але не на автомобіль	12,78%	12,60%	12,69%	18,76%
Можемо дозволити собі практично все, крім таких дорогих купівель, як, наприклад, квартира або замський будинок	2,08%	1,87%	2,04%	3,51%
Повний достаток, не обмежені в засобах. За необхідності можемо купити квартиру, замський будинок	0,13%	0,31%	0,15%	0,31%
Важко відповісти	1,36%	0,93%	1,72%	0,00%

Додаток 5.

Таблиці двомірних розподілів відповідей за основними соціально-демографічними групами

Результати загальнонаціонального опитування населення (Компонент 1)

Скажіть, будь ласка, Ви коли-небудь переїздили до іншого міста/села з метою зміни місця проживання?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	28,83	26,59	35,13	26,46	27,41	28,20	23,21	27,22	33,10	36,14	30,50
Ні	70,89	72,45	64,87	73,54	72,59	71,56	76,14	72,78	66,48	63,86	69,27
Відмова від відповіді	0,28	0,96	0,00	0,00	0,00	0,24	0,65	0,00	0,41	0,00	0,23

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	28,39	29,22	23,19	31,23	28,46	26,91	29,82	31,46	26,15	47,43
Ні	71,25	70,57	76,64	68,59	70,97	72,68	70,08	68,39	73,68	52,26
Відмова від відповіді	0,36	0,21	0,18	0,17	0,57	0,41	0,10	0,15	0,17	0,31

Скажіть, будь ласка, скільки часу пройшло з моменту, коли Ви переїхали до цього міста/села?
(n= 1557)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	500 тис+	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
> 10 років	61,27	55,27	61,49	66,34	53,63	73,95	73,78	62,32	61,25	62,67	53,41
5-10 років	16,12	19,28	18,38	11,38	17,32	11,76	12,24	15,86	13,33	12,67	20,64
2-5 років	13,68	16,45	11,38	14,77	16,20	5,88	6,99	13,31	15,83	15,33	16,10
1-2 роки	5,01	3,86	5,69	5,81	3,35	5,88	4,20	5,10	5,42	4,67	5,30
6 міс.-1 рік	1,99	2,31	1,97	1,21	3,35	1,68	1,75	1,70	1,25	3,33	2,27
< 6 місяців	1,61	2,06	1,09	0,24	5,59	0,84	0,35	1,70	2,50	0,67	2,08
Важко відповісти	0,32	0,77	0,00	0,24	0,56	0,00	0,70	0,00	0,42	0,67	0,19

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
> 10 років	61,03	61,47	16,79	26,80	65,56	76,52	84,88	90,82	67,78	36,07
5-10 років	14,80	17,24	18,32	32,04	15,56	12,12	6,87	5,80	14,12	24,26
2-5 років	14,94	12,60	32,06	25,69	12,25	7,95	5,15	2,42	11,44	22,30
1-2 роки	4,47	5,47	15,27	8,56	4,30	2,27	2,06	0,97	3,98	9,18
6 міс.-1 рік	1,82	2,14	12,21	2,49	0,99	0,38	0,69	0,00	1,46	3,61
< 6 місяців	2,37	0,95	4,58	3,59	1,32	0,38	0,34	0,00	1,06	3,93
Важко відповісти	0,56	0,12	0,76	0,83	0,00	0,38	0,00	0,00	0,16	0,66

Скажіть, будь ласка, чи доводилося Вам переїздити протягом останніх 5 років в межах Вашого міста (села) чи за його межі? Нас цікавить тривалий переїзд, на півроку та більше. (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	10,69	10,59	10,53	11,34	11,79	7,35	8,04	12,18	13,52	11,57	10,05
Ні	89,13	89,06	89,09	88,66	88,21	92,65	91,56	87,82	85,93	88,43	89,89
Важко відповісти	0,19	0,34	0,38	0,00	0,00	0,00	0,41	0,00	0,55	0,00	0,06

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так	12,05	9,49	16,28	18,81	12,16	6,93	4,71	3,65	7,77	31,42
Ні	87,63	90,44	83,54	80,85	87,75	92,86	95,18	96,20	92,13	68,27
Важко відповісти	0,32	0,07	0,18	0,35	0,09	0,20	0,10	0,15	0,11	0,31

Чи доводилося Вам реєструвати власне місце проживання протягом останніх п'яти років?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	10,72	11,00	10,76	12,75	9,19	4,50	5,68	12,80	12,69	11,33	11,79
Ні	88,83	88,11	89,01	86,74	90,81	95,50	93,75	86,89	86,48	88,43	87,87
Важко відповісти	0,44	0,89	0,23	0,51	0,00	0,00	0,57	0,31	0,83	0,24	0,35

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так	10,31	11,08	19,65	16,13	10,93	8,05	6,05	4,10	10,46	12,29
Ні	88,98	88,71	79,65	83,61	88,69	91,13	93,65	95,59	89,22	86,94
Важко відповісти	0,71	0,21	0,71	0,26	0,38	0,82	0,31	0,30	0,32	0,78

Скажіть, будь ласка, скільки осіб, включаючи Вас, проживають у цьому помешканні?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Середнє	2,91	3,29	2,79	2,59	2,98	2,98	2,83	2,71	2,75	3,00	3,15
Медіана	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Стандартне відхилення	1,44	1,66	1,24	1,25	1,51	1,42	1,38	1,27	1,35	1,47	1,59

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Середнє	2,89	2,92	3,18	3,27	3,27	2,82	2,48	2,21	2,91	3,04
Медіана	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00
Стандартне відхилення	1,38	1,49	1,28	1,37	1,42	1,45	1,39	1,36	1,43	1,44

Якщо говорити про останні два роки, чи зверталися Ви до державних поліклінік? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	72,22	73,62	70,64	72,52	70,60	73,70	72,56	74,25	73,79	70,84	70,13
Ні	27,76	26,38	29,36	27,48	29,25	26,30	27,44	25,67	26,21	29,16	29,87
Важко відповісти	0,02	0,00	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	61,66	81,48	68,67	69,20	71,35	70,54	74,49	81,16	72,69	69,36
Ні	38,34	18,49	31,33	30,80	28,65	29,46	25,41	18,84	27,29	30,64
Важко відповісти	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,02	0,00

Пригадайте, будь ласка, чи вдалось Вам отримати необхідну послугу/ допомогу, коли Ви зверталися до державної поліклініки востаннє? (n= 3900)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так, отримав(-ла) послугу/допомогу без проблем	78,38	80,78	76,82	76,06	82,86	76,53	76,73	80,58	79,63	82,99	76,19
Були деякі труднощі, але послугу/допомогу я отримав(-ла)	19,23	16,34	20,67	21,91	14,97	21,54	20,58	17,45	17,38	15,99	21,25
Не вдалося отримати послугу/допомогу	2,23	2,51	2,39	1,94	2,17	1,93	2,68	1,87	2,62	1,02	2,31
Важко відповісти	0,15	0,37	0,11	0,09	0,00	0,00	0,00	0,10	0,37	0,00	0,25

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так, отримав(-ла) послугу/допомогу без проблем	76,33	79,74	84,54	76,06	78,73	77,60	78,95	77,15	78,72	75,56
Були деякі труднощі, але послугу/допомогу я отримав(-ла)	21,03	18,04	12,11	21,07	19,15	20,09	18,98	20,97	19,09	20,63
Не вдалося отримати послугу/допомогу	2,44	2,09	3,35	2,87	1,98	1,73	2,06	1,69	2,07	3,36
Важко відповісти	0,19	0,13	0,00	0,00	0,13	0,58	0,00	0,19	0,12	0,45

Якщо говорити про останні два роки, чи зверталися Ви до державної поліклініки не за пропискою?
(n= 3900)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	31,54	37,05	34,49	25,27	29,28	29,90	21,36	29,91	25,98	35,37	41,85
Ні	68,31	62,40	65,51	74,73	70,72	70,10	78,30	70,09	73,64	64,63	58,07
Важко відповісти	0,15	0,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,34	0,00	0,37	0,00	0,08

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	30,29	32,37	37,63	37,53	35,40	30,64	25,31	22,28	28,99	52,02
Ні	69,58	67,46	62,11	62,22	64,46	69,08	74,69	77,72	70,95	47,76
Важко відповісти	0,13	0,17	0,26	0,25	0,13	0,29	0,00	0,00	0,06	0,22

Скажіть, будь ласка, чи виникали у Вас наступні ситуації в державних поліклініках: «Ви зробили благодійний внесок (у грошовій або негрошовій формі) або сплатили за послуги в фонд поліклініки»? (n= 3900)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	38,59	31,94	40,37	43,46	48,59	23,79	38,93	34,48	39,81	33,67	42,26
Ні	58,82	64,81	56,15	55,57	46,64	75,88	59,62	62,62	56,07	65,31	54,86
Важко відповісти	2,59	3,25	3,48	0,97	4,77	0,32	1,45	2,91	4,11	1,02	2,88

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	37,30	39,45	33,76	41,15	40,29	41,47	37,69	33,33	37,49	48,21
Ні	59,94	58,08	63,92	56,86	57,60	55,20	60,11	62,73	60,06	48,43
Важко відповісти	2,77	2,47	2,32	2,00	2,11	3,32	2,20	3,93	2,45	3,36

Скажіть, будь ласка, чи виникали у Вас наступні ситуації в державних поліклініках: «Ви “віддячили” лікарю за прийом поза офіційною платою (подарунком, грошима, послугою тощо)»? (n= 3900)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	30,05	33,24	24,48	27,30	35,79	36,98	33,33	25,13	32,15	27,55	31,22
Ні	66,10	60,63	70,73	70,76	60,95	62,06	64,21	71,44	63,18	70,41	63,51
Важко відповісти	3,85	6,13	4,79	1,94	3,25	0,96	2,46	3,43	4,67	2,04	5,27

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	29,77	30,23	23,71	31,80	33,69	32,23	27,51	27,53	29,46	34,75
Ні	65,92	66,23	71,65	65,21	62,48	63,44	68,78	68,35	66,80	60,54
Важко відповісти	4,31	3,54	4,64	2,99	3,83	4,34	3,71	4,12	3,74	4,71

Скажіть, будь ласка, чи є у Вас діти віком до 18 років? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	34,67	37,12	32,21	32,80	37,98	35,55	34,58	33,54	34,34	35,42	35,53
Ні	65,24	62,61	67,79	67,14	62,02	64,45	65,10	66,46	65,52	64,58	64,47
Важко відповісти	0,09	0,27	0,00	0,06	0,00	0,00	0,32	0,00	0,14	0,00	0,00

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	30,65	38,19	22,30	60,57	67,20	23,55	7,38	4,26	32,51	51,01
Ні	69,27	61,71	77,70	39,34	32,80	76,04	92,62	95,74	67,44	48,99
Важко відповісти	0,08	0,10	0,00	0,09	0,00	0,41	0,00	0,00	0,04	0,00

Якщо говорити про останні 5 років, чи доводилось Вам влаштовувати своїх дітей до садочку чи школи?
(n= 1872)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	61,65	59,12	61,10	64,26	65,73	56,67	58,45	66,67	63,86	65,31	58,54
Ні	38,25	40,52	38,90	35,74	34,27	43,33	41,08	33,33	36,14	34,69	41,46
Важко відповісти	0,11	0,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,47	0,00	0,00	0,00	0,00

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	57,96	64,24	37,30	72,36	62,83	46,32	50,00	28,57	60,84	64,94
Ні	41,91	35,67	62,70	27,49	37,03	53,68	50,00	71,43	39,16	34,76
Важко відповісти	0,13	0,09	0,00	0,14	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30

Чи доводилось Вам влаштовувати дітей до садочку чи школи не за місцем Вашої прописки?
(n= 1154)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	34,49	35,83	27,34	32,52	41,72	44,71	38,96	38,62	28,30	29,17	32,22
Ні	65,25	63,55	72,66	67,17	58,28	55,29	60,64	61,38	71,07	69,79	67,78
Важко відповісти	0,26	0,62	0,00	0,30	0,00	0,00	0,40	0,00	0,63	1,04	0,00

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	34,82	34,28	34,04	37,40	34,15	28,97	19,44	12,50	31,65	47,89
Ні	64,73	65,58	65,96	62,20	65,63	71,03	80,56	87,50	68,13	51,64
Важко відповісти	0,45	0,14	0,00	0,39	0,22	0,00	0,00	0,00	0,21	0,47

Чи виникали у Вас ситуації, пов'язані з наступними витратами на етапі вступу до садочку чи школи:
«Ми зробили благодійний внесок у фонд садочка або школи (у грошовій або негрошовій формі)?» (n= 1154)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	59,88	47,98	60,16	64,74	68,71	68,24	73,49	62,07	54,09	50,00	53,89
Ні	36,22	46,42	34,77	33,74	28,22	27,06	22,49	33,79	40,88	46,88	42,78
Важко відповісти	3,90	5,61	5,08	1,52	3,07	4,71	4,02	4,14	5,03	3,13	3,33

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так	59,60	60,06	48,94	61,81	61,16	56,07	44,44	50,00	59,66	60,56
Ні	34,82	37,11	48,94	35,04	34,60	39,25	44,44	50,00	36,48	36,15
Важко відповісти	5,58	2,83	2,13	3,15	4,24	4,67	11,11	0,00	3,86	3,29

Чи виникали у Вас ситуації, пов'язані з наступними витратами на етапі вступу до садочку чи школи:
"Ми неофіційно "віддячили" директору або іншим працівникам садочка або школи за те, що взяли нашу дитину (подарунком, грошима, послугою тощо)"? (n= 1154)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	14,90	13,08	14,06	14,29	15,34	25,88	20,08	15,52	14,47	12,50	11,67
Ні	80,33	80,37	79,30	83,59	80,98	69,41	76,31	77,24	83,02	82,29	83,89
Важко відповісти	4,77	6,54	6,64	2,13	3,68	4,71	3,61	7,24	2,52	5,21	4,44

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так	14,73	15,01	6,38	15,35	16,29	13,08	11,11	0,00	14,38	17,37
Ні	79,02	81,16	91,49	79,92	79,24	82,24	75,00	100,00	81,01	78,87
Важко відповісти	6,25	3,82	2,13	4,72	4,46	4,67	13,89	0,00	4,61	3,76

Якщо говорити про останні два роки, чи доводилося Вам брати участь у зборах мешканців багатоквартирного будинку / вулиці / села, де Ви живете? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	32,15	29,12	32,82	34,79	32,31	30,57	33,12	32,46	38,48	22,89	30,79
Ні	67,63	70,54	67,10	65,15	66,92	69,43	66,72	67,31	61,10	76,63	69,09
Важко відповісти	0,22	0,34	0,08	0,06	0,77	0,00	0,16	0,23	0,41	0,48	0,12

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	28,19	35,62	10,44	23,99	31,95	37,41	43,34	41,03	33,74	20,84
Ні	71,57	64,18	89,56	75,84	67,86	62,08	56,45	58,81	66,07	79,16
Важко відповісти	0,24	0,21	0,00	0,17	0,19	0,51	0,20	0,15	0,19	0,00

Якщо говорити про останні два роки, чи брали Ви участь індивідуально або колективно у облаштуванні території, спільної з Вашими сусідами? Наприклад, прибирання, побудова дитячого майданчику, встановлення лавочки, висадка дерев чи квітів, ремонт дороги тощо. Йдеться про територію, яка не є Вашою приватною територією. (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	34,94	31,78	40,12	35,87	32,92	29,62	31,66	29,99	42,07	33,49	38,36
Ні	64,50	67,81	59,34	64,06	64,78	70,14	68,10	69,16	56,97	66,27	61,18
Важко відповісти	0,56	0,41	0,54	0,06	2,30	0,24	0,24	0,85	0,97	0,24	0,46

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	33,31	36,38	20,00	30,11	37,13	39,55	42,83	34,19	36,08	26,75
Ні	66,26	62,96	80,00	69,11	62,02	59,94	56,56	65,65	63,33	73,25
Важко відповісти	0,44	0,66	0,00	0,78	0,85	0,51	0,61	0,15	0,59	0,00

Скажіть, будь ласка, чи голосували Ви на останніх виборах до органів місцевого самоврядування (міські, районні, сільські ради)? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	63,81	70,54	64,03	60,41	58,19	61,14	59,42	59,14	69,52	63,37	68,17
Ні	35,39	28,50	35,36	39,01	39,97	38,86	40,02	39,94	28,69	35,90	31,37
Важко відповісти	0,80	0,96	0,61	0,58	1,84	0,00	0,57	0,93	1,79	0,72	0,46

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	60,59	66,64	26,02	55,48	63,62	71,76	79,00	76,90	66,47	45,26
Ні	38,58	32,59	73,63	43,74	35,25	27,42	20,59	21,88	32,83	53,34
Важко відповісти	0,83	0,76	0,35	0,78	1,13	0,82	0,41	1,22	0,70	1,40

Чи голосували Ви на останніх виборах до Верховної Ради (у 2014 р.)?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50–500 тис	50 тис-	сміт	село
Так	69,19	75,19	69,56	62,91	66,00	75,36	69,07	65,61	72,28	65,78	71,46
Ні	29,46	23,72	29,13	35,87	31,39	23,70	30,19	32,85	24,69	33,01	27,56
Важко відповісти	1,35	1,09	1,31	1,22	2,60	0,95	0,73	1,54	3,03	1,20	0,98

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Так	66,73	71,33	27,08	62,55	68,90	78,39	83,40	82,67	71,56	52,10
Ні	31,80	27,41	72,92	35,89	29,41	20,08	15,16	16,11	27,27	45,26
Важко відповісти	1,47	1,25	0,00	1,55	1,70	1,53	1,43	1,22	1,17	2,64

Скажіть, будь ласка, яким чином на Ваше життя впливає реєстрація місця проживання?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис.	50–500 тис.	50 тис.-	сміт	село
Цілком позитивно впливає	9,69	11,28	7,69	9,61	9,80	10,43	7,95	9,87	9,66	9,88	10,75
Скоріше позитивно впливає	17,20	19,69	14,53	15,31	18,22	22,27	20,21	17,89	17,79	15,18	14,79
Ніяк не впливає	60,24	58,78	62,95	58,94	64,32	55,45	57,79	58,29	60,14	62,65	62,91
Скоріше негативно впливає	7,26	3,83	9,84	9,80	3,68	7,35	8,60	8,48	5,52	9,40	5,60
Цілком негативно впливає	2,37	1,98	2,61	3,20	1,53	1,18	3,08	1,77	2,62	0,96	2,54
Важко відповісти	3,24	4,44	2,38	3,14	2,45	3,32	2,35	3,70	4,28	1,93	3,41

Відповідь	чоловік	жінка	18–24 роки	25–34 роки	35–44 роки	45–54 роки	55–64 роки	65–75 років	за МР	не за МР
Цілком позитивно впливає	8,29	10,91	7,96	8,71	8,86	9,17	11,07	12,92	10,14	6,69
Скоріше позитивно впливає	15,78	18,45	15,58	16,39	18,57	16,62	18,34	17,02	18,38	9,33
Ніяк не впливає	62,21	58,51	62,12	59,62	58,62	61,67	61,17	58,81	59,95	61,59
Скоріше негативно впливає	7,97	6,64	7,43	10,01	7,73	7,24	5,02	4,86	6,39	13,53
Цілком негативно впливає	2,62	2,15	2,83	2,50	2,92	1,83	1,64	2,74	1,97	5,44
Важко відповісти	3,13	3,34	4,07	2,76	3,30	3,47	2,77	3,65	3,16	3,42

Як Ви думаєте, чи потрібно реформувати систему реєстрації місця проживання?
(n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сmt	село
Реєстрацію місця проживання слід відмінити	10,24	6,97	9,07	16,27	7,66	6,87	13,64	11,10	7,86	8,67	8,55
Систему реєстрації слід радикально реформувати	12,61	11,55	14,83	10,57	12,56	17,06	12,34	14,57	13,24	11,33	11,38
Система реєстрації частково потребує змін	26,39	30,90	27,44	23,70	19,14	28,67	25,00	23,67	31,03	30,84	26,40
Систему реєстрації місця проживання слід залишити такою, якою вона є зараз	37,85	35,34	37,82	36,52	46,71	37,91	34,01	38,24	35,45	36,63	41,59
Інше (вказіть, що саме)	0,20	0,00	0,00	0,58	0,15	0,24	0,49	0,00	0,28	0,48	0,06
Важко відповісти	12,70	15,24	10,84	12,36	13,78	9,24	14,53	12,41	12,14	12,05	12,02

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Реєстрацію місця проживання слід відмінити	12,21	8,51	12,92	11,73	10,56	9,68	8,50	8,21	9,70	14,00
Систему реєстрації слід радикально реформувати	12,97	12,30	10,27	14,32	14,51	14,07	10,96	8,81	11,93	17,88
Система реєстрації частково потребує змін	26,01	26,72	22,65	29,51	29,12	27,73	24,49	20,52	26,76	24,42
Систему реєстрації місця проживання слід залишити такою, якою вона є зараз	36,20	39,30	37,17	31,32	35,63	36,90	42,42	48,18	38,79	32,50
Інше (вказіть, що саме)	0,20	0,21	0,35	0,26	0,00	0,20	0,41	0,00	0,19	0,31
Важко відповісти	12,41	12,96	16,64	12,86	10,18	11,42	13,22	14,29	12,63	10,89

Давайте трохи пофантазуємо, Уявіть, що Ви здаєте власну квартиру в оренду, чи прописали би Ви квартиронаймачів? (n= 5355)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	с/мт	село
Безумовно так	0,83	0,55	0,23	0,90	2,76	0,47	0,32	0,85	1,38	1,45	0,81
Швидше так	2,69	2,80	2,31	3,91	1,38	0,95	2,19	1,93	2,90	2,41	3,58
Швидше ні	15,69	19,55	16,45	13,77	14,09	9,48	11,93	16,81	15,45	15,42	17,68
Безумовно ні	78,67	73,55	79,71	80,27	77,64	88,86	84,50	78,49	76,69	79,04	75,39
Важко відповісти	2,13	3,55	1,31	1,15	4,13	0,24	1,06	1,93	3,59	1,69	2,54

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Безумовно так	0,87	0,80	1,42	0,69	0,85	0,71	0,92	0,61	0,79	1,24
Швидше так	3,29	2,15	4,07	2,16	3,68	2,45	2,25	1,82	2,48	4,20
Швидше ні	15,19	16,12	18,23	15,96	15,55	16,51	13,83	14,74	15,62	16,33
Безумовно ні	78,19	79,08	73,45	78,52	77,95	78,59	81,15	81,00	79,12	75,89
Важко відповісти	2,46	1,84	2,83	2,67	1,98	1,73	1,84	1,82	1,99	2,33

Якби нові мешканці запропонували доплату до орендної плати за те, що Ви пропишете їх, чи погодилися б Ви їх прописати? (n= 5355)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	с/мт	село
Безумовно так	0,30	0,41	0,62	0,13	0,00	0,00	0,08	0,23	0,14	0,49	0,52
Швидше так	3,73	3,92	4,08	4,52	2,05	1,67	3,09	3,11	4,20	3,42	4,54
Швидше ні	16,19	21,31	16,72	13,83	14,17	8,57	12,87	16,87	18,32	14,91	17,47
Безумовно ні	77,42	70,72	76,58	80,16	80,31	88,81	82,82	77,92	74,55	78,73	74,08
Важко відповісти	2,35	3,64	2,00	1,36	3,46	0,95	1,14	1,87	2,80	2,44	3,38

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Безумовно так	0,60	0,04	0,18	0,35	0,38	0,41	0,31	0,00	0,28	0,47
Швидше так	4,32	3,22	5,92	3,82	4,37	3,08	3,31	2,29	3,40	6,14
Швидше ні	16,24	16,15	19,21	17,12	16,44	15,91	13,13	16,51	16,09	17,17
Безумовно ні	76,16	78,53	71,81	75,76	76,62	78,34	81,39	79,20	78,03	73,70
Важко відповісти	2,68	2,07	2,87	2,95	2,19	2,26	1,86	1,99	2,20	2,52

Зараз я зачитаю перелік ризиків, які можуть виникнути через те, що власник пропише орендарів.

Чи погоджуєтесь Ви з тим, що такі ризики, дійсно, можуть виникнути? Якщо власник пропише орендарів...
В таблиці вказано частку респондентів, які погодилися, що такий ризик може виникнути, (n=5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Вони зможуть претендувати на власність або частину власності на житло	80,04	83,39	80,78	74,50	83,00	81,99	78,00	79,65	79,45	81,45	81,69
Потім йому може бути складно їх виписати	86,69	86,26	83,09	88,73	87,29	90,76	90,26	86,89	84,69	88,92	84,29
Потім йому може бути складно їх виселити	87,15	86,19	84,32	88,85	87,90	91,71	90,42	86,74	86,76	87,47	85,21
Можуть виникнути проблеми, якщо вони візьмуть кредит	82,19	81,75	80,02	82,25	81,16	91,71	87,26	79,03	82,07	83,61	80,65
Потім у нього можуть виникнути проблеми з продажем цього житла	82,78	82,37	80,94	83,66	83,31	85,78	83,04	81,42	84,83	83,13	82,67
Вони можуть відмовитися платити за проживання	80,96	81,54	79,17	80,46	78,71	89,81	83,20	83,04	77,79	77,35	80,01
До нього можуть прийти з податкової	75,70	74,98	74,02	79,31	71,06	77,25	75,57	76,41	75,45	75,42	75,45
Він може втратити або не отримати субсидію	85,28	83,60	85,09	88,40	79,63	88,86	87,01	86,74	85,24	81,93	83,77

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Вони зможуть претендувати на власність або частину власності на житло	78,63	81,27	77,17	79,90	78,32	80,43	81,05	83,43	80,90	75,27
Потім йому може бути складно їх виписати	85,05	88,12	82,30	86,54	86,52	86,03	88,11	89,82	87,08	83,98
Потім йому може бути складно їх виселити	85,65	88,46	84,96	87,23	85,77	87,05	88,32	89,51	87,63	84,60
Можуть виникнути проблеми, якщо вони візьмуть кредит	80,61	83,56	79,65	81,10	81,34	81,86	83,61	86,02	82,77	79,32
Потім у нього можуть виникнути проблеми з продажем цього житла	81,52	83,88	78,94	82,05	81,15	83,89	84,53	85,71	83,34	80,40
Вони можуть відмовитися платити за проживання	80,29	81,55	77,52	80,59	79,74	82,87	81,35	83,13	81,35	79,47
До нього можуть прийти з податкової	75,22	76,13	71,68	72,65	75,31	77,27	78,89	78,12	76,12	73,72
Він може втратити або не отримати субсидію	83,70	86,66	80,00	83,52	85,58	85,02	87,91	88,91	85,65	83,51

Скажіть будь ласка, як Ви ставитеся до твердження: "Особа, яка проживає не за місцем реєстрації, порушує закон"? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Цілком погоджуюся	5,57	7,45	4,92	4,74	4,44	5,92	3,57	4,24	8,83	5,30	6,70
Скоріше погоджуюся	8,11	10,53	8,15	6,98	4,75	9,00	7,22	8,64	8,97	6,99	8,26
Скоріше не погоджуюся	25,78	28,64	26,44	22,55	23,74	28,91	27,03	28,30	23,59	20,24	25,25
Цілком не погоджуюся	56,41	46,75	57,72	62,65	61,56	54,74	59,42	54,97	52,97	63,61	55,05
Важко відповісти	4,13	6,63	2,77	3,07	5,51	1,42	2,76	3,86	5,66	3,86	4,74

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Цілком погоджуюся	5,99	5,21	3,54	3,97	5,28	4,99	7,99	7,90	6,01	2,49
Скоріше погоджуюся	8,33	7,92	7,26	6,90	7,16	9,58	7,99	10,49	8,79	3,42
Скоріше не погоджуюся	24,78	26,65	24,07	25,11	25,07	26,40	26,64	27,36	26,55	20,68
Цілком не погоджуюся	56,94	55,94	59,82	60,91	59,75	55,56	51,64	48,48	54,39	70,76
Важко відповісти	3,97	4,27	5,31	3,11	2,73	3,47	5,74	5,78	4,27	2,64

Скажіть, будь ласка, чи маєте Ви особисто будь-яке житло у власності / співвласності (квартиру, будинок, кімнату тощо)? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	с/мт	село
Так	73,65	68,15	72,56	77,32	71,98	85,07	78,41	77,02	74,07	69,16	68,63
Ні	25,13	30,42	27,21	20,69	27,11	13,74	19,56	22,82	23,45	28,67	30,68
Важко відповісти	1,22	1,44	0,23	1,99	0,92	1,18	2,03	0,15	2,48	2,17	0,69

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так	71,77	75,3	48,32	61,52	73,23	81,14	85,14	89,21	77,55	48,52
Ні	27,12	23,38	49,73	37,36	25,35	17,84	13,63	10,03	21,77	50,39
Важко відповісти	1,11	1,32	1,95	1,12	1,41	1,02	1,23	0,76	0,68	1,09

Оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, в якому проводиться зараз інтерв'ю?

*Респондент повинен був обрати декілька варіантів відповіді, якщо житло перебуває у співвласності, (n=5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	снт	село
Це житло — орендоване і належить іншій особі	2,94	3,08	3,38	2,69	2,91	2,13	2,92	4,93	4,28	2,65	0,98
Це житло належить мені	57,7	48,67	61,11	61,88	55,74	66,11	61,77	59,44	58,34	58,07	53,15
Це житло належить моїм близьким родичам (батьки, чоловік/дружина, діти)	50,22	49,49	51,04	48,24	48,85	59,72	52,68	48,19	46,9	52,77	50,78
Це житло належить іншим моїм родичам або знайомим	3,02	3,28	3,69	2,24	2,45	3,79	2,11	4,24	1,66	2,65	3,41
Це житло державної чи комунальної власності	0,54	0,55	0,31	0,77	0,61	0,24	0,89	0,46	1,1	0	0,23

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Це житло — орендоване і належить іншій особі	3,21	2,71	5,13	6,13	3,49	1,53	0,51	0,3	0,4	21,31
Це житло належить мені	56,78	58,51	23,01	40,38	55,04	68,5	74,08	81,91	64,39	12,44
Це житло належить моїм близьким родичам (батьки, чоловік/дружина, діти)	51,51	49,1	79,29	59,28	53,16	45,97	37,19	30,24	49,3	58,94
Це житло належить іншим моїм родичам або знайомим	3,21	2,85	4,96	5,44	2,64	1,53	2,46	0,76	2,08	9,64
Це житло державної чи комунальної власності	0,4	0,66	0,71	0,35	0,85	0,31	0,51	0,61	0,51	0,78

Скажіть, будь ласка, скільки людей зареєстровано у цьому житлі? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Середнє	6,60	7,92	3,60	6,93	5,16	12,25	9,12	5,61	7,31	7,77	4,96
Медіана	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
Стандартне відхилення	18,73	20,64	9,67	20,14	14,96	28,52	23,89	16,93	20,71	21,14	13,41

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Середнє	6,97	6,27	9,15	7,41	6,50	5,66	6,23	5,06	4,95	13,12
Медіана	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2
Стандартне відхилення	19,61	17,93	23,49	20,11	17,89	16,36	18,47	16,27	13,85	31,02

Чи маєте Ви субсидію на оплату комунальних послуг в цьому житлі (де проходить інтерв'ю)? (n= 5400)

Відповідь	загалом	Захід	Центр	Схід	Південь	Київ	> 500 тис	50-500 тис	50 тис-	сміт	село
Так, маємо	22,15	22,9	24,52	24,34	15,62	14,22	16,15	23,9	25,93	26,02	22,59
Мали, але зараз не маємо	26,56	36,98	28,06	23,25	14,7	16,35	21,59	26,83	29,38	25,54	28,94
Раніше не було, але плануємо подати документи до кінця цього року	7,81	8,82	6,15	8,97	7,96	4,98	6,49	8,48	6,48	9,88	8,32
Ніколи не було, поки що не розглядаємо таку можливість	40,19	26,25	38,74	40,87	58,96	61,37	53,33	36,08	35,17	35,66	37,09
Важко відповісти	3,3	5,06	2,54	2,56	2,76	3,08	2,44	4,7	3,03	2,89	3,06

Відповідь	чоловік	жінка	18-24 роки	25-34 роки	35-44 роки	45-54 роки	55-64 роки	65-75 років	за МР	не за МР
Так, маємо	19,67	24,32	16,46	16,05	16,68	18,55	28,38	42,71	23,07	15,86
Мали, але зараз не маємо	24,94	27,97	18,58	23,64	26,2	30,28	28,89	30,09	27,97	16,49
Раніше не було, але плануємо подати документи до кінця цього року	7,22	8,34	8,5	8,54	8,67	7,24	7,48	5,93	7,87	7,93
Ніколи не було, поки що не розглядаємо таку можливість	44,05	36,8	47,43	48,58	45,9	41,18	32,99	19,15	38,48	52,57
Важко відповісти	4,12	2,57	9,03	3,19	2,54	2,75	2,25	2,13	2,61	7,15

Результати опитування мешканців міст, які проживають не за місцем реєстрації (Компонент 2)

Чи вважаєте Ви, що Ваші права обмежені у зв'язку з тим, що Ви проживаєте не за місцем реєстрації?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	5,48	4,84	6,19	5,19	5,24	7,15	9,48	6,50	7,46	2,26	12,53
Швидше так	15,38	14,50	16,35	15,69	16,27	11,86	20,70	15,25	15,42	13,57	21,80
Швидше ні	27,63	28,53	26,64	27,44	26,73	30,81	25,94	32,25	25,62	27,64	18,30
Ні	48,55	49,46	47,55	49,88	48,12	45,42	41,90	42,00	48,26	54,02	41,10
Важко відповісти	2,95	2,67	3,26	1,81	3,64	4,77	2,00	4,00	3,23	2,51	6,27

Скажіть, будь ласка, скільки всього часу Ви живете не за реєстрацією?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
До 6 місяців	3,60	4,23	2,90	4,23	3,24	2,51	0,25	3,75	5,22	3,52	2,76
Від 6 місяців до 1 року	5,66	5,89	5,41	6,52	4,93	4,93	3,49	4,25	6,72	6,28	5,76
Від 1 до 2 років	17,47	16,86	18,15	21,19	15,15	11,76	8,73	14,75	16,92	21,86	17,54
Від 2 до 5 років	32,75	30,82	34,88	39,30	26,94	27,55	30,17	33,75	34,83	31,66	35,09
Від 5 до 10 років	24,09	25,65	22,37	20,11	28,00	26,17	33,42	22,00	22,64	23,12	21,30
Більше 10 років	15,21	15,16	15,27	7,56	20,31	26,03	23,44	19,50	11,94	12,81	16,54
Важко відповісти	1,22	1,39	1,04	1,09	1,44	1,05	0,50	2,00	1,74	0,75	1,00

Пригадайте, будь ласка, з якого моменту Ви почали жити не за місцем реєстрації?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Я переїхав(-ла)	84,50	85,37	83,53	87,92	83,03	77,39	90,27	86,50	83,08	82,66	86,22
Я змінив(-ла) місце реєстрації, але не переїздив (-ла)	10,55	9,05	12,22	8,22	11,37	15,90	4,74	7,00	10,45	14,07	11,28
Я ніколи не мешкав(-ла) за місцем реєстрації	3,78	4,48	3,00	2,39	4,81	5,42	3,74	4,75	4,73	2,76	1,25
Важко відповісти	1,17	1,10	1,25	1,47	0,79	1,29	1,25	1,75	1,74	0,50	1,25

Якщо говорити про квартиру або будинок, де Ви мешкаєте зараз, чи розглядали Ви можливість зареєструватися там? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	22,18	20,51	24,03	20,16	23,51	25,09	18,95	17,50	23,63	24,37	21,55
Ні	75,18	77,24	72,89	76,62	74,25	73,03	79,55	79,75	73,88	72,61	73,68
Важко відповісти	2,64	2,25	3,08	3,22	2,24	1,88	1,50	2,75	2,49	3,02	4,76

Зараз я зачитаю перелік тверджень, які можуть відповідати або не відповідати Вашому особистому досвіду. Чи погоджуєтесь Ви з тим, що наступне твердження відповідає Вашому досвіду?

Твердження 1: «Я не бачу потреби реєструватися там, де проживаю фактично» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	51,49	52,76	50,07	51,01	50,77	55,09	55,86	51,25	46,52	53,52	52,88
Скоріше погоджуюсь з твердженням	25,79	25,82	25,75	27,06	25,81	21,52	22,94	30,25	22,64	26,88	21,05
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	13,78	13,72	13,84	13,04	14,22	14,95	12,97	12,00	18,16	11,81	17,29
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	5,58	4,60	6,66	5,76	4,95	6,75	5,74	3,75	7,46	5,03	8,27
Важко відповісти	3,38	3,10	3,68	3,13	4,26	1,69	2,49	2,75	5,22	2,76	0,50

Твердження 2: «Я не хотів(-ла) б зніматися з реєстрації в квартирі або будинку, де я зареєстрований (-на) зараз» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	52,39	53,19	51,49	53,03	50,99	54,17	58,85	58,00	44,78	52,76	58,15
Скоріше погоджуюсь з твердженням	23,41	22,52	24,40	22,24	25,02	22,75	22,69	23,25	26,37	21,86	17,54

Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	13,15	13,63	12,62	13,70	13,11	11,46	9,48	10,50	16,42	13,32	13,78
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	7,43	7,05	7,84	7,70	6,91	8,01	5,99	4,75	7,46	9,05	9,02
Важко відповісти	3,62	3,60	3,64	3,33	3,97	3,62	2,99	3,50	4,98	3,02	1,50

Твердження 3: «Я не хотів(-ла) би реєструватися, оскільки це може збільшити вартість комунальних послуг»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	25,45	25,70	25,18	21,46	27,66	32,36	31,92	28,50	20,15	25,38	34,34
Скоріше погоджуюсь з твердженням	22,98	23,23	22,70	22,54	21,62	28,25	16,71	25,75	21,39	24,87	18,80
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	23,71	23,10	24,38	25,24	23,55	19,09	20,45	23,75	24,88	23,87	26,57
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	22,42	22,66	22,15	23,42	22,74	18,23	24,19	17,50	27,36	20,85	18,55
Важко відповісти	5,44	5,31	5,59	7,34	4,43	2,07	6,73	4,50	6,22	5,03	1,75

Твердження 4: «Я не хотів(-ла) би реєструватися, оскільки не хочу мати справу з військоматом»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	9,59	15,63	2,90	11,67	9,99	1,60	10,97	14,75	7,21	8,29	14,04
Скоріше погоджуюсь з твердженням	11,86	16,27	6,98	14,12	11,31	5,98	14,96	16,75	11,19	9,05	14,29
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	23,75	27,05	20,10	24,86	24,69	17,43	24,44	18,00	24,63	25,38	31,33
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	48,98	36,65	62,63	43,55	48,62	67,88	44,89	46,50	50,00	51,01	37,09
Важко відповісти	5,82	4,41	7,39	5,80	5,39	7,09	4,74	4,00	6,97	6,28	3,26

Твердження 5: «Власник житла, в якому я проживаю, не погоджується мене реєструвати»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	17,69	18,94	16,31	18,32	19,49	10,53	34,16	21,00	14,43	12,81	32,08
Скоріше погоджуюсь з твердженням	14,82	14,52	15,14	15,94	15,14	10,20	18,45	16,25	14,93	12,81	20,05
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	22,81	22,74	22,89	23,99	20,77	24,68	17,96	23,25	20,90	25,38	25,81
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	33,45	31,86	35,19	28,28	34,99	46,06	19,45	27,50	35,32	39,70	17,54
Важко відповісти	11,24	11,93	10,47	13,46	9,61	8,52	9,98	12,00	14,43	9,30	4,51

Твердження 6: «Я живу не у власному (в т.ч. орендованому) житлі, не хотів(-ла) піднімати це питання з власником» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	28,76	31,09	26,18	35,76	25,81	14,06	42,64	34,25	24,63	24,37	40,10
Скоріше погоджуюсь з твердженням	20,02	19,26	20,87	21,74	18,69	18,16	22,19	20,00	19,90	19,35	23,56
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	18,35	18,15	18,57	17,21	19,17	19,79	14,96	20,00	18,41	18,59	20,55
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	27,42	25,64	29,38	19,09	31,95	42,02	16,71	22,25	30,10	31,66	14,54
Важко відповісти	5,45	5,85	5,00	6,21	4,37	5,97	3,49	3,50	6,97	6,03	1,25

Твердження 7: «Я не хочу зайвий раз звертатися до державного органу, який реєструє місце проживання, або не маю можливості звернутися туди» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	22,77	25,13	20,17	22,84	23,03	21,85	23,19	31,25	19,40	20,85	31,58
Скоріше погоджуюсь з твердженням	25,59	25,75	25,42	25,40	25,25	27,19	28,93	29,75	20,15	26,38	22,06
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	20,87	21,52	20,15	22,24	20,72	16,79	25,44	19,75	20,65	19,85	30,83
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	25,18	22,75	27,87	23,15	25,92	29,79	17,46	16,25	33,08	26,63	14,29
Важко відповісти	5,58	4,84	6,40	6,38	5,07	4,38	4,99	3,00	6,72	6,28	1,25

Твердження 8: «Ніколи не задавався(-лась) питанням реєстрації фактичного місця проживання» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Повністю погоджуюсь з твердженням	35,19	39,08	30,89	37,92	34,41	28,43	36,66	42,50	29,85	34,92	38,10
Скоріше погоджуюсь з твердженням	26,56	24,89	28,42	27,25	25,28	27,94	29,18	29,75	20,90	28,14	24,81
Скоріше НЕ погоджуюсь з твердженням	21,17	20,87	21,51	19,51	22,70	22,33	21,45	18,75	24,88	19,60	25,31
Повністю НЕ погоджуюсь з твердженням	13,11	12,18	14,15	11,14	13,88	17,45	9,23	6,75	18,66	13,57	10,78
Важко відповісти	3,96	2,99	5,04	4,19	3,73	3,84	3,49	2,25	5,72	3,77	1,00

Чи зіштовхувалися Ви з ситуаціями, коли Ваші права були обмежені через реєстрацію місця проживання?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	7,52	7,23	7,84	8,69	6,25	7,27	13,47	11,00	6,97	4,27	14,04
Швидше так	17,64	16,13	19,32	16,84	19,55	14,88	25,19	17,50	18,16	14,82	23,56
Швидше ні	26,48	26,69	26,25	25,51	26,22	30,42	22,19	26,75	26,12	28,14	18,80
Ні	47,00	48,64	45,19	47,82	46,36	46,10	38,40	42,25	47,51	51,76	37,84
Важко відповісти	1,36	1,31	1,40	1,14	1,62	1,34	0,75	2,50	1,24	1,01	5,76

Якщо говорити про останні три роки, чи стикалися Ви або члени Вашої родини (що проживають разом з Вами) з проблемами або обмеженнями під час отримання наступних послуг.

Проблема 1: «Отримати послуги в державному медичному закладі (поліклініці, лікарні, пологовому будинку тощо)»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	18,38	16,11	20,90	19,14	17,38	18,70	35,16	25,25	16,17	11,06	34,09
Ні	58,70	56,16	61,51	55,35	60,61	64,31	51,12	48,50	51,99	70,60	43,86
Не було потреби	20,91	25,25	16,11	22,52	21,09	15,10	11,47	23,75	29,60	16,83	18,05
Важко відповісти	2,01	2,49	1,47	2,98	0,91	1,90	2,24	2,50	2,24	1,51	4,01

Проблема 2: «Влаштувати дітей до дитячого садку»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	5,69	5,48	5,91	7,12	5,64	1,08	12,47	6,75	4,73	3,52	13,28
Ні	30,38	27,58	33,47	31,75	35,45	11,56	36,66	24,50	23,63	35,68	26,57
Не було потреби	62,31	65,23	59,09	59,67	57,25	85,25	49,13	67,50	70,40	58,79	58,15
Важко відповісти	1,63	1,71	1,54	1,45	1,66	2,10	1,75	1,25	1,24	2,01	2,01

Проблема 3: «Влаштувати дітей до школи»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	4,71	4,94	4,47	4,40	5,99	2,13	8,98	5,25	5,47	2,51	8,52
Ні	32,02	28,82	35,55	28,86	43,66	9,62	41,40	25,25	22,14	38,94	23,81
Не було потреби	61,81	64,37	58,98	64,91	49,55	86,13	47,88	68,25	71,39	56,78	65,16
Важко відповісти	1,46	1,87	1,01	1,83	0,80	2,12	1,75	1,25	1,00	1,76	2,51

Проблема 4: «Отримати паспорт чи ID-картку вперше, вклеїти фото, замінити паспорт»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	9,54	9,10	10,03	11,19	9,24	4,98	12,47	8,25	10,45	8,54	11,53
Ні	37,03	39,06	34,79	40,08	39,87	19,02	38,65	34,25	26,87	44,72	32,33
Не було потреби	51,46	49,86	53,22	46,32	49,36	74,22	46,38	57,00	60,45	44,47	52,38
Важко відповісти	1,97	1,99	1,96	2,41	1,53	1,79	2,49	0,50	2,24	2,26	3,76

Проблема 5: «Проголосувати на всеукраїнських виборах»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	19,33	19,33	19,33	17,99	19,45	23,37	37,66	19,50	15,92	15,33	36,59
Ні	47,87	49,02	46,59	42,79	52,00	52,94	39,65	48,50	39,30	56,28	33,83
Не було потреби	28,85	28,32	29,44	35,49	24,63	18,92	13,97	28,75	41,29	25,38	23,56
Важко відповісти	3,95	3,33	4,64	3,73	3,92	4,76	8,73	3,25	3,48	3,02	6,02

Проблема 6: «Оформити пенсію»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	2,95	2,50	3,45	1,72	0,69	13,36	2,49	3,50	2,99	2,76	5,51
Ні	17,53	16,46	18,70	11,59	15,42	42,97	16,71	17,25	13,68	20,60	13,03
Не було потреби	77,69	78,75	76,51	85,20	82,16	40,39	78,80	78,25	82,09	74,12	77,44
Важко відповісти	1,84	2,29	1,34	1,49	1,73	3,27	2,00	1,00	1,24	2,51	4,01

Проблема 7: «Оформити соціальну допомогу від держави»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	11,06	8,46	13,93	10,18	10,28	16,13	14,71	11,75	10,95	9,55	15,79
Ні	28,27	24,58	32,36	24,98	29,28	36,25	27,18	24,00	22,39	34,67	21,55
Не було потреби	58,41	64,54	51,64	62,10	58,70	45,49	56,36	61,25	64,68	53,52	60,40
Важко відповісти	2,26	2,42	2,07	2,73	1,75	2,13	1,75	3,00	1,99	2,26	2,26

Проблема 8: «Зареєструвати місце проживання новонародженої дитини або дитини до 14 років»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	5,10	4,45	5,82	5,94	5,80	0,36	7,98	5,75	3,98	4,52	10,28
Ні	29,21	28,79	29,67	31,61	33,03	10,55	35,66	29,25	19,65	33,67	24,81
Не було потреби	63,71	64,83	62,47	60,43	59,76	85,60	54,11	64,00	74,63	59,30	62,91
Важко відповісти	1,98	1,93	2,04	2,03	1,40	3,49	2,24	1,00	1,74	2,51	2,01

Проблема 9: «Зареєструвати юридичну особу або ФОП»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	1,33	1,69	0,93	0,91	1,77	1,44	2,74	2,00	1,00	0,75	3,26
Ні	17,38	18,55	16,08	17,69	17,99	14,64	21,45	19,50	12,19	18,59	18,30
Не було потреби	79,70	77,80	81,81	79,98	78,44	82,39	72,32	77,75	85,07	79,40	76,69
Важко відповісти	1,59	1,96	1,18	1,42	1,80	1,54	3,49	0,75	1,74	1,26	1,75

Проблема 10: «Отримати візу для виїзду за кордон»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	3,37	3,43	3,31	4,24	3,13	1,19	5,99	3,50	3,98	2,01	6,02
Ні	29,76	33,46	25,66	29,57	34,77	16,28	35,66	33,25	25,12	29,40	30,33
Не було потреби	65,35	61,34	69,79	64,71	60,64	80,74	56,61	62,50	69,40	66,83	59,90
Важко відповісти	1,52	1,76	1,24	1,48	1,46	1,79	1,75	0,75	1,49	1,76	3,76

Проблема 11: «Зареєструвати авто, отримати водійське посвідчення чи пройти техогляд»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	2,84	4,17	1,37	2,39	3,85	1,48	5,49	3,00	2,24	2,26	6,02
Ні	27,79	34,92	19,91	28,53	31,56	14,77	32,67	29,00	22,64	29,15	28,57
Не було потреби	67,86	59,11	77,53	67,49	63,23	82,09	59,85	67,25	73,38	67,09	62,41
Важко відповісти	1,51	1,79	1,19	1,59	1,36	1,67	2,00	0,75	1,74	1,51	3,01

Проблема 12: «Отримати довідку або пройти медогляд у військоматі»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	4,89	6,88	2,69	6,41	3,99	2,45	4,99	9,00	3,98	3,52	8,77
Ні	28,29	35,26	20,58	29,12	31,30	17,04	25,44	26,75	25,12	32,16	22,06
Не було потреби	63,96	55,13	73,73	61,55	61,55	78,67	66,58	61,75	69,40	60,55	60,15
Важко відповісти	2,86	2,73	3,01	2,92	3,15	1,84	2,99	2,50	1,49	3,77	9,02

Проблема 13: «Отримати будь-які банківські послуги»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	4,89	6,88	2,69	6,41	3,99	2,45	4,99	9,00	3,98	3,52	8,77
Ні	28,29	35,26	20,58	29,12	31,30	17,04	25,44	26,75	25,12	32,16	22,06
Не було потреби	63,96	55,13	73,73	61,55	61,55	78,67	66,58	61,75	69,40	60,55	60,15
Важко відповісти	2,86	2,73	3,01	2,92	3,15	1,84	2,99	2,50	1,49	3,77	9,02

Проблема 14: «Відзвітувати в податкову про доходи або оплатити будь-які податки»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	1,95	2,20	1,67	1,94	2,64	0,02	2,49	0,75	2,74	1,76	3,51
Ні	26,48	29,15	23,53	24,74	30,05	22,16	27,68	28,25	23,38	27,39	26,57
Не було потреби	69,38	66,36	72,71	70,95	65,09	76,29	66,58	69,25	72,39	68,34	67,67
Важко відповісти	2,19	2,28	2,08	2,36	2,21	1,54	3,24	1,75	1,49	2,51	2,26

Проблема 15: «Звернутися до суду, комунікувати з судом»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	2,29	1,53	3,13	1,76	3,43	0,79	1,75	0,75	2,49	3,02	2,76
Ні	16,64	17,31	15,91	12,83	20,32	18,81	22,44	18,00	13,68	16,08	20,55
Не було потреби	79,66	79,42	79,92	83,58	75,27	79,10	73,32	80,25	82,84	79,40	73,68
Важко відповісти	1,42	1,74	1,05	1,82	0,98	1,30	2,49	1,00	1,00	1,51	3,01

Проблема 16: «Інші проблеми»
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	0,80	0,72	0,89	0,58	0,85	1,38	0,79	0,68	0,82	0,83	0,79
Ні	40,59	41,04	40,11	40,14	41,60	39,25	42,52	42,81	37,50	41,39	34,65
Не було потреби	47,20	48,34	45,95	47,87	46,40	47,26	46,19	51,71	56,52	39,44	50,92
Важко відповісти	11,41	9,91	13,05	11,41	11,15	12,11	10,50	4,79	5,16	18,33	13,65

Скажіть, будь ласка, де Ви зареєстровані?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
В цьому населеному пункті	55,56	53,79	57,51	50,79	56,41	68,82	37,16	63,75	49,25	62,56	27,32
В іншому населеному пункті цієї області	31,79	32,79	30,70	34,63	30,95	24,85	31,67	24,50	38,31	30,40	47,87
В іншій області	12,06	12,75	11,29	14,06	11,98	5,68	30,92	10,00	11,94	6,78	24,56
Важко відповісти	0,59	0,67	0,51	0,52	0,66	0,65	0,25	1,75	0,50	0,25	0,25

Пригадайте, будь ласка, за останні два роки чи доводилося Вам спеціально їхати туди, де Ви зареєстровані для того, щоб отримати державні послуги? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	32,37	30,76	34,15	33,77	32,76	26,66	47,38	36,75	26,87	29,15	39,35
Ні	65,85	67,67	63,84	64,91	64,69	72,19	51,37	61,75	71,64	68,59	58,40
Важко відповісти	1,78	1,57	2,01	1,32	2,55	1,15	1,25	1,50	1,49	2,26	2,26

Пригадайте, будь ласка, скільки Вам коштувала остання поїздка з метою отримання послуг за місцем реєстрації? Додайте, будь ласка, вартість квитків туди та назад (або пального) та вартість проживання (якщо Ви за нього платили). (n=718)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Середнє	176,85	203,62	150,19	167,72	212,13	92,81	272,88	137,61	149,12	163,42	290,83
Медіана	80,00	85,00	50,00	98,00	60,00	30,00	100,00	30,00	90,00	50,00	125,00
Стандартне відхилення	383,71	485,52	241,08	257,14	528,20	142,44	422,69	302,86	192,20	474,74	446,11

Пригадайте, будь ласка, скільки всього таких поїздок Вам довелося зробити протягом останніх двох років? (n=718)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Середнє	3,78	3,74	3,82	3,55	3,94	4,19	4,03	3,57	3,95	3,66	4,27
Медіана	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
Стандартне відхилення	3,49	3,44	3,55	3,00	3,86	4,02	4,25	3,48	3,78	2,79	4,36

Чи доводилося Вам витратити робочі дні для того, щоб отримати послуги не за місцем реєстрації?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	21,46	22,67	20,12	22,47	24,70	9,03	34,66	20,00	17,91	20,10	30,83
Ні	76,51	74,75	78,46	75,74	73,00	88,92	63,84	77,25	79,60	78,39	64,66
Важко відповісти	2,03	2,58	1,42	1,79	2,30	2,05	1,50	2,75	2,49	1,51	4,51

Пригадайте, будь ласка, за останні два роки скільки приблизно робочих днів Вам довелося витратити, щоб отримати ці послуги? (n=492)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Середнє	4,38	3,83	5,07	4,86	4,05	2,97	5,25	4,22	4,75	3,67	6,45
Медіана	3	3	3	3	3	2	4	3	3	2	5
Стандартне відхилення	5,06	4,50	5,62	5,75	4,45	2,52	6,39	5,00	5,68	3,54	6,15

Якщо говорити про державну медичну допомогу, чи відчуваєте Ви себе обмеженим(-ою) у реалізації прав, порівняно з тими, хто проживає за реєстрацією? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	6,98	6,41	7,60	7,02	6,80	7,31	11,97	9,25	5,72	5,03	14,54
Швидше так	15,33	14,64	16,09	16,50	15,33	11,45	24,69	18,00	15,17	11,06	23,56
Швидше ні	26,83	26,68	26,99	26,68	26,38	28,60	22,94	27,75	29,10	26,38	15,04
Ні	48,82	50,42	47,06	48,08	48,88	51,09	38,65	42,50	48,51	55,28	43,11
Важко відповісти	2,04	1,86	2,25	1,72	2,60	1,55	1,75	2,50	1,49	2,26	3,76

Зараз я зачитаю Вам ряд тверджень, які можуть описувати Ваш особистий досвід. Ви можете погоджуватися з ними, або не погоджуватися.

Твердження 1: «Через те, що я живу не за місцем реєстрації, я вимушений(-а) платити в державних поліклініках (робити благодійні внески, платити за послуги неофіційно)» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	25,78	25,47	26,13	26,20	25,20	26,07	42,64	41,50	20,90	16,08	46,87
Ні	66,34	65,23	67,56	64,81	67,35	68,50	49,63	52,00	70,90	75,63	43,36
Важко відповісти	7,88	9,30	6,31	8,99	7,46	5,42	7,73	6,50	8,21	8,29	9,77

Твердження 2: «Через те, що я живу не за місцем реєстрації, я інколи вимушений(-а) лікуватися самостійно (не звертаючись до лікарів)» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	23,55	24,06	22,99	23,87	24,25	20,55	44,39	34,75	15,42	16,58	54,89
Ні	69,62	68,42	70,95	69,51	68,83	72,18	49,38	60,50	76,12	76,63	34,09
Важко відповісти	6,83	7,53	6,07	6,63	6,92	7,27	6,23	4,75	8,46	6,78	11,03

Твердження 3: «Через те, що я живу не за місцем реєстрації, я вимушений(-а) звертатися до приватних клінік» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	18,33	17,55	19,20	18,19	19,85	14,50	38,15	24,75	10,70	13,57	47,87
Ні	74,79	74,91	74,66	74,03	74,15	79,14	53,62	69,75	81,09	80,40	38,85
Важко відповісти	6,88	7,54	6,14	7,78	6,00	6,37	8,23	5,50	8,21	6,03	13,28

Твердження 4: «Я не маю жодних проблем, пов'язаних з отриманням медичної допомоги у лікувальних закладах не за місцем реєстрації» (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	56,14	56,15	56,12	55,98	56,23	56,39	48,13	46,50	59,45	61,06	46,37
Ні	29,94	29,76	30,13	30,24	29,73	29,53	41,90	40,50	26,87	23,12	42,36
Важко відповісти	13,93	14,08	13,75	13,79	14,04	14,08	9,98	13,00	13,68	15,83	11,28

Скажіть, будь ласка, чи підписали Ви декларацію з терапевтом або сімейним лікарем?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	43,30	35,71	51,71	38,60	44,77	54,64	37,16	34,75	43,78	48,99	36,09
Ні	55,70	63,00	47,63	60,39	53,92	45,34	61,85	64,50	53,98	50,75	62,41
Важко відповісти	0,99	1,29	0,66	1,01	1,32	0,02	1,00	0,75	2,24	0,25	1,50

Скажіть, будь ласка, чи голосували Ви на останніх виборах до Верховної Ради (в 2014 році)?
(n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так, проголосував за місцем реєстрації	46,77	45,22	48,48	36,79	52,55	63,30	49,38	48,00	41,54	48,74	53,88
Так, тимчасово змінив місце голосування	3,02	2,28	3,84	3,06	2,91	3,23	2,24	0,50	3,98	3,77	3,26
Не голосував саме через те, що проживаю не за місцем	12,52	12,54	12,49	12,83	12,70	10,96	24,44	11,25	11,44	10,05	11,53
Не голосував з інших причин	36,03	38,63	33,15	45,73	29,99	21,12	21,45	38,25	41,04	36,43	29,07
Важко відповісти	1,66	1,32	2,03	1,58	1,85	1,38	2,49	2,00	1,99	1,01	2,26

Чи голосували Ви на останніх виборах до органів місцевого самоврядування у місті, де Ви зареєстровані (міські, районні, сільські ради)? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	40,66	38,34	43,24	30,44	46,12	58,90	34,66	43,25	35,32	44,97	41,35
Ні	57,21	59,98	54,15	68,00	50,95	39,39	63,09	53,25	62,69	53,52	54,64
Важко відповісти	2,12	1,68	2,62	1,56	2,93	1,71	2,24	3,50	1,99	1,51	4,01

Скажіть, будь ласка, чи доводилося Вам протягом останніх п'яти років отримувати паспорт або ID-карту вперше, замінювати паспорт або вклеювати фото? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	30,69	30,37	31,03	41,25	26,04	9,03	23,44	29,25	28,36	35,43	21,30
Ні	68,49	68,31	68,69	58,26	73,19	88,87	76,06	69,50	70,15	64,32	76,69
Важко відповісти	0,82	1,31	0,28	0,48	0,76	2,10	0,50	1,25	1,49	0,25	2,01

Пригадайте, будь ласка, свій останній досвід, пов'язаний з отриманням паспорту, ID-картки або заміною фото в паспорті. Як саме Ви отримували цю послугу? Зазначте всі можливі варіанти відповіді.

*Респонденти могли обрати декілька варіантів відповідей, (n=551)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Самостійно отримав(-ла) послугу за місцем реєстрації за всіма правилами	81,30	75,08	88,03	80,01	82,48	91,04	77,66	72,65	83,33	84,40	68,24
Звернувся(-лася) до приватних посередників по допомогу	3,21	4,89	1,38	3,23	3,55	0,00	5,32	1,71	2,63	3,55	9,41
Попросив(-ла) допомогти родичів чи знайомих, які живуть там, де я зареєстрований(-а)	6,66	7,14	6,15	9,21	2,77	0,00	8,51	7,69	7,02	5,67	8,24
Вирішив(-ла) заплатити додатково, щоб пришвидшити процес отримання паспорту	10,31	14,81	5,43	10,45	10,87	3,63	11,70	20,51	7,02	7,80	21,18

Скажіть, будь ласка, якою мірою для Вас є цікавою можливість впливати на шляхи вирішення проблем міста, в якому Ви живете? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Дуже зацікавлений	11,86	11,67	12,07	11,14	12,51	12,39	12,72	9,25	12,69	12,06	18,80
Швидше зацікавлений	40,49	37,74	43,53	39,85	43,37	34,50	54,36	38,00	33,08	41,96	50,88
Швидше не зацікавлений	25,09	25,60	24,53	25,51	24,23	26,15	19,95	26,00	29,35	23,62	17,29
Зовсім не зацікавлений	13,11	16,23	9,66	13,97	11,13	15,85	9,73	12,25	15,92	12,81	7,52
Важко відповісти	9,45	8,76	10,22	9,53	8,76	11,12	3,24	14,50	8,96	9,55	5,51

Якщо говорити про вплив на життя міста в цілому, чи відчуваєте Ви себе обмеженим(-ою) у можливостях, порівняно з тими громадянами, які мають реєстрацію в цьому місті? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	3,24	3,04	3,45	3,67	3,01	2,46	7,48	3,00	2,74	2,26	6,27
Швидше так	13,32	13,01	13,66	13,04	14,34	11,36	25,44	8,50	12,94	11,81	18,30
Швидше ні	18,53	18,06	19,05	21,44	17,43	12,07	20,20	16,75	19,90	17,84	20,80
Ні	27,83	28,35	27,25	30,74	24,83	26,69	24,69	25,00	30,35	28,14	39,85
Важко відповісти	3,97	3,56	4,43	3,47	4,69	3,60	3,24	4,25	3,98	4,02	6,27
Я зареєстрований (-а) в цьому місті	33,11	33,97	32,16	27,64	35,70	43,82	18,95	42,50	30,10	35,93	8,52

Скажіть, будь ласка, чи проголосували б Ви на місцевих виборах, якби у Вас була можливість голосувати в тому місті, де Ви проживаєте фактично? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	17,76	17,44	18,12	17,80	17,65	17,95	30,92	15,75	15,67	15,58	32,08
Швидше так	20,20	21,21	19,09	21,22	20,59	15,77	29,43	16,00	22,64	17,34	29,32
Швидше ні	10,36	10,45	10,26	11,75	9,81	7,35	5,99	8,25	12,19	11,56	7,02
Ні	12,17	13,17	11,06	14,49	10,76	8,51	9,98	9,75	14,93	12,06	14,54
Важко відповісти	4,78	4,05	5,59	4,76	5,14	3,86	5,24	6,50	4,48	4,02	6,52
Я зареєстрований (-а) в цьому місті	34,72	33,67	35,88	29,98	36,05	46,55	18,45	43,75	30,10	39,45	10,53

Скажіть, будь ласка, чи зацікавлені Ви в тому, щоб брати участь у вирішенні спільних проблем багатоквартирного будинку / вулиці, де Ви живете? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Дуже зацікавлений	14,03	12,65	15,56	12,40	15,76	14,54	16,71	9,25	13,43	15,58	21,80
Швидше зацікавлений	43,12	41,03	45,43	41,02	46,70	39,96	46,38	44,50	35,07	46,73	49,12
Швидше не зацікавлений	22,21	23,56	20,73	22,89	21,05	23,29	23,19	24,75	28,61	16,58	16,29
Зовсім не зацікавлений	12,44	13,86	10,87	14,25	10,54	11,85	9,23	10,50	14,18	13,32	6,27
Важко відповісти	8,19	8,90	7,41	9,45	5,96	10,36	4,49	11,00	8,71	7,79	6,52

Чи відчуваєте Ви себе обмеженим(-ою) у можливостях впливати на життя багатоквартирного будинку / вулиці, де Ви живете, порівняно з сусідами, які мають реєстрацію? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	4,32	4,64	3,96	4,63	4,19	3,65	9,23	4,00	3,98	3,02	9,52
Швидше так	14,57	14,37	14,78	14,70	15,42	11,74	19,95	13,00	15,92	12,56	18,80
Швидше ні	30,88	30,02	31,83	31,62	30,73	28,86	26,43	31,50	36,57	28,14	32,58
Ні	45,88	46,82	44,83	44,33	45,32	52,50	38,65	47,25	38,56	52,76	33,08
Важко відповісти	4,36	4,15	4,59	4,72	4,34	3,24	5,74	4,25	4,98	3,52	6,02

Як Ви ставитеся до того, щоб у кожного громадянина з'явилася можливість зареєструвати фактичне місце проживання, не запитуючи згоду власника житла? При цьому, реєстрація місця проживання не буде впливати на право власності на житло. (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Цілком позитивно	12,90	11,51	14,43	13,23	12,82	12,04	16,71	13,25	11,69	12,31	14,04
Швидше позитивно	24,35	24,21	24,50	26,74	23,06	20,11	32,92	23,00	27,61	19,85	32,58
Швидше негативно	23,99	24,72	23,17	23,19	25,44	22,49	16,71	21,25	27,86	25,13	15,79
Негативно	26,69	26,45	26,96	23,65	27,78	33,64	25,44	26,50	18,91	32,41	27,07
Важко відповісти	12,08	13,11	10,93	13,19	10,90	11,71	8,23	16,00	13,93	10,30	10,53

Чи зареєструвалися б Ви за фактичним місцем проживання, якщо це можна було б зробити не запитуючи згоду власника житла? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	8,17	8,29	8,04	8,81	6,98	9,42	14,46	6,00	8,21	7,04	12,28
Швидше так	16,85	16,30	17,45	18,96	16,34	11,33	18,95	18,75	18,66	14,07	17,79
Швидше ні	28,90	27,81	30,12	28,26	29,91	28,18	18,20	23,75	32,59	32,41	18,30
Ні	35,23	36,89	33,39	32,26	36,16	42,37	38,15	37,75	26,87	38,69	39,10
Важко відповісти	10,85	10,71	11,01	11,71	10,62	8,69	10,22	13,75	13,68	7,79	12,53

Скажіть, будь ласка, чи вважаєте Ви, що Ваші права обмежені у зв'язку з тим, що Ви проживаєте не за місцем реєстрації? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	4,32	4,37	4,27	4,15	4,74	3,73	10,22	4,75	4,73	1,76	14,29
Швидше так	17,85	15,31	20,66	18,47	17,35	17,22	23,44	19,00	17,66	15,58	22,31
Швидше ні	24,99	25,78	24,11	25,67	24,95	22,87	22,19	27,75	27,86	22,86	17,54
Ні	50,23	51,91	48,36	50,04	49,87	51,85	41,40	44,25	48,26	57,29	41,10
Важко відповісти	2,61	2,62	2,58	1,67	3,08	4,33	2,74	4,25	1,49	2,51	4,76

Оберіть варіант, який найкраще характеризує те, кому належить житло, в якому Ви проживаєте фактично? Респондент повинен був обрати декілька варіантів відповіді, якщо житло перебуває у співвласності, (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18-34 роки	35-54 роки	55-75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Це житло - орендоване і належить іншій особі	33,33	34,28	32,29	43,52	30,22	8,63	41,65	27,75	37,06	30,65	36,34
Це житло належить мені	6,94	5,06	9,01	2,98	10,10	11,02	4,24	2,75	4,98	11,06	5,26
Це житло належить моїм близьким родичам (батьки, чоловік/дружина, діти)	47,16	46,47	47,92	38,89	48,86	69,54	44,64	51,75	43,53	48,49	39,35
Це житло належить іншим моїм родичам або знайомим	10,82	11,60	9,96	12,22	9,36	10,32	8,73	14,75	11,19	9,30	17,29
Це житло державної чи комунальної власності	2,57	2,65	2,48	2,85	2,61	1,53	1,50	2,50	3,23	2,51	2,01
Відмова від відповіді	1,28	1,29	1,26	0,72	1,92	1,29	0,75	2,25	1,24	1,01	2,01

Скажіть, будь ласка, чи обговорювали Ви з власником житла, в якому Ви проживаєте, питання Вашої реєстрації? (n=1887)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	17,61	16,21	19,23	13,23	20,45	25,23	15,89	17,22	18,85	17,51	17,20
Ні	80,97	82,71	78,95	85,47	78,43	72,07	84,11	81,49	79,06	81,07	78,04
Важко відповісти	1,42	1,08	1,81	1,30	1,12	2,70	0,00	1,29	2,09	1,41	4,76

Скажіть, будь ласка, чи підписували Ви договір про оренду з власником житла? (n=692)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	31,45	29,99	33,15	32,83	31,11	11,73	52,69	37,84	41,89	10,66	51,39
Ні	68,55	70,01	66,85	67,17	68,89	88,27	47,31	62,16	58,11	89,34	48,61
Важко відповісти	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Скажіть, будь ласка, чи доводилося Вам або членам Вашої сім'ї змінювати місце реєстрації для того, щоб отримати субсидію на оплату комунальних послуг? (n=2000)

Відповідь	Загалом	Чоловік	Жінка	18–34 роки	35–54 роки	55–75 років	Столиця	Великі міста	Інші обласні центри	Інші міста України	Міста-агломерації Києва
Так	8,06	7,88	8,26	6,34	9,35	10,08	5,74	5,50	8,46	9,80	3,51
Ні	88,65	88,78	88,52	89,79	88,45	85,51	92,02	87,75	88,56	87,94	93,98
Важко відповісти	3,29	3,34	3,22	3,87	2,20	4,41	2,24	6,75	2,99	2,26	2,51

Цей звіт є результатом спільної роботи експертів і правозахисників, які вперше за всю історію незалежності проаналізували вплив реєстрації місця проживання на різні аспекти життя людини, доступ до державних послуг та реалізацію прав і свобод громадян в Україні.

Особливістю цього дослідження є те, що воно дало можливість уперше порівняти вплив реєстрації місця проживання на доросле населення України залежно від статі й віку, типу населеного пункту та регіону проживання. Також у звіті вперше оцінено кількість дорослого населення України, яке проживає не за місцем реєстрації. Дослідження показало, що реєстрація місця проживання створює проблеми та обмежує права осіб, що проживають не за місцем реєстрації. Громадяни не схильні пов'язувати ці проблеми з проживанням не за місцем реєстрації, зокрема через те, що потреба в отриманні послуг чи реалізації прав, пов'язаних з реєстрацією, виникає епізодично, а для отримання доступу до деяких послуг не за місцем реєстрації використовують поширені альтернативні, часто неофіційні шляхи.

Найчастіше населення починає проживати не за місцем реєстрації після переїзду, а не внаслідок цілеспрямованої зміни місця реєстрації для отримання вигід. У цьому разі нереєстрація місця проживання зумовлена такими причинами: громадяни не відчують потреби реєструвати його; процедура реєстрації є більш складною для тих, хто мешкає не у власному житлі; у суспільстві панує уявлення про зв'язок реєстрації з правом власності на житло. Загалом населення України не має сформованої громадської думки щодо системи реєстрації місця проживання та не схильне проблематизувати чинну систему.

Цей аналітичний звіт буде корисний центральним органам державної влади, представникам органів місцевого самоврядування, правозахисникам, громадським діячам, науковцям та міжнародним організаціям, що працюють над питаннями міграційної політики та державного управління в Україні.

